

No. 1.2025

FOLKETS FOLKBLAD

Folkets Folkblad Nr 1 2025

en samlingskrift av
Folkets Hus och Parker

**Alla är vi värda närhet
till en Folkets Park
eller ett Folkets Hus**

**det är väl strängt taget
det minsta man kan
begära**

*Tommy Eriksson,
entusiastisk Folkparksvän
och fd. programchef för Parken Zoo i Eskilstuna*

**Folkets Hus
och Parker**

FOLKETS FOLKBLAD

Det första numret av Folkets Folkblad är gjort till Folkets Hus och Parkers föreningsstämma hösten 2025. Tidningen görs med ambitionen att ge en bild av var Folkets Hus och Park-rörelsen står idag och vad den möjligtvis kan bli imorgon.

Ansvarig utgivare

Nina Andersson

Redaktion

Nina Andersson, Sebastian Dahlqvist,
Elof Hellström, Daniel Söderberg,
Anna-Karin Thelin

Grafisk form

Evelina Mohei

Tryckeri

Trydells, Laholm 2025

Papper

Munken Lynx

ISBN

978-91-531-5286-6

Omslagsbild

Nyinvigningen av
Kopparbergs Folkets Hus våren 2025.
Foto av Anja Bergdahl.

Baksidesbild

Folkets Park i Arvika.
Foto av Gunilla Fält.

Illustrationer

Från Scen & Salong

Bilder i tidningen

När fotograf inte anges är fotona tagna av Folkets Hus och Parkers centralorganisation och dess medlemsföreningar.

Redaktionen vill rikta ett varmt tack till
alla medlemsorganisationer som gjort
tidningen möjlig!

Och så *blommade* en stor, underbar, spretig folkrörelse upp

Ibland känns det svårt att beskriva en folkrörelse. Det ligger i sakens natur. Den består av så många olika människor, så mycket folk, som gör så väldigt många saker. Den förändras också ständigt, är i rörelse. Varje beskrivning riskerar att antingen bli en detaljerad ögonblicksbild som i sin enskildhet inte representerar helheten eller blir den så översiktlig att den inte representerar någonting.

Att det är lite komplicerat och mycket att få med får dock aldrig hindra oss från att berätta. Tvärtom! Många gånger har jag upplevt att Folkets Park och Folkets Hus både tillhör Sveriges mest välkända varumärken och landets bäst bevarade hemlighet. För när jag säger att vi är över 500 hus, parker och föreningar – spridda över hela landet – som är ett nav för föreningslivet på orten, som arrangerar dans och teater, har läxhjälp och språk-kafé, syjunta och hockeyfika, där det hålls minnesstunder och bröllopfester och som har ortens enda biograf och öppna mötesplats då står folk ofta bara och gapar. Berättar man sen om hur allting startade, husens och parkernas roll i demokratiseringen av Sverige och hur vi för 130 år sen, precis som idag, var med och byggde starka och trygga lokalsamhällen då är folk närmast svimfärdiga av förvåning. Först fanns det inget och sen fanns Folkets Hus och Folkets Park. Och så blommade en stor, underbar, spretig folkrörelse upp där parker och hus fanns överallt och blev en så självklar del av svenskens liv, en institution, att det inte var så mycket att orda om. Så gick det till när Folkets Hus och Folkets Park blev landets mest välkända platser som så många har en egen relation till och samtidigt rikets bäst bevarade hemlighet. Kanske.

Slutsatsen är i alla fall att vi aldrig får sluta berätta om vilka vi är och då måste också vi själva få syn på det och sätta ord på det. Kan man inte beskriva det genom en sak och på ett sätt så får man göra det genom många saker. Låta det som spretar, speta lite.

De senare två åren har vi arbetat fram ett nytt visionsprogram. Genom att fånga berättelser från så många medlemmar och verksamhetsgrenar som möjligt tecknar programmet en bild av vilka vi är och vart vi är på väg.

I din hand håller du det första numret av Folkets Folkblad. Det är ett annat – lite friare och lite spretigare – sätt att spegla vår folkrörelse. Många medlemmar har bidragit med texter och bilder. Vi har grävt i arkiven för att hitta ett formspråk som använts förr och som känns lika aktuellt idag, som bär på vår identitet. Det är genom att känna vår historia som vi kan förstå vilka vi är idag och vad vi ska vara i morgon. När (och om) det kommer fler nummer av Folkets Folkblad återstår att se men att vi alla med stolthet ska fortsätta berätta, för andra och för varandra, om vilka vi är och vad vi gör – det är självklart.

Nina Andersson
VD, Folkets Hus och Parker

5 Knislinge Folkets Park: Vi bygger upp skiten tillsammans!

Rachel Tess

8 Samtal med tidigare vd:ar för Folkets Hus och Parker

John Brattmyhr & Lennart Derehag & Calle Nathanson

11 Ur invigningstal i Malmö 2 april 1893

Axel Danielsson

12 Vem är du i Folkets Hus och Park-rörelsen?

16 Folkbildningspodden från folkparken

Mikael Persson, Glimåkra Folkets Park

17 I väntan på ett nytt hus

Glenn Berggård, Luleå Folkets Hus upa

17 Det bästa var när vi fick se filmen baklänges

Marita Johansson, Folkets Hus Gullbrandstorp

18 En liten text om ideellt arbete på biografen

Frida Linnell, föreningen Nöjesstjärnan i Nossebro

18 En hemsk men viktig del av vår historia. Förmedlad på vårt språk!

Anna-Karin Drugge, Folkets Hus Pajala

20 Ingen stod ut med tanken på ytterligare en ruin mitt i byn

Carl-Oscar Sjögren, Folkets Hus Kopparberg & Hedvig Wiezell, Folkets Husby & Elof Hellström, Hägerstensåsens medborgarhus

23 Nya Mötesplatser – dåtidens idé, vår tids nödvändighet

Bahman Pourjanaki

24 Folkets Husby intervjuar regissören Ronson Huynh

25 Dagbok: Detta är ju livet på en pinne

Louise Andersson, Folkets Hus Lövånger

26 Dagbok: Vardagliga samtal sprids i luften

Josefin Sers, Birkagårdens Folkets Hus

28 Prolog om Huskvarna Folkets husförenings 50-årsjubileum 1953

Ingegärd Stéen

30 Vivalla, händelserna på Risbergska

Intervju: Faisa Maxamed, Folkets Hus i Vivalla

32 Folkets Hus inte bara formade mig – det räddade mig

Maria Lind

33 Folkets Park

Thorleifs

34 Kultur

Lina Ekdahl

38 Folkets Hus om Folkets Hus

48 Konsten har alltid varit en källa till stolthet för rörelsen!

Intervju: Paula Hoffman

50 Bara det bästa är gott nog åt Folkets Hus!

*Intervju:
Margareta Ståhl*

52 För att demokratisera konsten krävs en analys!

*Intervju:
Izabella Borzecka*

54 I all denna vardaglighet så ryms andra världar – om häxor, kollektiv minnesförlust och vikten av Folkets Park

*Sebastian Dahlgvist &
Elof Hellström,
Hägerstensåsens medborgarhus*

58 Det där är inte bara en gammal stol – det är en berättelse du sitter på

Britta Järliden

60 Intervju med folkparksentusiast

*Gunilla Fält
Intervju:
Markus Redman*

61 Den största vinsten är något helt annat

*Carin Nilsson,
Häljeboda Folkets Hus*

62 Buskul en söndag i månaden

*Ingela Léman,
Iggesunds Folkets Hus*

62 Det är rätt häftigt att vi haft kommunens största spökvandring

*Lotta Jansson,
Nyhammars Folkets Hus*

66 Väggmålningen i Virsbo

*Torgny Larsson,
Virsbo Folkets Hus*

67 Folkets Hus: En bastion för vår demokrati

Jan Scherman

68 Vem ska bort?

70 Södra Folkparken – dans och diskussion bland höga furor och bergsknallar

*Jonas (J) Magnusson &
Cecilia Grönberg*

78 Dikt om första handlingsprogrammet: Program för folketshusrörelsen

Stig Sjödin

80 En gemensam kärlek till dansen!

Gunilla Fält

80 Tänk dig en kväll på dans!

*Cecilia Rose,
Örebro Brunnsparken*

82 Fanfarer för Folkbiografen Kosta

*Margaretha Elfström Södergren,
Kosta Folkets Hus*

82 Våga tänka nytt – så fick vi fart på styrelsearbetet i Lomma

*Filip Åkerberg,
Lomma Folkets Hus*

83 Ingen kompetens är sämre eller bättre, vi är bäst tillsammans

*Helena Palm,
Nävekvarns Folkets Park*

86 Recept för hus och parker

*Daniel Israelsson Casta,
Vår Lokal, Gnesta*

90 Folkets Hus biografer: biografkultur på landsbygden!

*Rickard Gramfors,
Lakene Folkets Park*

92 Dagbok: Kan vi inte börja skriva brev igen?

*Morgan Karlsson,
Folkets Hus Hallunda*

Möten kräver stolar

Film kräver dukar

Konst kräver väggar

Musik kräver replokaler

Dans kräver golv

**Folksamlingar kräver
samlingslokaler**

Knislinge Folkets Park: Vi bygger upp skiten tillsammans!

Rachel Tess,
artistic director MARC

Föreställ dig en parad av klassiska amerikanska bilar som mullrar in på parkeringen till en vit dansrotunda i ett litet svenskt samhälle. Bredvid skakar en energisk dansare och en grupp barn som om en miljon myror kröp över deras kroppar.

Föreställ dig en tatuerad dansare klädd endast i höftskynke och svarta Reebok-sneakers som mjukt följer en envist pulserande rytm. Hen ser ut som en vilsen faun i det kvällsljus som strömmar in över det vidsträckt trägolvet. Kommer någon att resa sig upp och följa med i dansen?

Föreställ dig två åttioåriga män som flyttar bord. De har flyttat dessa bord förut och de kommer att göra det igen, om och om igen, varje tisdag eftermiddag, i en outtröttlig koreografi. Det är bingokväll. Det kommer 250 personer. Dansarna hjälper gärna till.

Föreställ dig byggnaden som ett hjärta. Tänk om byggnadens alla elektriska impulser kunde få oss att röra oss och delta i en gemen-

sam dans? Tänk om väggarna kunde tala? Vilka berättelser skulle de berätta?

Dessa intryck från Knislinge Folkets Park i april 2025 fångar den nuvarande andan - formad av ett oväntat och osannolikt samarbete mellan Knislinge Folkets Park Förening, F-yra (Time To Rock Festival) och MARC (Milvus Artistic Research Center, ett internationellt residentscentrum för dans, koreografi och konst).

Tillsammans skapar vi en ny vision av vad Folkets Park kan vara under 2000-talet.

Vad är en Folkets Park i dag, vem finns den till för och hur ser dess framtid ut?

Sedan 1920 har Knislinge förändrats - demografin, invånarnas intressen och deras behov har förändrats. En sak som vi kan hävda med självsäkerhet är att folkparker är till för alla - överallt. I Knislinge Folkets Park är vår strävan att göra

**”Visioner
för framtiden
skapas bäst
genom att
inkludera
historien”**

TRE FRÅGOR *till* Göran Sonnevi, poet

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

Halmstad, andra hälften av 50-talet. Nytt Folkets Hus, med Stads-teater. Där Filmstudion, Riksteatern. Tvärs över gatan, det då nya Stadsbiblioteket. För 16-, 17-, 18-åringen var detta fantastiskt. Långt senare egna framträdanden inför publik på andra platser, känslan av öppen, fri scen.

Varför är kultur viktigt?

Om kultur har jag alltid haft svårt med generella synpunkter. Allt beror på vilket slags kultur och vad den innehåller.

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Folkparken i Halmstad 1957, J.J. Johnson med sin kvintett. Där stod han med sin trombon, han som spelat med Charlie Parker. Den levande musiken.

det omöjliga möjligt - det är framtiden för oss.

Visioner för framtiden skapas bäst genom att inkludera historien. Under 2019 blev det uppenbart att Knislinge Folkets Park, byggd 1920 vid kanten av helge å, var i fara - vår vackra Folkets Park hade infekterats av hussvamp. Vid den här tiden var F-yra den huvudsakliga hyresgästen - en kulturförening med fokus på musikarrangemang och organisatör av festivalen Time To Rock (tidigare Helgeåfestivalen), som lockar omkring 4500 dagliga besökare till parken under festivalen som anordnas varje år.

Om det finns en sak som definierar F-yra, så är det inställningen att allt är möjligt - så länge det finns någon som tar initiativ. Andreas Martinsson, ordförande för F-yra, och Patrik Salomonsson, ordförande för Knislinge Folkets Park samlade ett enormt stöd från det lokala samhället och bestämde sig för att - med deras egna ord - "riva ut skiten". Genom att det lokala näringslivet, kommunala representanter, banker, hantverkarer och privatpersoner gick ihop med både ekonomi och många ideella volontärtimmar stod parken renoverad och räddad från sitt öde 2021. Parken, samhällets hjärta, skulle leva vidare. Genom Martinssons och Salomonssons initiativ hade samhället enats för att "bygga upp

skiten" tillsammans.

När väl byggnaderna var färdigställda blev nästa utmaning, vem ska fylla dessa? Fram till 2024 bestod hyresgästerna av Bingo en gång i veckan, motionsdans med PRO en gång varje månad, konferenser och privata fester samt festivalen *Time To Rock*. För att överleva behövde parken hitta en mer heltäckande inkomst.

Innan och under tiden som parken renoverades, förankrade sig MARC (med verksamhetsstöd från Region Skåne, Kulturrådet och Östra Göinge kommun) på andra sidan ån i Knislinges Gamla Skofabrik. MARC leds av dess grundare Rachel Tess, dansare och koreograf som har bott och verkat i Sverige i över 20 år, tillsammans med mönsterdesignern och den konstnärliga koordinatören Kajsa Rolfsson med rötter från Östra Göinge.

Enligt traditionen att dansare gärna söker sig till utrymmen bortom de traditionella scenerna bjuder MARC under årets alla månader in konstnärer för residens i Knislinge. Över tiden har MARC:s mål och vision blivit mer specifikt vad gäller förankringen i Knislinge med konstnärer som utvecklar sina performance i direkt dialog med lokalsamhället.

2024 hade MARC och F-yra gnuggat armbågar med varandra i

”Om det finns en sak som definierar F-yra, så är det inställningen att allt är möjligt - så länge det finns någon som tar initiativ.”

TRE FRÅGOR *till* Thord Jonsson (Smalare än Thord), musiker

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

De behövs för att hela Sverige ska leva! Att musik och kultur kan utföras längs hela vårt långa land och på mindre orter.

Varför är kultur viktigt?

Det märkte vi nog som bäst under pandemin. Musik, teater och konst är att få möta andra människor och uppleva det vackra tillsammans. Utan kultur finns inget liv.

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Har så många minnen! Men jag minns ett speciellt tillfälle när jag som ung kille tog mitt beslut att jag skulle bli artist. Det var en varm sommarnatt och platsen var *Kul i backen* i Hammarstrand, östra Jämtland. Bandet som spelade på stora scenen var Snowstorm och jag blev trollbunden. Dessutom fanns där en modern dansbana och en annan där man spelade "gammtjoa" och dansade schottis och hambo.

Knislinge Folkets Park sätter ner foten! Foto: Kajsa Rolfsson

flera år, med utställningen av den ikoniska heavy metal-musikern Tom G Warriors "Dödsmasker" under 2023 års festival som främsta exempel. Våra samlade kompetenser och gemensamma visioner att skapa meningsfulla och engagerande ytor att mötas på i lokalsamhället gick inte att bortse från.

MARC:s flytt till Folkets Park signalerar återkomsten av dans till

dansbana – det är uppenbart. Men hur kombinerar man hårdrockens estetik, bingo och samtida experimentell dans i en byggnad? Svaret är den anda som definierar och genomsyrar vårt dagliga samarbete. I Knislinge utgår vi från att vi är starkare tillsammans – och om vi håller ihop trots att vi är olika så kan vi fixa allt. Det löser sig! ✨

”I Knislinge Folkets Park är vår strävan att göra det omöjliga möjligt – det är framtiden för oss”

TRE FRÅGOR *till* Jonna Bornemark, filosof och författare

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

Folkets Hus och andra samlingslokaler gör det möjligt att skapa sammanhang människor emellan, bortom familjens eller marknadens logik. Ett samhälle som är baserat på flera olika sorters logiker skapar utrymme för ett rikare liv.

Varför är kultur viktigt?

Utan kultur vet vi inte vilka vi är, var vi kommer ifrån eller vart vi är på väg.

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Jag minns Folkets Hus i Bräcke under slutet av 90-talet där de hade en fantastisk verksamhet där unga personer kunde komma med idéer kring kulturverksamheter och sedan förverkliga dem.

Samtal med tidigare vd:ar för Folkets Hus och Parker

John Brattmyhr

1997–1999 (två organisationer)

2000–2005 (en organisation)

Vad var det viktigaste som beslutades under din period som vd?

Det viktigaste under min tid som vd var bildandet av en ny gemensam organisation mellan folkparker och Folkets Hus. Genom att samla personella och ekonomiska resurser skapades starkare strukturella förutsättningar, vilket möjliggjorde en kraftfullare medlemsorganisation med bättre kapacitet att möta framtiden.

En annan milstolpe var satsningen Digitala Hus, där Folkets Hus och Parker var pionjärer. Det blev ett banbrytande sätt att tillgängliggöra kultur i hela Sverige.

Även den mycket framgångsrika satsningen på barn- och ungdomskultur — ofta i samarbete med Riksteatern — var betydelsefull. Genom riksorganisationens stöd kunde medlemmarna erbjudas föreställningar i hela landet. Den insatsen känns fortfarande viktig.

Vilket personligt minne tar du med dig som bestående från ditt uppdrag?

Jag fick uppdraget av styrelserna för Folkets Hus Riksorganisation och Folkets Parkers Centralorganisation att leda arbetet med att skapa en ny gemensam organisation av de båda folkrörelserna. Med hjälp av skickli-

ga medarbetare lyckades vi genomföra denna stora förändring — något jag ser tillbaka på med stolthet.

Att under ett par års tid, innan den formella sammanslagningen, vara vd för två parallella styrelser var också en särskild erfarenhet, och en jag haft stor nytta av i mitt professionella liv. Det är en erfarenhet jag misstänker att jag delar med väldigt få.

Vad var det konstigaste som hände under ditt uppdrag?

Det allra roligaste var alla möten med eldsjälarna runt om i landet. Trotjänare som ansvarade för servering, biljettförsäljning, filmbokning, artistbokning och mycket mer. Människor som offrade hela sin fritid för folkrörelserna och sin förening.

Att bygga ett kunnigt, kreativt och positivt kansli på Swedenborgsgatan — liksom att utveckla organisationen i regionerna — var också en ledarskapsutmaning som jag uppskattade mycket.

En av de mer frustrerande händelserna var förlusten i frågan om dansbandsmomsen. Vi lade ner mycket arbete, och jag ledde bland annat ett möte med Riksdagens Skatteutskott — ett möte som jag upplevde gick mycket bra. Förvåningen var därför stor när vi insåg att vi förlorat. Troligen bidrog det faktum att Ny Demokrati också drev frågan på ett populistiskt sätt till att den föll. Jag tycker fortfarande

TRE FRÅGOR *till* Lena Adelsohn Liljeroth, fd kulturminister

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

Mötesplatser som är öppna och välkomnande har vi alltid behövt. Det gäller museer och kaféer likväl som föreningslokaler, ”vanliga” gröna parker och folkparkerna. I synnerhet som vårt klimat inte alltid erbjuder behaglig utvistelse.

Varför är kultur viktigt?

Jag brukar likna kultur vid ”föda för själen”. Det är

omöjligt att tänka sig ett civiliserat samhälle utan fri litteratur, konst, musik, dans eller teater. Vi skulle dö inombords.

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Vi bor på västkusten om somrarna och tog oss in till Ellös Folkets Park - tillsammans med Kjell-Olof Feldt och Birgitta von Otter som var gäster hos oss - för att lyssna på Lasse Berghagen. En fin kväll, så som Lasse önskade sommaren och ofta sjöng om.

att det var småaktigt av både Skatteutskottet och Riksdagen att inte erkänna sällskapsdansen som kultur även ur ett skatteperspektiv. Hade vi vunnit, hade den utbredda danskulturen i Sverige sannolikt haft bättre förutsättningar i dag.

En episod jag aldrig glömmer var en medlem som var mycket upprörd över vår medlemsförsäkring — och därmed även på mig. Han ringde och skällde flera gånger i veckan. Efter en tid bjöd jag in honom till vårt huvudkontor, i hopp om att hitta någon form av lösning. En dag dök han upp — en senig, mycket bestämd äldre herre. När vi satt oss ned började han: — ”Ursäkta om jag låt stressad men...” (på bred Kalixdialekt). Det var sagt, så långsamt och sävligt att ordet stressad kändes absurt — jag kunde helt enkelt inte hålla mig utan brast ut i hejdlöst skratt. Jag kunde inte sluta. Han tittade länge på mig, och till slut började även han skratta. Han stannade kvar i försäkringen, slutade klaga — och till jul fick jag ett julkort.

Har du en framtidshälsning till folkrörelsen Folkets Hus och Parker?

Folkets Hus och Parker kommer även i framtiden att spela en viktig roll som en del av demokratins infrastruktur — en plats där meningsfulla möten sker årets alla dagar. I en tid där samhällsproblemen, särskilt våldet bland unga, ökar och tar nya former, är det viktigare än någonsin

att människor har riktiga, fysiska mötesplatser — inte bara digitala eller artificiella sådana. Min förhoppning är att politiken, i sin strävan att göra Sverige bättre, också ger Folkets Hus och Folkets Park de faktiska resurser och möjligheter som krävs för att blomstra i sitt samhällsengagemang.*

Lennart Derehag 2005–2013

Vad var det viktigaste som beslutades under din period som vd?

Det hände självklart mycket viktigt, men en av de viktigaste sakerna var när jag skrev under avtalet för framtidssatsningen på de digitala direkt-sändningarna från Metropolitanoperan i New York. Det innebar en utökad medlemsnytta med ny teknik inom en kulturgren som inte var särskilt vanlig hos våra medlemsföreningar. Ett viktigt utvecklingssteg för folkrörelsen.

Vilket personligt minne tar du med dig som bestående från ditt uppdrag?

Alla mina möten med engagerade medlemsföreningar runt om i landet ligger mig varmt om hjärtat. Det kändes alltid lika välkomnande! Ett särskilt minne som sticker ut är när jag träffade folkparksföreningen i Värnamo där den framtida verksamheten var ordentligt hotad. Trots det

fanns ett enormt sug efter att bygga om och utveckla innehåll i parken vidare, hitta nya vägar. Dessutom bjöds det på underbara bullar!

Vad var det konstigaste som hände under ditt uppdrag?

En lite udda upplevelse var när vi tillsammans med övriga samlingslokalorganisationer och Boverket gjorde en resa på Gotland. Vi besökte då bland annat ett Folkets Hus där ordföranden berättade för hela delegationen att de ”inte haft ett besök från riksorganisationen på säkert 30 år”. Det var ju lite skämmigt och kändes så klart inget vidare, men efter det etablerades en god kontakt med gotlänningarna.

Har du en framtidshälsning till folkrörelsen Folkets Hus och Parker?

Mötesplatser har visat sig vara en garant för demokratin, rent historiskt, men kommer även i framtiden att utgöra en förutsättning för det fria ordet och den kulturella utvecklingen. Så min hälsning till hela folketshus- och parkrörelsen är: Fortsätt det fina arbete som görs lokalt och runt om i landet. Framtiden är Er!*

TRE FRÅGOR till Bruno Mitsogiannis, sångare och artist

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

Om Folkets Hus och Folkets Park inte finns så finns det risk att man tar död på den lokala kulturen som revyer, kulturevenemang och konserter med lokala artister.

Varför är kultur viktigt?

Som artist ser jag att den är extremt viktig för bland annat den psykiska hälsan. Att gå på konsert och få glädje och energi av de som

är på scenen och de runtomkring är guld värt. Det är väldigt många som skrivit till mig och berättat att de fått en ny livsgnista efter att de varit på konsert och musikaler.

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Mitt första uppträdande på en ”stor” scen var i Valdemarsviks Folkets Hus. Jag och min kompis uppträdde, vi var 14 år. Jublet som vi fick från resten av skolan var magisk. Det gav oss självförtroende och gjorde så att vi ville satsa på musiken!

Vad var det viktigaste som beslutades under din period som vd?

Det var så många saker vi arbetade med och utvecklade under de 10 år jag jobbade i rörelsen att det är svårt att nämna en. Om jag ändå måste välja blir det satsningen på att utveckla medborgardrivna mötesplatser i socioekonomiskt utsatta områden. Det fanns runt 2014 en kraft i det arbetet och många kommuner och bostadsbolag stod verkligen på tå för att vara med i satsningen. När vi presenterade den första rapporten på Almedalen ringde flera kommunala bostadsbolag mitt i juli och vill anmäla sitt intresse för att samverka med civilsamhället och stödja nybildade föreningar som letade efter en lokal. Att det fanns massor av kraft och vilja bland eldsjälarna och nybildade föreningar på många ställen

i Sverige, det visste vi på kansliet redan.

Vilket personligt minne tar du med dig som bestående från ditt uppdrag?

Det var när vi blev inbjudna till parlamentet i Seoul i Sydkorea för att föreläsa om den svenska folketshusrörelsen. Ett yngre gäng hade inspirerats av vår rörelse och tillsammans med KTCU (LOs motsvarighet) börjat bygga upp ett 10-tal Folkets Hus i Sydkorea. Det var en mycket spännande resa där vi träffade kvinnoföreningar inom Coop, partiledaren för arbetarpartiet och fick se den begynnande folketshusrörelsen ta form. Jag blev också, helt oförberedd, under en facklig demonstration uppdragen på en scen på det centrala torget i Seoul med 20.000 i publiken.

Vad var det konstigaste som hände under ditt uppdrag?

Det absolut märkligaste som hände

var utan tvekan pandemin. Det var som att gå rakt in i en vägg där hela vår rörelse stängdes ner inom loppet av ett par veckor. Och så skulle det förbli i nästan 3 år, men det visste ingen. Det var på ett personligt plan väldigt frustrerande men även mycket utvecklande. Vi arbetade otroligt intensivt på kansliet för att hjälpa medlemmarna, drev kampanjer och lobbade hårt mot regeringen för att extra stödresurser skulle till. Och de kom.

Har du en framtidshälsning till folk rörelsen Folkets Hus och Parker?

Fortsätt att vara kraften i lokalsamhället! Folkets Hus- och parkrörelsen kommer alltid behövas. Oavsett hur digitala vi än blir kommer mötet mellan människor där samtal, bildning och kultur står i centrum alltid vara en drivkraft och behovet av möteslokaler alltfjämt stort. *

Blåsiget när Kulturskolan övar på Hägerstensåsens medborgarhus

Ur invigningstal i Malmö 2 april 1893

Axel Danielsson

Medborgare!

Det är nu fullkomnadt, det verk, som redan är känt öfver hela landett under namnet Folkets Hus. och som långt efter den nuvarande generationens försvinnande skall fortlefva som ett ärorikt monument öfver våra dagars arbetarrörelse, i hvars utveckling och framdrifvande vi se den enda farbara vägen till det af oss alla eftersträfvade nya samhällsskicket.

Tanken på ett eget Folkets Hus är icke framsprungen ur något socialistiskt separatistbegär. Socialdemokratin vill städse stå i den allra innerligaste beröring med folkets massa, och det finnes åtskilliga sociala och politiska behof som denna massa har gemensamma med socialdemokratin, långt innan hon insett nödvändigheten af att ansluta sig till detta parti. Bland dessa behof måste vi understundom ställa högst och främst vår fordran på full och oinskränkt rätt till kritik af bestående förhållanden och gängse meningar. Särskildt ha vi vid mångfaldiga tillfällen gjort erfarenheter om det talade ordets makt att genomtränga hjärnor och hjärtan. Ordet fritt är därför lösen för hvarje uppriktig demokrat och socialdemokrat, och yttranderätten, den heliga, okränkbara var med bland de oförytterliga människorättigheter, som det franska folket för hundra år sedan proklamerade för Europas nationer.

Men yttranderätten, ehuru i lagen medgifven, är beroende af tid och rum, liksom alt annat i denna världen, och rummets betydelse ha vi på ett mycket smärtsamt sätt lärt känna. Vi ha därför byggt oss ett eget hus, där vi ostörda kunna samlas till möte och öfverlägga om våra gemensamma angelägenheter samt upplåta en säker tillflyktsort för förföljda tankar.

Våren 1893 står arbetarrörelsens första egenbyggda hus färdigt i Malmö och stadens arbetare samlas för att fira invigningen. På scenen i husets stora samlingsal står journalisten och poeten Axel Danielsson och håller ett invigningstal varav en del återpubliceras ovan.

Det är ett stolt verk, som härmed nått sin fullbordan, ett stort verk, utfördt af de små. Inga myndigheter och inga enskilda kapitalister ha sitt finger med, och måtte den tid aldrig komma då denna arbetarrörelsens borg i södra Sverige blir intagen af arbetets och ljusets fiender!

Just nu går genom Sveriges land en mäktig rörelse, som framför alt behöver samlingslokaler. Nyss sjöng nationens flertal en folksång, som gick till kungen fram om också på annan ton än den gamla kungavisan, och den sången måste sjungas om igen, och i det fortsatta arbetet på den allmänna rösträttens eröfrande skall denna högtidssal i Folkets Hus komma att spela en viktig rol.

Mina herrar och damer! Jag ber er nu, då vi höja det första lefvet i Folkets Hus, att ni alla må resa er från edra platser. Vi egna detta lefve allas vår gemensamma sak och vårt gemensamma mål. Ett fyrfaldigt lefve för Folkets Hus och socialdemokratin!

Konstnär eller agitator?

Vem är du i Folkets Hus och Park- rörelsen?

1.	2.
<p>Det vankas studiebesök! Från tåget går du till ett Folkets Hus du aldrig tidigare besökt. Du blir visad till den tomma A-salen och scenridån dras upp av värdarna. Golvet reflekterar ljuset från fönstren när du går uppför trappan till scenen. Vad gör du?</p>	<p>Festligt, folkligt, fullsatt. Det är årets första bilbingo och alla är här. Förra årets program ledde till att föreningslivet i byn kunde hålla medlemskapet gratis för ungdomar. Nu är det dags för favorit i repris. Men precis när första raden ska annonseras dör elen. Vad gör du?</p>
<p>A Efter att tyst förbannat amatörerna i huset för att de inte har en riktig talarstol greppar du mikrofonen och berättar om vikten av rum som ägs av arbetarrörelsen. När du för tredje gången ska citera Hjalmar Branting råkar någon dra ut sladden.</p>	<p>A Hoppas upp på scenen och berättar hur det ligger till. Resurserna kommer härifrån medan vinsten görs i huvudstaden. Så har det alltid varit, men nu är det väl ändå nog?</p>
<p>B Eftersom du vet att det viktigaste för ett hus är hur kablarna sorteras går du dit direkt. Som du misstänkte är precis allt fel! Efter en längre svada snurrar du om kablarna, och sorterar allt i ett nytt system. Utan att berätta för någon att du har gjort det.</p>	<p>B Följer systematiskt dragningen, finner felet och åtgärdar det. Sedan drömmer du återigen om mer resurser för att kunna köpa in en bättre mikrofon.</p>
<p>C Du tänker på hur dina barn hade gillat att springa runt på det stora golvet. Och att du inte sett dem på hela sommaren. Sedan byter du om och gör dig redo för att oavsett vad riva av en show som de tjugo betalade sent ska glömma.</p>	<p>C Du är här med familjen på en av få lediga kvällar under sommaren. Det är väl själva satan att tekniken ska strula då. Du går ut ur bilen och erbjuder dig att stå för underhållningen själv istället.</p>
<p>D Jättefint rum, visst. Men hur gör ni med bokningar? Differentierar ni timhyran? Jag förstår om ni har för mycket att göra nu, men kan vi boka in ett digitalt möte nästa vecka för att samtala om för och nackdelar med ert bokningssystem?</p>	<p>D Du går ut ur bilen och passar på att titta på hur bilarna står. Går det att förbättra flödet vid in- och utfart? Och vilket biljettsystem kan de tänkas använda?</p>
<p>E Gud så fint det är här! Men har ni tänkt på att ta bort tapeterna från 90-talet? Tänk om det finns trägolv under linoleummattan? Skulle jag kunna få visa mina tavlor här?</p>	<p>E Du tycker gemenskapen här är så härlig! Du flyttar till Berlin och gör ett performance om bilbingo.</p>

3.	4.	5.
<p>Konsertkvällen har varit slutsåld i månader. Två timmar innan allt ska dra igång inser du att ni också lovat bort scenen till den kommunala skolans sommaravslutning. Foajén fylls nu av både konsertbesökare och förväntansfulla barn. Vad gör du?</p>	<p>Bridgeföreningen meddelar kort inför terminsstart att de efter decennier på plats tyvärr måste lämna. De har svårt att få ihop folk och levnadskostnaderna är höga. Vad gör du?</p>	<p>Kollegor på den närmaste folkan hör av sig och meddelar att deras nyinköpta bioduk ännu inte hunnit installeras. Samtidigt som det är premiär för en ny film. Om en halvtimme! Kan ni möjligtvis hjälpa dem?</p>
<p>A Du vänder på en stor blomkruka och vips, här finns nu en talarstol. Sedan lägger du ut orden. Dubbelbokningen är självklart inte husets fel utan ett resultat av nedskärningarna i skolan och nedmonteringen av det offentliga!</p>	<p>A Tror ni att vi har fått vår fritid och våra allmänna samlingslokaler för att vi gett upp eller? Efter att ha läxat upp alla berörda med fler retoriska frågor ger du dig av på en turné för att hitta fler medlemmar till föreningen.</p>	<p>A Folkets Hus-rörelsen har varit omistlig för distribution och mediering av kvalitetsfilm i snart 100 år. Det är vår infrastruktur som ser till att det finns möjligheter för människor att vara mer än konsumenter när vi ses. Vad var frågan nu igen?</p>
<p>B Du sveper en kopp svart kaffe och svär så att tre av barnen börjar gråta. Medan de medföljande föräldrarna försöker trösta sina små älsklingar så möblerar du om det näst största rummet i huset. Självklart får alla plats!</p>	<p>B Du blir ledsen och illa till mods. Efter att ha träffat dem dagligen under flera år så vet du hur mycket de här sammankomsterna betyder för dem. Kanske går det att lösa genom att de är i ett annat rum?</p>	<p>B Vilken duk handlar det om? Vilket högtalarsystem använder ni? Du tar cykeln dit och hugger i. När filmen kan visas på utsatt tid är du redan tillbaka för att sätta upp en hylla.</p>
<p>C Du sjunger ju i bandet! Ska parv-larna sabba din konsert? Men det finns tydligen redan en plan och din oro kommer på skam. Först sommaravslutning, sedan konsert. Ditt populära extranummer ska nu gästas av en barnkör!</p>	<p>C Du blir ledsen och illa till mods, när du läser om det i tidningen. Men vad kan man egentligen göra åt alla problem? När den lokala folkan hör av sig och undrar om du vill spela på deras stödkonsert säger du med glädje ja.</p>	<p>C Du har upplevt många fina loger den här sommaren och gläds åt svalkan i en biosalong för en kväll. Dessutom vet du att meningen och spelglädjen uppstår i mötet med publik. Du tar turnébussen dit och hoppas på att kunna vara behjälplig.</p>
<p>D Du öppnar portarna och får in mer folk. Det blir sommaravslutning och konsert, samtidigt. Barnen kommer in gratis, bandet får extra kaffe. Det viktiga är att alla inblandade är lugna och trygga och att det blir en värdig och meningsfull kväll.</p>	<p>D Du har plåtkoll på hyreskostnaderna och den press detta innebär för föreningslivet, men vet också att en förening på andra sidan stan har samma problem och föreslår att de går ihop. Båda föreningarna fortsätter i åtminstone fem decennier till.</p>	<p>D Du tar ut pärmen "B som i biografproblem" ur hyllan och slår upp checklistan. Självklart finns svaret här. Även om det sen blir lite svårt att scanna och maila över dokumentet lyckas du tillslut. Filmen kan visas på utsatt tid.</p>
<p>E Barn och folksamlingar är det värsta jag vet. Jag gömmer mig i källaren och andas i en fyrkant.</p>	<p>E Du vet inte vad bridge är och kunde inte bry dig mindre. Men när du träffar Gerda och Gunnar smälter ditt hjärta. Du bjuder in alla dina vänner och kollegor och organiserar en auktion.</p>	<p>E Skit i duken! Det blir ju jättefint att projicera filmen på björkarna utanför biografen.</p>

Kiosken pyntas inför midsommarfirandet på Stjärnsunds Folkets Hus.
 Ingen fick öl förrän pyntet var på plats.
 Foto: Gunilla Fält

Räkna ihop dina poäng!

Flest A Du är agitatorn!

Axel Danielsson, Kata Dahlström, Karl Kilbom. Du räds inte konflikter och är en i raden av stora agitatorer i och omkring Folkets Hus och Park-rörelsen. På föreningsmötena kan det råka bli så att du tar upp en hel del av talartiden, och du har ofta en kommentar än en fråga på lut. Men ditt hjärta är på rätt ställe och genom din talarkonst får du med dig både dina kollegor och massorna!

Flest B Du är vaktmästaren!

Din nyckelknippa väger minst lika mycket som kaffetermosarna på ett föreningsmöte. Du undviker gärna de stora orden, men räds inte att hugga i. Dessutom har du svart bälte i att dra kablar och sätta upp hylor. Genom din ständiga närvaro på platsen känner du till föreningarna och besökarna och vet både hur de vill ha det möblerat och vilket kaffe de uppskattar.

I väntan på en agitator eller ett dansband, Grängesbergs Folkets park

<p>Flest C Du är dansbandssångaren!</p>	<p>Flest D Du är husvärdin!</p>	<p>Flest E Du är konstnären!</p>
<p>Du vet att underhållning bygger på både glädje och hårt arbete. Du kan få med dig en publik på både 10 och 2000 personer och räds därför inte någon scen. Men i turnébussen hem - efter att du återigen missat barnens skolavslutning - så undrar du hur länge till du egentligen orkar hålla på. Innan du återigen fylls av den där gemensamma energin som bara dans och livekonserter ger!</p>	<p>Sex föreningar som vill nyttja de tre rummen, samtidigt? Inga problem! Eftersom du känner de inblandade och är världsmästare på boknings-system så löser du det. Samtidigt som du direkt vet vilken fika och smörgåstårter som ska beställas. Mätta magar och glada hjärtan ger bäst möten.</p>	<p>Hildur Hult, Hans Tombrock och Laleh Kazemi Veisari. Du följer en lång rad konstnärer av som verkat nära Folkets Hus och Folkets Park. Du får ångest av folkmassor, allergiska utslag av säkra svar och vet att skönheten är omistlig för ett meningsfullt vardagsliv. Du vet också att de allmänna samlingslokalerna är platsen där konsten hör hemma och görs gemensam.</p>

Folkbildningspodden från folkparken

Mikael Persson,
Glimåkra Folkets Park

Per-Albin Hansson, som står staty i Glimåkra Folkets Park, har sett ett och annat. Men de senaste årens nya program i parken väckte intresse och för Folkets Folkblad intervjuar han Mikael Persson, föreningens senaste styrelsemedlem och programledaren för podcasten *Snabba kast*.

Per-Albin Hansson: Vad jag förstår har det hänt en del i parken sen jag var här senast, kan du berätta?

Mikael Persson: Vi tog fasta på något som alltid varit viktigt i folkbildningen, det levande samtalet, och ville samtidigt skapa ett intresse för det som händer i parken. Idén var från början att spela in samtal inför publik – och sen släppa samtalen som podd. En tvåstegsraket! Först ett levande möte i parken, sen en möjlighet att lyssna i efterhand – hemma, i bilen eller under promenaden.

PAH: Vad är en podcast för någonting?

MP: Det ska vara lätt att ta till sig, men med substans. I första avsnittet pratade vi om adoption från Sri Lanka, i det andra var det uppsnack inför Eurovision och i det tredje träffade vi Sverker Göranson, tidigare överbefälhavare, för att prata beredskap. I den här podcasten kastar vi oss mellan ämnen men alla gäster och ämnen ska på något sätt ha en koppling till parken.

PAH: Hur kopplas allt det här till folkbildning?

MP: ABF och parken har gått hand i hand i över 100 år. Det kändes därför självklart att vi skulle fortsätta det samarbetet även i poddformat. I en tid när mycket ska gå snabbt ger *Snabba kast*, det inledande adjektivet till trots, utrymme för det lite mer eftertänksamma samtalet. Dessutom hoppas vi ge plats för minnen, idéer och skratt. Folkbildning kan se ut på många sätt. Vi valde en mikrofon och en kaffekop! Det är också ett sätt att hålla parken levande även digitalt. Varje lyssnare är en potentiell besökare, och varje samtal blir ett sätt att bygga gemenskap!*

”Folkbildning kan se ut på många sätt. Vi valde en mikrofon och en kaffekopp!”

Snabba kast är en liveinspelad podd från Glimåkra Folkets Park i folkbildningsanda där ABF Skåne Nordost är samarbetspartner. Ämnen varierar brett, folkbildningen står i centrum och avsnitten spelas in för livepublik i parken. Podcasten kan höras där poddar finns.

I väntan på ett nytt hus

Glenn Berggård,
ordförande Luleå Folkets Hus upa

Våren 2003 brann den anrika gamla officersmässen som Luleå Folkets Hus upa ägde och bedrev verksamhet i ner till grunden. Arbetet påbörjades med att försöka få till stånd en nybyggnation men efter en tid blev det uppenbart att föreningen inte hade kapacitet och kompetens att själva driva detta.

Under 2009 bildades därför det samägda bolaget Folkets energihus AB (FEAB) tillsammans med ett lokalt arkitektkontor. Initiativet togs till ett planärende med kraftigt utökad byggrätt där byggnadshöjder på både 20 och 40 våningar diskuterades när planprocessen påbörjades. Med flygvapnets restriktioner på byggnadshöjder på max 48 meter i Luleå med omgivning så ändrades ambitionerna ganska snart till 12-15 våningar. Under planprocessen och i samråd fanns bland annat synpunkter på bullernivåer på utemiljön för de bostäder som huvuddelen av byggnaden skulle innehålla. Allt detta innebar att planarbetet gick i stå.

I mitten på 2010-talet togs kontakt med exploatörer som HSB, Riksbyggen och även privata bolag om möjligheterna att återuppta planprocessen. Genom ett avtal med ett utsocknes privatbolag, med höga arkitektoniska ambitioner, påbörjades ett planarbete på nytt. Men även det kom efter några år att avslutas.

Under 2022 påbörjades för tredje gången ett planärende hos Luleå

kommun. Initiativet togs den här gången i FEAB:s styrelse även om det stod klart att vi inte skulle vara de som fortsätter att driva planarbetet. Sommaren det året togs FEAB över av ett dotterbolag till Nåiden AB, ett lokalt bygg- och fastighetsbolag. I avtalet framgår att Folkets Hus upa har rätt att förhyra lokaler på de två nedersta våningarna (omkring 750-900 kvadratmeter) i den byggnad som avses uppföras på fastigheten.

Planarbetet har under 2024 passerat samråd men har inte prioriterats på grund av andra mer angelägna projekt runt om i Luleå. Förhoppningen är att den fortsatta planprocessen skall kunna genomföras under 2025 och att den politiska beslutsprocessen kring fastigheten avslutas i början av 2026.

Parallellt har återkommande kontakter tagits med Luleå kommun. Dels för att förbereda för en kommande ansökan om investeringsbidrag och dels för att diskutera vilken typ av uppdrag som föreningen kan tänkas ta på sig och också få ersättning för. Förhoppningsvis kan föreningen än en gång vara igång 2028! *

Det bästa var när vi fick se filmen baklänges

Marita Johansson,
ordförande Folkets Hus Gullbrandstorp

Jag minns alla luciatåg jag var med i under barndomen. Att förväntansfullt längta efter att få visa upp allt vi övat på under lång tid. Pirret och nervositeten när alla blickar sedan riktades mot mig. Idag 65 år senare har jag faktiskt kvar den känslan varje gång jag står på scen.

Jag minns också flmklubben som gick varje lördag under vår och höst. Spänningen var hög inför att vi skulle få titta på *Barnen i Bullerbyn* i svartvitt. Det bästa var när vi fick se filmen baklänges. Då jublade vi! Det var ju häftigt att se när alla gick eller sprang baklänges.

Dessutom: tonårsminnena från "lokalen i källaren". Här var det dans och musik varje onsdag och söndag.

Jag minns också julgransförsäljningen den första advent som i många år var en tradition. Det var så kul att få vara med och sälja. På så vis fick jag höra diskussionerna i familjerna om hur granen skulle se ut. Ett år var det en farbror som kom för att byta gran flera gånger då frun inte godkände den.

Min pappa Arne var ordförande här i Gullbrandstorp i många år. Jag tog över efter honom för många år sedan. Min önskan är att vi kan ha kvar vår förening så att min son en dag kan ta över som ordförande. *

En *liten* text om ideellt arbete på biografen

Frida Linnell,
ordförande föreningen
Nöjesstjärnan i Nossebro

Ibland känns det tungt att jobba med bion. Ibland är det för mycket att göra, ibland går det trögare än önskat. Ibland tappar jag lusten och vet inte riktigt vad jag håller på med. Men när jag surar som mest och tänker på allt det jag borde göra för bion, då vaknar också andra tankar. Allt det jag skulle kunna göra. Drömmar. I synnerhet vaknar dessa drömmar i samtalet med andra, när jag får ta del av deras önskningar och tidigare biobesök. Att få samarbeta med Prisma barnfilmfestival till exempel, det blev inte bara ett tillfälle att visa superbra filmer, det blev också ett tillfälle att inspireras av andra duktiga och engagerade människor inom branschen. Det är i mötet med andra filmälskare, biografvurmare och ideella eldsjälur som min energi hittar hem igen och jag får lust att ägna ännu fler kvällar åt framtida biovisningar.*

En hemsk men viktig del av vår historia. Förmedlad på vårt språk!

Anna-Karin Drugge,
vice ordförande Pajala Folkets Hus

Rörelser, den första filmen i världen som spelas in helt på Meänkieli, hade i april Sverigepremiär på Folkets Hus i Pajala. Vi blev så glada att premiären hamnade här hos oss!

Filmen handlar om vårt skelett i garderoben; Korpelarörelsen, en sekt i Tornedalen som så många försökt gömma och glömma. Filmen innebar att detta äntligen fick komma upp i ljuset. En hemsk men viktig del av vår historia. Förmedlad på vårt språk!

Vi som vuxit upp med historien om Korpelarörelsen, hört den berättas, läst om den och känt och känner människor som varit med i och kring denna sekt. Hur skulle man egentligen kunna skildra det på film? Alla var nyfikna och förväntansfulla.

När det blev premiär i Pajala Folkets Hus var salongen fullsatt och vi hade besök av såväl regissör, producent och skådespelare som Film-pool Nord. Röda mattan var utrullad och det bjöds på bubbel och mingel.

Och vilken fin film det var: scenerna, platserna och historien berättades på ett så värdigt sätt. Allt kändes rätt, besökarna var nöjda. Kvällen avslutades på Bykrogen som kvällen till ära skapat specialdrinken *Silverarken*.

Efter besöket i Pajala åkte teamet bakom filmen vidare på en liten filmturné hos ett par andra Folkets Hus-föreningar i Norrbotten. Men Korpelarörelsen slutade inte 1939, som i filmen. Det finns mer att berätta...*

Körigt i Vilhelmina. Foto: Johannes Samuelsson

Ingen stod ut med tanken på ytterligare en ruin mitt i byn

Ett samtal mellan Carl-Oscar Sjögren, verksamhetsledare på Kopparberg Folkets Hus, och Hedvig Wiezell, verksamhetschef på Folkets Husby, om vikten av lokal förankring och vad som förenar bruksorter och förorter

Elof Hellström: En utgångspunkt för det här samtalet är att ställa Kopparberg och Husby bredvid varandra och se på likheter och skillnader kring hur ni organiserar på era respektive Folkets Hus. Vill ni börja med att berätta om de platser ni är med och driver?

Carl-Oscar Sjögren: Jag ska försöka ge en kort och bitvis fragmentarisk berättelse om husets begynnelse, men också om den organisering vi inlett de senaste åren med att återta platsen. Från början krävdes 20 års kamp för att få till ett Folkets Hus i Kopparberg. Processen inleddes 1904 men stoppades upp av allt från första världskriget till gruvbolaget som inte ville ha ett Folkets Hus här. För att ha råd med byggandet organiserade man under de här decennierna otaliga fester där man bland annat sålde egenfiskade kräfter för att få in medel.

För er som inte känner till platsen så har vi haft 1000 år av gruvdrift här. Den globala marknadens närvaro har dock inneburit att gruvor och stålverk lagts ned. Det gör att det varit väldigt tufft ekonomiskt här i Bergslagen, som ibland också kallas Sveriges rostbälte. Dessa processer har också skapat ett stort

behov av en plats att kunna samlas i men också att vara

stolt över. Det var därför en stor sorg på bygden när huset inte togs om hand av den tidigare föreningen. Ingen stod ut med tanken på ytterligare en ruin mitt i byn.

Jag och flera kollegor med mig hade blivit väldigt berörda av detta fantastiska hus och för ett par år sedan uppstod det ett slags momentum. Vi måste försöka rädda huset! Vi blev en arbetsgrupp på nio föreningar där inte minst PRO och Ljusnarsbergs industri- och hantverksföreningen var väldigt aktiva. Andra medlemmar blev Awesome People, Hellskaters, byalaget, Bångbro Folkets Hus och det gäng som driver den fantastiska restaurangen i stan. Vi möttes alla i kampen för att ta över driften och vikten av en samlingslokal var tydlig för oss alla. Vi startade därför en förening och lyckades tillslut få till en överenskommelse där vi fick ta över driften av huset. I december 2024 kunde vi bjuda in till ett möte för alla. Tanken var egentligen att vi bara skulle informera om processen men det blev en stor fest. Det gav oss alla mod att fortsätta!

Hedvig Wiezell: Jag arbetar i ett Folkets Hus i nordvästra Stockholm. I Husby bor omkring 12.000 personer vilket är ungefär tre gånger så många som här i Kopparberg. Sedan

”Jag och flera kollegor med mig hade blivit väldigt berörda av detta fantastiska hus och för ett par år sedan uppstod det ett slags momentum. Vi måste försöka rädda huset!”

Husby byggdes 1975 har antalet gemensamhetslokaler i stadsdelen minskat med två tredjedelar.

Även om vår förening är ung så bygger vårt arbete på generationer av kamp. Järva där Husby ligger är ett av de mest föreningstäta områdena i Stockholm. När kommunen 2012 bestämde sig för att lägga ned Husby träff bestämde sig flera grupper i området för att ockupera lokalen. Den planerade flytten av huset skedde ändå, men gjordes till slut i dialog mellan den kommunala fastighetsägaren och föreningslivet. Det var också då man bestämde att huset skulle övergå till medborgar-driven drift. Sedan 2016 är det Folkets Hus-föreningen som driver den gemensamma samlingslokalen!

Folkets Husby vilar på tre ben: folkbildning, samhällsengagemang och kultur. Vi hyr också ut lokaler till föreningar och olika organisationer, vilket även gäller för de flesta andra Folkets Hus. Det hade varit en demokratisk katastrof om det bara var vi som arbetar i huset som programmerade vad som ska ske här! De se-

naste åren har vi också arbetat med folkhälsoutveckling då Husby är socioekonomiskt eftersatt, mer trångbott och har högre arbetslöshet än andra stadsdelar samtidigt som vi har ett vårdsystem som på många sätt kollapsat. Det här är en politisk fråga som vi arbetat mycket med.

Vi driver också en egen filmfestival där vi aktivt försökt erbjuda en annan berättelse än den stigmatiserade bilden av Husby som dominerar populärkulturen. Ni kanske har sett *Snabba cash*? De här slags bilderna görs av personer som inte bor i området och de här blickarna utifrån kanske ni känner igen här i Kopparberg?

Elof Hellström: I den kurs jag drivit tillsammans med Sebastian Dahlqvist har vi tittat på många historiska exempel av allmänna samlingslokaler. Ett vanligt förekommande problem verkar vara att man tvingas kompensera för större infrastrukturella problem och då inte sällan går under av de här ambitionerna. Min bild är att ni delar

”Ni kanske har sett *Snabba cash*? De här slags bilderna görs av personer som inte bor i området och de här blickarna utifrån kanske ni känner igen här i Kopparberg?”

erfarenheten av att verka på platser där staten dragit sig undan och jag undrar därför om ni vill berätta om era strategier för att klara av att arbeta i detta spänningsfält?

Hedvig Wiezell: Även om vi är beroende av kommunala stöd så lever vi i ett samhälle som blir alltmer auktoritärt. För mig är det tydligt att vi måste vara rasande varje dag och försvara det vi har kvar och de platser som gör det möjligt att leva tillsammans. Vi har ett motto i huset som är att ha örat mot marken, blicken framåt och ryggen rakt. Det innebär att vi måste lyssna in områdets behov och kunna ge andra förslag på hur vi ska kunna organisera samhället. När biblioteket får begränsade öppettider och medborgarkontoret stänger så kommer alla till oss istället för att skriva ut papper eller för att få stöd i att höra av sig till myndigheter. När välfärdsstaten tunnats ut är det ofta svårt att balansera mellan alla våra uppgifter.

Carl-Oscar Sjögren: I en tid när vi ser ökade klassklyftor så påverkar det bruksorterna på ett liknande sätt som förortererna. Även här ser vi

hur samhällsservicen lägger ned. Vi hade nyligen ett samtal med kommunstyrelsens ordförande och fick reda på att de inom en snar framtid kommer att behöva avskeda tio personer inom skolan. Det är klart att det också påverkar Folkets Hus. Jag föreställer mig att vi behöver berättelser från platser som Kopparberg och Husby för att kunna berätta om vilket land vi lever i. Vad är det som engagerar oss som kollektiv? Att ha en plats som den här ger oss möjlighet att tänka tillsammans. Kan vi bygga någonting som bygger på de verkliga behoven på platserna där vi bor? Vi behöver ses och vi behöver ha högt i tak för att förstå hur vi kan självorganisera allt vi behöver.

Hedvig Wiezell: Jag hörde ett så fint ord tidigare idag, blandbruk. Det ni gör här är just det: att kombinera skrattet och glädjen i revyerna med en pågående kamp för värdighet. Det finns så många format i Folkets Hus historia som gör det möjligt för oss att skapa ett meningsfullt blandbruk!*

”Vi har ett motto i huset som är att ha örat mot marken, blicken framåt och ryggen rakt. Det innebär att vi måste lyssna in områdets behov och kunna ge andra förslag på hur vi ska kunna organisera samhället.”

Samtalet på Kopparbergs Folkets Hus i maj 2025 var en del av konferensen Tusen kulturhus som också tog plats i Tingshuset i Norberg och på Ställbergs gruva.

Nya Mötesplatser – dåtidens idé, vår tids nödvändighet

*Bahman Pourjanaki,
processledare Folkets Hus och Parker*

I tider av oro, tilltagande ojämlikhet och bristande tillit söker människor efter något grundläggande: en plats att höra till, en möjlighet att påverka sin vardag och en röst i samhällsbygget. Just därför är Folkets Hus och Parkers Nya Mötesplatser inte bara en insats för vår samtid, det är ett demokratiskt arv i förnyad form.

När folkrörelserna växte fram under slutet av 1800-talet gjorde de det som svar på ett demokratiskt underskott. Stora grupper av människor – arbetare, kvinnor, minoritetsgrupper – stod utanför både det politiska inflytandet och de etablerade kulturella rummen. Därför byggde de sina egna samlingslokaler. Folkets Hus och folkparker blev platser där vanligt folk kunde mötas, bilda sig, organisera sig fackligt och politiskt, skapa egen kultur och driva förändring. Det var en folkrörelsepraktik som inte bara gav människor röster – den formade själva demokratins grundstruktur i Sverige.

Dagens förorter och försummade bostadsområden står inför liknande villkor. Här bor många med erfarenheter av trångboddhet, arbetslöshet, diskriminering och brist på offentliga investeringar. Det handlar om områden där människor ofta talas om, men sällan får tala själva. Det demokratiska underskottet är inte avskaffat – det har bara bytt skepnad. Många av dessa platser saknar också stabila, öppna rum för möten, organisering och kulturella uttryck. Det är här Nya Mötesplatser tar sin plats.

Genom att stötta lokala initiativ i områden som Tensta,

Hammarkullen, Vivalla, Österängen och Lindängen vill vi – tillsammans med föreningar, kommuner och andra aktörer – skapa medborgardrivna mötesplatser för framtiden. Dessa platser ska vara förankrade i lokalsamhället, bäras av människor som bor där, och fungera som arenor för kultur, folkbildning, samtal och mobilisering.

Forskaren Hans Abrahamsson beskriver vår samtid som en period av samhällsomdaning där globalisering, migration och urbanisering har ritat om kartan för hur vi lever och relaterar till varandra. Tilliten minskar, både mellan människor och till samhällets institutioner, och många upplever att de inte har någon verklig möjlighet att påverka sin situation. Forskaren Stina Hansson betonar i samma anda att det därför krävs nya arenor för demokratiska samtal – platser där medborgare inte bara är publik till politikens beslut, utan själva får vara aktörer. Mötesplatserna kan bli just sådana rum. Genom att erbjuda ett neutralt mellanrum där människor från olika världar kan mötas på egna villkor, där nya relationer byggs och förtroende formas, skapas förutsättningar för delaktighet. Här kan röster från marginalen höras och påverka. Och just därför, menar forskarna, är mötesplatsernas roll avgörande i dagens samhälle.

Vi vet att demokratin inte bara byggs i valurnorna – den formas i vardagens möten, samtal och samarbete. Precis som förr behövs lokala samlingsplatser där människor får kraft att organisera sig, ta plats och påverka. I vår tid av globala kriser, ökande polarisering och politisk misstro är dessa mötesplatser inte ett komplement – de är en förutsättning.

Nya Mötesplatser är en påminnelse om att demokratin behöver både tak och bord – men framför allt människor som får känna att de hör hemma. *

TRE FRÅGOR *till* Salla och Masse Salazar (Redline Recordings), DJ:s och musikproducenter

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

För att det är en del av svenskt kulturarv! De här platserna är en viktig del av nöjeslivet i hela landet, och ett bra sätt att nå ut med underhållning.

Varför är kultur viktigt?

Kultur är viktigt för att det är en del av vår identitet och

historia. Kultur är livskvalitet!

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Det finns många minnen från våra spelningar och workshops på Folkets Hus och Folkets Park! Det finaste har nog varit att träffa och inspirera alla unga talanger som vi sett växa och bli artister genom åren.

Folkets Husby *intervjuar* regissören Ronson Huynh, 28 år, från Bredäng

Vad handlade filmen du arbetade med om och varför valde du just den berättelsen?

För mig handlade det om två barn som finner en oväntad vänskap och ett starkt band under ett sommarlov, men också om ett farväl till just den vänskapen. Jag ville fånga känslan av ett varmt barndomsminne, men även kontrasterna i verkligheten, som ibland inte känns lika fin eller trygg. Tomheten som infinner sig när något tar slut.

Varför sökte du dig till eller hur kom du i kontakt med Folkets Husby?

Husby hade startat en filmfestival riktad till folk från förorten. För mig var det något nytt, men också en ingång. Jag hade aldrig tidigare skickat in en film till en festival, men den här kändes prestigelös och inbjudande, vilket gjorde att jag vågade ta steget. Det blev en naturlig väg där jag kände mig välkommen oavsett erfarenhetsnivå.

Vilket stöd har du fått genom Folkets Husby och varför tror du det är viktigt med platser som arbetar med film på det sättet?

Jag har fått stöd i form av utvecklingsmöjligheter och värdefulla kontakter genom deras nätverk. Jag tycker att sådana här platser är viktiga eftersom de gör en bransch som ofta känns svåråtkomlig, mycket mer tillgänglig. De skapar utrymme för människor att våga testa, inspireras och kanske till och med plantera ett frö till en framtida visionär. *

.MOV

är ett initiativ från Folkets Husby för att demokratisera film i Sverige. I en tid där förorten porträtteras av narrativ skapade av andra än de som bor här, är .MOV en tydlig motkraft. Med mottot från idé till premiär, så erbjuder plattformen .MOV kostnadsfri filmutrustning att låna, coaching och utbildning inom film, ett community av filmskapare samt ett nätverk inom filmbranschen. Utöver det så hålls en årlig filmfestival med syftet att erbjuda fler kulturutövare en möjlighet att visa upp sina filmer på den stora duken och en möjlighet för området att ta del av kvalitativ film.

Bild från en filminspelning med Ronson Huynh

Detta är ju livet på en pinne

*Louise Andersson,
verksamhetsansvarig
Folkets Hus Lövånger*

Hur fasen tänkte jag här? Styrde om loppisen till övervåningen så att microföreläsningen som görs i samarbete med biblioteket kan rulla på smärtfritt. Men stickkaffé-damerna lär ju få det lite livat på torsdag nu. Detta är livet på en pinne, allt och inget på samma gång! Tur i alla fall att Aina från styrelsen har koll på söndagens fikabuffé: all you can fika! Men hur mycket är det, egentligen?

Apropå fika. Kanske ska jag passa på att ta en kopp kaffe med mig in på kontoret när jag ringer Folkets Hus och Parkers kontor? Och jag undrar om Magdalena har tid med mitt pladder? Det har hon alltid, en ängels tålamod och lugn, och lite till. Tur!

Måste komma ihåg att stoppa ner pooldammsugen i badet innan alla barn kommer och simtränar klockan ett idag. Hur var det nu med fikat till hockeygubbarnas match på torsdag? Dessutom ska jag kolla upp om Fia har styrt ihop fika eller om jag ska sno nåt från Ainas kakhög i frysen!

Behöver gå och byta om till träningskläderna nu. Strax gym med Mogna bananerna. Eller, vänta! Kanske ska jag sluta kalla pensionärernas gym för det, även om jag gillar mogna bananer. Jag är ju för fasen närmare de mogna bananerna än de gröna hårda. Pensionen kommer fortare än vad man tror sägs det. Just det, Stina på redovisningsbyrån ville ju ses för att rapportera in pensionsunderlaget. I det här tempot går det fort mot bananerna. Livet, här kommer jag!*

Vardagliga samtal sprids i luften

*Josefin Sers,
Birkagårdens Folkets Hus*

Jag parkerar bilen under trädet som vanligt – skugga är guld när AC saknas. Bilen funkalar också som en tyst signal: ”jag är här, det är okej att kika in”. Snabb morgonrunda. Några stolar flyttas, en kruka rättas till. Det är småsaker egentligen, men något jag måste göra – för platsen, men kanske mest för mig själv. När det ser ”rätt” ut känner jag mig lugn.

Kaffet sätts på i vår lilla konferenshörna. Dator och nycklar landar på köksön. Jag scrollar igenom missade samtal, svarar på några meddelanden och fyller på sociala medier med content. Någon undrar om verksamhetstider, en annan vill boka lokal. Jag svarar, uppdaterar gårdagens statistik, lägger upp en bild från gårdagens verksamhet – och påminner om morgondagens höjdpunkt.

Community-chatten får veckans program, volontärgruppen ett tack och ett hjärta. Det är det där dagliga arbetet med uppmuntran och tacksamhet till volontärerna som bidrar till att de kommer tillbaka.

Mejlfloden. Den har en märklig tyngd ibland – en symbol för att jobbet aldrig riktigt tar slut. Jag försöker ändå dyka in och ta tag i det. I mejltråden ligger många praktiska frågor men det är också en plats där de stora samtalen ofta sker. Välfärdsindikatorer, behov, medborgardialoger, känslan av utanförskap – hur jobbar vi bäst med dessa olika områden? Hur ska vi arbeta med styrdokumentet som kommer in, vilka ska vara med i processen, vad är rimligt, vad är möjligt? Ibland är möten svåra att få till – men mejltrådar kan bli våra ”snabba” samtalsrum.

Mitt i det ska affischer göras, hemsidan uppdateras, events planeras. Det är mycket administration, men det är också det som gör det möjligt för människorna att hitta hit. Så vi gör det.

Kollegorna droppar in. Något har skavt sen igår – en medarbetare behöver landa. Vi pratar en stund. Ibland räcker det, ibland krävs mer. Huset andas mycket mer än bara aktivitet – det rymmer känslor, relationer och stunder där vi bär varandra.

En aktör tittar förbi spontant. Behöver prata med en förälder – vi hittar ett rum.

En timme senare rusar jag vidare till en kommunkontakt, den här gången är det jag som behöver en tjänst i form av en skruvdragare. Ett dörrhandtag har gett upp, jag märkte det inte förrän efter morgonrundan.

Lunch med sol och samtal. En besökare droppar förbi när jag sitter utanför med min matlåda och vardagliga samtal sprids i luften.

Just när jag tänker starta upp igen, kommer en kollega och sätter igång med att förbereda förveckverksamheten. Det är inte mitt ansvarsområde – jag är bara med vid event, eller när någon är sjuk – men helt plötsligt har mitt kontor försvunnit och jag måste stå i köket mellan salarna. Dörren öppnas gång på gång. Nya ansikten. Bekanta röster. Jag hälsar. Och känner att huset är i gång – på riktigt.

En avslutad lunch betyder också ofta möten. De fungerar bäst när man hunnit vakna lite. Vi pratar samverkan, uppföljningar, idéer, ibland lite frustration. Och ibland, mitt i allt, dyker någon medborgare upp med en idé – ”jag vill göra det här”, eller ”kan man bli volontär?”. Jag säger nästan alltid: ”Kull! Klart vi ska fixa det.” Sedan kopplar jag ihop personen med min kollega. Är det något som kan bli en del av verksamheten – då sätter vi ett datum för ett första möte direkt.

På eventdagar måste vi hålla tempot – så att det också finns tid för att fixa och hinna med förberedelserna i tid. Gatupratare ska fram, volontärer på plats, fika förbereds. Någon ställer i ordning stolar, en annan möter gäster. Allt det där som publiken sällan ser och sedan är eventet igång.

När vi sagt hejdå och fått bort de sista stolarna rundas kvällen av med lite budgetuppföljning, vilka kvitton kom in under dagen och hur ska de budgetfördelas. Tacksamhet sprids också i kroppen av all gemenskap och värme som omfamnat en under dagen.

Nu, dags att åka hem och vara med familjen..*

Prolog om Huskvarna Folkets Husförenings 50-årsjubileum 1953

Ingegärd Stéen

Med svepande fanor som blodröda står
Effektfullt mot blommor och ljus
En minnenas högtid i dag vi begår
i arbetarrörelsens hus.
Den frihetens högberg för arbetets folk
som här i ett halvsekel stått,
skall öppna sitt hjärta och bli oss en tolk
för tider som längesen gått.

Och tystnaden viker ur A-salens famn
var stilla och lyssna och hör -
det viskar om dagar, om årtal och namn
det tonar ihop till en kör
- om timade storverk av arbetets män
när klasskampen hetast stod,
om modet att våga och kallt slå igen
när stridslusten brann i ett blod.

Det talar om tider vi knappt kan förstå
vi rörelsens senfödda barn,
då trälomsoket var fastnitat på
proletären-samhällets skarn
- då allt vi idag av vår demokrati
serveras som vardagsmat,
var skinande drömmar och blå utopi
i kapitalisternas stat.

Det förde med kraft hela rörelsen fram
- att den satt under eget tak.
Här fostrades sakta en arbetarstam
till kämpar för frihetens sak
- här lärde sig arbetets kvinnor och män
den styrka som enighet ger
och vissheten därom gav krafter igen
när motståndet åter slog ner.

Här viskas om enveten, segsliten dust
i studiecirkelnas krets,
om brinnande längtan till kunskapens kust
som hägrar i vardagens hets,
- om längtan till konst, till musik - till kultur
som brände den fattiges bröst,
när Böckernas bok var den källa, varur
han fick hämta sin enda tröst.

Här talas det slutligt om kunskap och makt
som äntligen vunnos en gång
av enade styrkor, som kunde slå vakt
om det, som var rörelsens sång.
- den frihet och jämlikhet som än idag
tillika med broderskap är
den kraft, som har vunnit och vinner de slag
som framåt vår rörelse bär.

Så sänker sig tystnaden åter på nytt
över A-salen i Folkets Hus
men kvar finns ett eko av röster som flytt
ett stilla, manande sus -
"Det verk vi begynte med frejdigt sinn
skall ej någonsin färdigt stå.
Ni murar och murar som jätten Finn
- men slutstenen skall ni ej nå!

Där fordon om brödbiten striden mest gällt
- där uträttas märkliga ting.
Ty fackligt, politiskt och rent kulturellt
Vår rörelse spänner omkring
ett verksamhetsfält, så oändligt och stort,
att uppmärksamhet är av nöd -
om icke skall bliva för trång denna port,
som leder till rörelsens stöd"

Så långt det förgångna - men framtidens män
vet också sitt ansvar - sin plikt,
och vet nog att hylla de gärningar än,
som bygga för friare sikt.
I vissheten därom - vår hyllning åt dem
som reste ur mörker och grus
till rörelsens nytta och gagn detta hem
för framtiden - vårt Folkets Hus!

Den som besöker arkiven för att lära mer om
enskilda Folkets Hus och Folkets Parker finner
sannolikt ritningar, mötesprotokoll och fotografier
men också poesi. Att fira och inviga hus och parker
såväl som fanor med poesi var nämligen mycket
vanligt. Det kan närmast beskrivas som en egen
genre: prologpoesi.

Folkets Hus Vivalla och händelserna på Risbergska

Intervju med Faisa Maxamed, ordförande för Folkets Hus Vivalla,
av Folkets Folkblad

Den 4 februari 2025 inträffade den största massskjutningen i svensk modern historia, på Campus Risbergska i Örebro. Innan gärningsmannen tog sitt eget liv sköts tio människor till döds, ett stort antal skadades och ett otaliga människor bär på fruktansvärda minnen som de kommer att ha med sig resten av livet. Många av de som gick på skolan bor i området Vivalla i Örebro. Folkets Hus i Vivalla var mycket snabba med att öppna upp huset och tillsammans med bland andra Rädda Barnen erbjuda krissamtal till de som behövde det och en kopp kaffe och gemenskap till de som inte ville vara ensamma i det svåra. Folkets Hus i Vivalla blev också tidigt en del av Örebro kommuns officiella krishantering. Faisa Maxamed är föreningens ordförande.

När förstod ni vad som hänt?

Vi såg nyhetsflashar i mobilen samtidigt som folk kom inspringande i huset, ungdomar som inte kunde få tag på sin vän eller bad oss ringa deras mamma. Vi blev helt ställda. Det kändes överkligt, som om tiden stannade. Chocken spred sig som en våg genom Vivalla och hela Örebro. Vårt första instinktiva steg var att öppna dörrarna. Folk började komma, några grät, andra satt helt tysta. Vi kände direkt: här måste vi finnas, tillsammans. Folkets Hus Vivalla blev en plats att andas, att få sitta ner, hålla om varandra och försöka förstå det ofattbara.

Den första veckan är förstas dominerad av kris men vad gör man de kommande veckorna?

I början handlade allt om det akuta, att möta sorgen, stilla oron, skapa en trygg samlingspunkt. Men när dagarna gick kom nästa steg: att hålla fast vid gemenskapen. Vi arrangerade öppna möten, samtalskvällar och minnesstunder. Men vi gjorde också plats för vardagen, en kopp kaffe, ett skratt mitt i sorgen, en plats att bara vara. Samtidigt som den ordinarie verksamhet började komma i gång utökade vi öppettiderna och såg till att vi hade extra resurser från till exempel kommunen, Röda Korset och Rädda barnen på plats – fler ögon och öron. De veckorna handlade mycket om att visa att man inte är ensam, och att vägen framåt får vi gå tillsammans.

När något så fruktansvärt händer, vad betyder det att det finns ett Folkets Hus i Vivalla då?

Det blir som ett hjärta som slår för hela samhället. Folkets Hus Vivalla är inte någon annans hus, det är allas. Därför blev det självklart för människor att söka sig hit. Här spelar det ingen roll vem du är, hur gammal du är, eller varifrån du kommer. Alla kanske inte tänker på föreningslivet som viktigt när något sådant här händer men det är tvärtom. Många har varit här innan och lärt känna både huset och människorna. Det ger en trygghet som är viktig i kris, relationen är avgörande. Här finns alltid ljus, värme och en stol ledig. När allt kändes mörkt blev Folkets Hus Vivalla en symbol för hopp och mänsklig närvaro.

Vad är era främsta lärdomar?

Vi lärde oss att det viktigaste man kan ge i en kris är närvaro. Att öppna dörren snabbt, utan att tänka för mycket, kan vara avgörande. Vi såg också hur starkt behovet av gemenskap är, och att sorg måste få ta tid. Samverkan med andra aktörer gav oss kraft, men det vi minns mest är alla möten mellan människor, blickar, tårar, kramar, stilla samtal. Vi tar med oss en enkel men stark insikt: att i det allra mörkaste är Folkets Hus Vivalla mer än en byggnad. Det blir en famn för en hel stad. *

Folkets Hus inte bara formade mig – det räddade mig

Maria Lind,
chef för KIN - Museum för samtidskonst i Kiruna,
fd. Kulturråd i Moskva

I mitten av sjuttioalet går en ledsen tioåring in i en stor vit byggnad i en svensk småstad norr om Dalälven. Ute är det mörkt och kallt, snövalarna ligger höga längs gatorna. Ingången till det avlånga huset ligger i ena änden och väl inne i värmen dyker ett café upp på ena sidan och en upphöjd receptionsdisk på den andra. Rakt fram hänger affischer som annonserar filmer och teaterföreställningar. En gång var det en musikföreställning, *Joe Hillmannen som aldrig dog*, den såg hon tre gånger och tjatade även till sig LP-skivan.

Det är högt i tak och när tioåringen fortsätter in i byggnaden lutar det lätt uppåt. Rummen till höger heter sådant som *Hammaren*, *Släggan* och *Slaggsten*. Genom de många höga och smala glaspartierna till vänster skymtar gatljus och billykter. En bit upp i den utsträckta lobbyn med brunt klinkergolv varvat med trä bildas ett rum med tidskriftshyllor och tidningar. Här är det ofta fullt med folk som läser, mest farbröder. Ibland är det värt att slå sig ner för att till exempel bläddra i Vi-tidningen som är det glansigaste magasinet i det rika utbudet.

Till höger om tidskriftsrummet öppnar sig en stor sal med ett parti med dubbel takhöjd i mitten och trappor till en övervåning. Det är ljus och behagligt, människor rör

sig tyst bland fyllda bokhyllor som når till de vuxnas huvuden. Barn- och ungdomsböckerna finns på ena sidan och vuxenlitteraturen på den andra. Överallt finns det mysiga läsplatser. Och hjälpsamma bibliotekarier som snällt svarar på frågor och tipsar om okända böcker. De är alltid redo för en pratstund och de är till och med vänliga när återlämningen är sen. En ny tillvaro uppenbarar sig.

Efter upptäckten går tioåringen hit flera gånger i veckan, ibland varje veckodag. Det fortsätter i flera år. Ofta kommer hon hem med en hel kasse med böcker som slukas; Narniaböckerna, Sven Wernströms *Trälarna* och alla efterföljare, *Ulrike och kriget* och *Ulrike och freden* av Vibeke Olsson, varenda bok om Katitzi och sedan Moa Martinson. Och så förstås *Kram*, *Puss och Love love love* av Hans Eric Hellberg som leder direkt in i puberteten. Brevväxling med författaren väcker tankar om livet som ligger framför henne. Hjärtat, hjärnan och kroppen känns som små kärnkraftverk.

Ytterligare lite längre in i den avlånga vita byggnaden ligger en konsthall som övergår i ett av stadens två gymnasier. Mellan dem står dörrarna öppna. Konsthallen är en något senare bekantskap när högstadiets formidabla teckningslärare insisterar på regelbundna besök.

Där och då händer något med förstågan till kritisk analys av det man har runt omkring sig, bilder och annat. Undervåningens festlokal blir intressant ungefär vid samma tid - då det är dags för skoldanser. När en känd popartist spelar live där och han är mer än lovligt närgången mot tonårstjejerna reagerar ingen vuxen.

Folkets Hus i Sandviken inte bara formade mig - det räddade mig. En plats utanför hemmet och skolan där andra världar var möjliga, fysiskt och mentalt. Ett ställe att känna sig hemma på, med tid och ro för olika sorters djupdykningar. Det blev fler teaterföreställningar än Joe Hill och förstås biokvällar i salongen med de röda väggarna. Köerna till skoldanserna blev längre och längre och även om andra intressen utvecklades så återvände jag hela tiden till Folkets Hus. Det var en lite gladare tonåring som noterade att en kvinna en dag promenerade in i den stora vita byggnaden med sin cykel utan att stoppas - hon hejdade sig själv först i den lätta uppførsbacken mot biblioteket. Så öppet och tillåtande var det, tänker jag här och nu.*

Folkets Park

Thorleifs

Kom till Folkets Park, till vår park
Hör en klämmig melodi,
ja då känner man sig fri
Ta en chans och vinn på lotteri

Kom till Folkets Park, till vår park
komma loss och va sig själv
Till ett svängigt danskapell
En sommarkväll

På min hoj finns det plats för dig
Sitt ner på raden framför mig
Färden går mot parkens sken
Vi närmar oss entrén

Allt känns rätt på något härligt vis
En lördag kväll med dig Louise
Är ett sällsamt äventyr
Och jag blir nästan yr

Mot kulörta lyktor far vi fram du och jag
Vi ska dansa medan natten blir till dag

Kom till Folkets Park, till vår park
Hör en klämmig melodi,
ja då känner man sig fri
Ta en chans och vinn på lotteri

Kom till Folkets Park, till vår park
komma loss och va sig själv
Till ett svängigt danskapell
En sommarkväll

Det är jämnt för en kaffetår
som stärker gott från topp till tå
Här kan man bli glad och kär
Och vara den man är
kanske just ikväll att vi når fram
Du och jag
Vi ska dansa medan natten blir till dag

Kom till Folkets Park, till vår park
Hör en klämmig melodi,
ja då känner man sig fri
Ta en chans och vinn på lotteri

Kom till Folkets Park, till vår park
komma loss och va sig själv
Till ett svängigt danskapell
En sommarkväll

Kom till Folkets Park, till vår park
Hör en klämmig melodi,
ja då känner man sig fri
Ta en chans och vinn på lotteri

Kom till Folkets Park, till vår park
komma loss och va sig själv
Till ett svängigt danskapell
En sommarkväll

Till ett svängigt danskapell
En sommarkväll *

Kultur

Lina Ekdahl

Om folk nu skall hålla på, varför kan dom inte bara hålla på.
Med den lilla djävla kulturen.
Nu pratar jag inte om den stora kulturen.
Den stora kulturen !
Den tänker jag inte prata om. Den har vi pratat om en gång för alla. Den är bra. Den är snygg. Den sitter som gjuten. Den kostar, den kostar, men den betalar sig, den betalar sig.
Men den lilla, lilla, djävla kulturen den betalar sig inte, nej, den bara kostar och kostar.
Suger ut oss allihop.
Suger ut varenda stadsdelsnämnd.
Det lilla, lilla, djävla biblioteket vid det lilla, djävla fula torget.
Alla dessa djävla bibliotek som ligger i alla dessa djävla städer i detta lilla djävla landet.
Det är inte bara bibliotek, det är Folkets Hus också.
Alla dessa djävla Folkets Hus.
Alla dessa djävla folk överallt.
Alla djävla möten.
Alla djävla föreningar.
Alla djävla amatörer som springer omkring.
Alla dessa djävla amatörer som bara suger ut oss.
Visst, ni får gärna vara i Folkets Hus, det går bra, men det kostar, det kostar. Kan ni inte betala får ni mötas någon annanstans.

Sjunga någonannastans.
Tälja gubbar någonannastans.
Måla era djävla tavlor någonannastans.
Alla dessa djävla tavlor som hänger överallt.
Jag orkar inte.
Och överallt alla dessa djävla ungdomar som inte vet vart dom skall ta vägen.
Jamen, stå inte här i allefall. I denna stadsdelsnämnden i allefall. Stå inte här och häng. Va inte så djävla uppkäftiga, så djävla spydiga, så djävla omogna.
Ni har ju förfaan inget språk ungdomar!
Kan ni inte uttrycka er ?
Det kan ni ju, uttrycka er, det ser man ju, överallt. Hur ni uttrycker er. På ert sätt. Ert djävla sätt. Var som helst, kladdar ner väggar, sprayar, håller på och skriver till varandra. Kan ni inte ta och göra det någonannastans?
Pånågot annat sätt ? Det kostar förstår ni, detkostar att städa, hålla ordning på kvällarna därni står och hänger. Det kostar att ta hand om er sen när ni blir ännu större och starkare, rånar banker och slår ner varandra.
Det kommer verkligen att kosta.
Men då sitter nämligen inte jag här längre.
Då är det andra som får ta över. När ni blir vilsna, rädda och tappat livslusten då är jag pensionär.
Fri.
Fattar ni ?

Dikten publicerades första gången i Göteborgs-Posten 2001 och var också med i Lina Ekdahls *Sommar* i Sveriges Radio samma år. Den finns även publicerad i Lina Ekdahls diktsamling *Diktsamling* som kom 2012 och har också publicerats som affisch av både Konstpedemin i Göteborg och av tidskriften NON.

Eller fattar ni ingenting eller ?
Vad lär ni er i skolan egentligen ?
Den djävla skolan förresten.
Som bara kostar och kostar.
Vad betalar den tillbaka, ingenting.
Ingenting.
En massa ovårdade, djävla ungdomar som håller på !
Det är ju inte klokt.
Lägg ner skolan.
Lägg ner hela djävla skolan.
Det är ändå ingen som vill gå där.
Det börjar redan tidigare förresten, i förskoleåldern.
Den djävla lilla förskoleåldern.
Vad betalar den tillbaka, den djävla åldern.
Inte ett skit !
Lägg ner !
Nu vet jag, vad vi skall göra, vi lägger ner den lilla djävla kultursamordnaren, så kanske alltihop självdör.
Dör ut.
Så kanske alltihop bara dör.
Ja, det är billigt !
Det kostar ingenting.
Tjofaddelittan lambo !
Nu har jag tagit ett djävla bra beslut. Hur djävla bra vet jag inte, om djävla bra vet jag inte, men ett beslut har jag tagit.

Och det var inndjävulen bra att jag tog det beslutet.
För jag sitter i stadsdelsnämnden jag.
Tjofaddelittan lambo !
Ni tycker att jag svär för mycket. Då skulle ni höra dom andra stadsdelsnämnderna.
Dom vågar knappt öppna käften.
Fega, djävla stadsdelsnämnder.
Nä, vi i våran stadsdelsnämnd bestämde det nu sist att nu ger vi den lilla djävla kulturen vad den tål. Vill folk hålla på kan dom ju göra det ändå.
Kladda.
Tälja.
Uttrycka sig.
Kom inte hit med era djävla skulpturer bara.
Era ljusstakar som ni har täljit.
Era historier.
Era barn eller era liv.
Jag sitter kanske bara nått år till och då kan ni väl för i helvete unna mig några rejäla beslut.
Era djävla människor.*

Här klättrar vi på väggarna, i Skellefteå Folkets Park. Foto: Johannes Samuelsson

Folkets Hus om Folkets Hus

”Vad vi gör på julafton? Vi visar film såklart! Det är en tradition i Älmhult att se film med familjens minsta på julaftonsmorgon.”

Folkets Hus
Älmhult

”En specifik händelse som engagerar oss är Sweden Rally som går av stapeln i Umeå. Där ansvarar vi för VIP-tältet och kommer då att servera ca 1500 trerätters bankettmiddagar i ett tält utan rinnande vatten ute i skogen.”

Umeå
Folkets Hus

”Folkrörelsedrivna mötesplatser behövs mer än någonsin i dessa polariserade tider. Vi står för det demokratiska mötet och en mångfald av berättelser och upplevelser. På så vis bygger vi civilsamhället!”

Hjorthagens
medborgarhus

Söråkers Folkets Hus

Vad var bäst under 2024?

Vi belönades med två fina priser! Årets Bio från Folkets Hus och Parker för vårt arbete med Bio Hjärtat samt ett pris från kommunen som kultur- och mötesplats för stor förankring i lokalsamhället. Det känns fint och peppande att vårt arbete uppmärksammas.

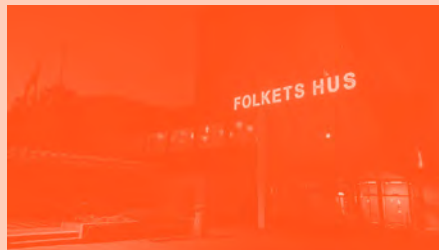
Vad ser ni fram emot?

Vår ort står inför stora förändringar. En ny fabrik ska startas och det väntas flytta hit många nya invånare. Det är såklart en glädje för vår verksamhet. Samtidigt vilar ett orosmoln över kommunen. Hur ska det egentligen bli? Vi hoppas att vi får fortsätta att arbeta i takt med den här samhällsförändringen. Att vi kommer ha resurser och tid att fortsätta vara en viktig mötesplats för demokrati och kultur. För alla som bott här länge såväl som för alla som snart flyttar hit.

Varför behövs Folkets Hus?

För att vi behöver platser där man kan mötas över generationsgränser. Platser där man kan vara delaktig, bli sedd och göra sin röst hörd. Genom att erbjuda rum för möten, kultur och nöje skapar vi en känsla av tillhörighet och en ökad livskvalitet för kommunens alla invånare.

Folkets Hus Hammarkullen

Vad var bäst under 2024?

Det bästa var att vi lyckades öppna upp Folkets Hus ännu mer och på så vis spela en central roll i Hammarkullen. Vi har fått in nya dansgrupper, engagerat nya målgrupper och kunnat ta oss an viktiga samhällsfrågor. Det har varit en fantastisk utveckling för huset och för lokalsamhället.

Vad ser ni fram emot?

Vi ser fram emot att börja arbeta närmare ungdomar och fylla huset med ännu fler aktiviteter, för alla åldrar och intressen. Vi vill skapa en ännu mer levande och inkluderande plats för alla i Hammarkullen.

Varför behövs Folkets Hus?

Folkets Hus i Hammarkullen behövs som en viktig mötesplats och kulturcenter, där människor från olika bakgrunder kan komma samman. I ett område med stor mångfald och sociala utmaningar spelar Folkets Hus en central roll i att främja samhällsengagemang, skapa möjligheter för kulturell utveckling och ge stöd till lokalsamhället. Det är en plats för samverkan och en resurs för både individer och hela området.

Rinkeby Folkets Hus

Vad var bäst under 2024?

Höjdpunkten har varit att se vår verksamhet växa och bidra till en starkare gemenskap. Inte minst genom Rinkeby Bokfestival och våra nya initiativ som mentorskapsprogrammet för ungdomar, *Empower Me* och *Läslust*. Responsen från besökare och deltagare har varit fantastisk! Vi är dessutom stolta över att vara bland de tre finalisterna i nomineringen till Årets samhällsaktörer.

Vad ser ni fram emot?

Vi ser fram emot att vidareutveckla och bredda alla våra verksamheter; ungdoms-, kvinno- och familjeprojekt. Dessutom vill vi göra bokfestivalen ännu större och knyta fler samarbeten för att nå ut bredare i samhället och inspirera andra.

Varför behövs Folkets Hus?

Rinkeby Folkets Hus är en trygg och öppen mötesplats där människor i alla åldrar kan mötas, växa och känna gemenskap. Här skapas sammanhållning och möjligheter för alla.

Umeå Folkets Hus

Vad var bäst under 2024?

Ett av de största evenemangen under 2024 var Littfest, Sveriges största litteraturfestival som varje år fyller huset med intressanta seminarier och utställare. Under tre dagar medverkade över 150 inbjudna medverkande och cirka 20000 seminariebesökare.

Vad ser ni fram emot nästa år?

2025 är ett år fyllt med festivaler, konserter, kongresser och möten. En specifik händelse som engagerar oss är Sweden Rally som går av stapeln i Umeå. Där ansvarar vi för VIP-tältet i Red Barn-arena och kommer då att servera ca 1500 trerätters bankettmiddagar i ett tält utan rinnande vatten ute i skogen. Det ställer hela organisationen på prov men efter att ha gjort detta under tre år känner vi oss trygga med vår leverans.

Varför behövs Folkets Hus?

Umeå Folkets Hus möjliggör en levande stad: vi är knutpunkten mitt i stan där föreningslivet kan hyra lokaler på kvällarna och där Umeåbon kan ta del av landets turnerande föreställningar och konserter. Allt detta samtidigt som vi jobbar med att fylla Umeå med tillresta kongressdeltagare som fyller alla hotell, restauranger och butiker.

Nya Rågsveds Folkets Hus

Vad var bäst under 2024?

Att vi fortsatte att husera allt mellan konst, dans, företagsmöten, kalas, konserter och mysiga luncher. Pricken över i:et var nog att kulturföreningen Oasen är tillbaka igen.

Vad ser ni fram emot?

Våra samarbeten med bland annat studieförbunden, det lokala näringslivet, föreningar och alla privata aktörer är så uppskattat och vi ser fram emot att det fortsätter! Dessutom blir det även kultur för alla, ännu mer och oftare!

Varför behövs Folkets hus?

För att vi behöver ett "plejs för såna som oss" som Ebba Grön sjöng. Behovet av att mötas och uttrycka sig kan vara större än nånsin. Därför finns Folkets Hus.

Folkets Hus Kopparberg

Vad var bäst under 2024?

Att vi lärt känna varandra och lyssnat till varandras viljor och svårigheter, vilket ofta handlat om hur det är att leva och arbeta på en plats som delvis byggts upp och raserats av den globala industrins ägande och exploatering av mark och människor. Ur dessa och flertalet andra livserfarenheter har vi mötts och organiserat oss från nio olika föreningar i den fd gruvkommunen Ljusnarsberg i Bergslagen, även kallat det svenska rostbältet. Efter många och invecklade förhandlingar ska vi nu köpa och återta Folkets Hus i Kopparberg. Vår önskan är att det bästa, roligaste och mest utmanade som händer oss som förening i år, sker den 12 december, då vi öppnar Folkets Hus med *Möte för alla* - en mötes- och festkväll för alla som är intresserade av huset, föreningen och framtida medlemskap och engagemang.

Vad ser ni fram emot?

Att husets tak inte läcker mer. Vi drömmer om att återta och återvinna lite av kopparen som tagits ur berget och lägga om taket med. Att rummen, salongen och den lilla parken bredvid ån börjar användas och brukas av oss, föreningars behov och att de unga är med och bygger, skapar och leker fram vad det kan vara för plats. En fest för att inviga huset och fira de berördas ambitioner, från här och "där bort i ginum" som det så fint kan kallas.

Varför behövs Folkets Hus?

För att återuppväcka den verksamhet som huset en gång i tiden byggdes för: att vara en samlingsplats för Ljusnarsbergs alla invånare med dörren öppen för gäster från när och fjärran. Vi är en brokig blandning av företagare, kulturarbetare, föreningsmänniskor, vävare, snickare och pensionärer som är rörande överens om att rusta upp Folkets Hus för att det återigen ska bli ett hus att mötas i. Ett hus för att fira, för att lyssna, för att lära sig något nytt eller för att göra något man kan sen gammalt. En plats att gå till efter skolan eller innan kvällskiftet, för att skriva ut några papper, diskutera samhällsutmaningar, gå på bio, träffa en vän, spela teater, lära sig ett språk, odla eller organisera sig. En plats där vi kan samlas, samtala, skapa, tänka och leva.

Ett annat svar på varför: om vi ska överleva som en av alla kommuner på världsmarknaden och inte avfolkas mer, behöver vi organisera oss utifrån där vi är och vilka vi är. Skatten sinar men vi har resurser och kunskaper. Vi behöver tillsammans använda dem på sätt som gör livet praktiskt taget mer möjligt och roligare. En bra början är att samlas i ett hus som byggdes av just den anledningen.

Årsta Folkets Hus

Vad var bäst under 2024?

Svårt att välja men det var oerhört kul när Dansens Hus spelade hos oss, och Maria Sundbom var oförglömlig i föreställningen Jag tror det är vår därute. Men annars var det nog *Årstadagen*! Det blev helt magiskt, solen sken och Årsta torg var fullpackat med folk. Göran Greider höll invigningstal och det var en härlig mix av livemusik, öppen scen, barnteater, stadsvandringar och filmvisningar i amfiteatern. Det var en fantastisk stämning med många fina möten, grymma volontärer och inte minst en stor loppis!

Vad ser ni fram emot?

Att välkomna fler Årstabor och andra stockholmare till vårt k-märkta kulturhus och skapa mer lokal samverkan! Att presentera kultur för alla åldrar; konserter, film & samtal, scenkonst, opera från Metropolitan, barnvagnsbio, Årsta Comedy etc, och utveckla vårt Folk Lab med digitalt skapande. Vi hoppas också att ännu fler hör av sig och vill engagera sig hos oss!

Varför behövs Folkets Hus?

Vi behöver öppna mötesplatser med rum för kultur, spontana (och planerade) möten och föreningslivet. Det är en helt väsentlig del av ett demokratiskt samhälle. Folkets Hus kan vara en sorts frizon som uppmuntrar till fritt tänkande, samtal och inspiration! Ett motkrafternas och möjligheternas hus.

Folkets Hus Älmhult

Vad var bäst under 2024?

Året började med vårstädning runt huset med glada volontärer och därefter byggde vi klart vår utomhusscen. Vårt Folkets Hus fyllde 60 år i maj och det firades med pompa och ståt under en hel vecka med en lokalbandsfestival som höjdpunkt.

Under hela sommaren visade vi film för hela bygden vilket var välbesökt och uppskattat av vår trogna biopublik. Vi har också ett gediget konsertprogram som i november kulminerade med festivalen *Music & Arts* som gick av stapeln för fjärde året i rad. Tre härliga dagar med fantastisk musik och konst!

Nu är det redan jul och fullt ös med julmingel och mys i hela huset. Vad vi gör på julafton? Vi visar film såklart! Det är en tradition i Älmhult att se film med familjens minsta på julaftonsmorgon! Tomten brukar svänga förbi också!

Vad ser ni fram emot?

Nästa år ser vi fram emot att göra allt igen. Bara lite bättre, lite roligare och med någon ny twist! Vi har inte brist på idéer, handlingskraft och kompisar som ABF att jobba med! Folkan har ett 30-tal aktiva, glada och idérika volontärer och det är också de som tillsammans med våra flitiga anställda gör Folkan till en så magisk plats att vara på.

”Nu när det dras in på kultur och fortbildning från olika håll tror vi att det är livsviktigt att det finns ett ställe där människor kan träffas, utbyta tankar och diskutera.”

FOLK i Skärholmen

Vad var bäst under 2024?

Att träffa vår fantastiska publik, invånare, samarbetspartners, feriearbetare, medlemmar med flera - som alla bidrar till att fylla Skärholmens stadsdel med kärlek och gemenskap.

Vad ser ni fram emot?

Att visa flera samhällsaktuella utställningar i vår nya konsthall mitt inne i Skärholmen centrum. Håll koll på SKHLM Konsthall!

Varför behövs Folkets Hus?

Därför att alla invånare i ett samhälle - oavsett ålder - behöver tillgång till meningsfulla aktiviteter, mötesplatser och kultur för att kunna utvecklas och stärkas.

Hallunda Folkets Hus

Vad var bäst under 2024?

Så svårt att svara på eftersom det händer så mycket under ett år. Men att se så många medlemmar och föreningar arrangera evenemang i huset är underbart. Att Folk Lab lockade upp till 100 barn om dagen under sommarlovet visar vikten av att vi finns. Dessutom fick huset med hjälp av Boverket och Botkyrka kommun en ordentlig uppdatering med nytt ljus, solceller, nya dörrpartier och mycket mer. Det gör att vi blir än mer energisnåla och välkomnande.

Vad ser ni fram emot?

Vi har flera spännande samarbeten på gång som vi tror kommer göra huset än mer relevant för lokalsamhället. Vi har dessutom jobbat mycket med vår kommunikationsplan som vi hoppas komma igång med i början på nästa år.

Varför behövs Folkets Hus?

Folkets Hus är en plats för möten, kultur och upplevelser. En mötesplats som skapar förutsättningar för en hållbar och positiv samtid och framtid. Att man är en plats där medlemmar kan vara med och påverka så att verksamheten speglar de önskemål och behov som finns i det område man verkar i.

Varför behövs Folkets Hus?

Folkets Hus i Älmhult är en naturlig och inkluderande mötesplats för människor i alla åldrar. Alla är välkomna och alla får vara med. Nu när det dras in på kultur och fortbildning från olika håll tror vi att det är livsviktigt att det finns ett ställe där människor kan träffas, utbyta tankar och diskutera. Att vi fyller en viktig social funktion stod inte minst klart när vi öppnade upp vårt hus mitt i en brinnande pandemi. Vi finns till för alla! Välkommen till Folkan, ditt vardagsrum på bortaplan!

Bagarmossens Folkets Hus

Vad var bäst under 2024?

Lokala initiativ där både publik och aktiva utövare är Bagisbor eller nära grannar. Till exempel *Klimatfestival för 17*, ett lokalt initiativ som samlade privatpersoner och föreningar längs linje 17, *Fri scen* en plats lokala förmågor får 15 minuter var att uppträda, *Vi samlas för sammanhållning och trygghet*, samtal och gruppdiskussioner om hur vi som bagisbor går vidare tillsammans efter sommarens skjutningar.

Vad ser ni fram emot?

Att få fortsätta den lokala prägeln och bli ännu mer ett hus för bagisbor.

Varför behövs Folkets Hus?

Därför att det är lokal samlingsplats för alla, där allas lika värde står som huvudfokus. En plats att sitta ner och andas en stund utan krav på att konsumera. Här kan du på en trygg plats få utveckla dina idéer och dina drömmar. Gå på kurs, samtala, utvecklas, få hjälp med läxan, träffa kompisar och självklart ta del av ett brett kulturprogram.

Birkagårdens Folkets Hus

Vad var bäst under 2024?

Oj så svårt att säga! Men gemenskapen växer mer och mer och vi är verkligen en ständigt växande liten familj hos oss på Folkets Hus. Här bryr vi oss verkligen om varandra så jag skulle nog säga det: den fantastiska gemenskap som inkluderar allt fler.

Vad ser ni fram emot?

Vi har tre större events inplanerade som vi inte gått ut med än så de kommer vara en höjdpunkt, men även att se hur verksamheten utvecklas och tar nya vägar. Vi jobbar mycket med att de boende skapar verksamhet i huset, och det är alltid kul att se vad de vill hitta på!

Varför behövs Folkets Hus?

Varför behövs inte Folkets Hus? Kan inte komma på en enda anledning till varför inte, men tusen svar på varför. Det är ett hus som inte bara skapar engagemang, inkludering och samhällstro utan även bryter ensamhet och skapar livslånga relationer.

Folkets Husby

Vad var bäst under 2024?

Det bästa är allt engagemang för husets verksamhet, men vi är också stolta över att i november ha släppt Folkets Husbys Trygghetsundersökning 2024, den tredje i ordningen. Rapporten lyfter Järvabornas perspektiv på tiden vi lever i. Den pekar på en alarmerande omförhandling av samhällskontraktet där människor olikgörs inför lagen och diskriminering institutionaliseras. Att våra communities tar fram egna kunskapsunderlag är avgörande för att organisera motstånd mot en sådan framtid.

Vad ser ni fram emot?

Vi ser fram emot att starta 2025 med den tredje upplagan av .MOV kortfilmsfestival där kortfilmer från olika områden som Husby tävlar. I år har vi också en dokumentärfilmsdag som en del av festivalen och ser fram emot fest, film, samtal och motberättelser när vi än en gång välkomna filmsverige till Husby.

Varför behövs Folkets Hus?

Vi behöver folkens hus för att gemensamt göra plats för glädjen, sorgen, organiseringen, kulturen och allt där emellan. Allt det som gör att vi både kan bara vara, och samtidigt forma världen framåt.

Folkets Hus Vivalla

Vad var bäst under 2024?

Det bästa under 2024 var att vi startade områdesgruppen i Vivalla. Den samlar aktörer som bostadsbolaget, näringslivet, kommunala verksamheter, föreningar och boende för att samarbeta kring trygghet och utveckling. Vi är också stolta över våra uppskattade aktiviteter som *Tryggstart* med gratis frukost för skolbarn och småbarnsfamiljer, cykelkurs för kvinnor, aktiviteter för äldre och ungdomsverksamhet för 16-25 år. Dessa insatser har stärkt gemenskapen och gjort stor skillnad i området.

Vad ser ni fram emot?

Nästa år satsar vi stort på förebyggande arbete för unga, med fokus på att motverka kriminalitet och drogförsäljning. Samtidigt vill vi skapa fler mötesplatser som motverkar ofrivillig ensamhet - både bland unga och äldre. Vi planerar också att utveckla vår ungdomsverksamhet med mentorskapsprogram, läxhjälp, workshops om trygghet och hälsa samt skapa ett chill-rum för tjejer och ett digitalt skapanderum.

Varför behövs Folkets Hus?

Folkets Hus är hjärtat i Vivalla - en mötesplats för alla där människor kan mötas, samarbeta och skapa dialog. Här arbetar vi för att stärka gemenskapen, främja trygghet och erbjuda en plats för utveckling och lärande. Folkets Hus behövs för att skapa ett levande, tryggt och hållbart samhälle där alla känner sig inkluderade.

Boo Folkets Hus

Vad var bäst med 2024?

2024 var ett intensivt år i vårt nya hus. Det bästa var att vi under året lyckades åstadkomma en härlig utemiljö efter bygget och att vi kunde få till ett avtal med en ny fastighetsägare!

Vad ser ni fram emot?

Nya aktiviteter och att det blir spännande att utveckla idéer tillsammans med vår nya fastighetsägare.

Varför behövs Folkets Hus?

Folkets Hus behövs mer än någonsin i oroliga tider med minskade bidrag till kultur och fritid. Vi behövs för att skapa meningsfulla möten mellan människor, unga och gamla. Vi behövs för att värna om demokratin och alla människors lika värde.

Folkets Hus Mölnbo

Vad var bäst med 2024?

Under 2024 har vi genomgått en stor förnyelse. Vi har fått ny styrelse och efter 13 år innehåller den äntligen även kvinnliga styrelsemedlemmar. Biografen Mölnbo bio som i princip har varit verksam sedan 1920-talet har fått flera volontärer, ny biografchef och maskinister. Folkets Hus var en stark drivande kraft och samordnare av Mölnbodagen som äger rum varje år i början av september i samverkan med andra lokala föreningar. Vi visade gratis biofilmer, anordnade barnteater, föreläsningar, regissörsbesök och utställningar i huset. Med hjälp av bidrag från Södertälje kommun har vi kunnat erbjuda gratis lovbio under höstlovet som var väldigt uppskattad. Den populära dagbion lockar många daglediga pensionärer 4 gånger per termin då vi erbjuder bioaktuella filmer för ett litet lägre pris samt fika. Lokala föreningar har nyttjat Folkets Hus gratis för sina möten och arrangemang och vissa tider har vi kunnat hyra ut lokalerna till externa hyresgäster. Det var yoga-pass, födelsedagar, klassåterträff och andra firanden.

”Genom att erbjuda kultur, konserter, teater och andra evenemang bidrar Folkets Hus till ett levande kulturliv som är tillgängligt för alla.”

Vad ser ni fram emot?

Det mer än 100 år gamla huset behöver rustas upp och moderniseras, vi hoppas få genomföra så mycket som möjligt under 2025. Vi vill vara en naturlig samlingsplats för lokalsamhället och ha ett brett kulturutbud i samarbete med andra föreningar, organisationer och kommun. För första gången kommer vi ha skolbio och vi fortsätter med lovverksamhet för grundskolebarn. Till *Mölnbodagen 2025* planerar vi utomhusbio! Vi hoppas få flera frivilliga volontärer att vilja engagera sig - det är en av våra svåraste utmaningar.

Varför behövs Folkets Hus?

Vi behöver viktiga mötesplatser som jobbar för ett mer tillgängligt och brett kulturutbud. Folkets Hus främjar trygghet och inkludering och stärker demokratin och samhörigheten i lokalsamhället. Förutom kommunala och kommersiella aktörer är vi tillsammans med andra ideella föreningar den enda kulturbäraren i vår kommun.

Fisksätra Folkets Hus

Vad var bäst med 2024?

Att vi trots små medel har lyckats genomföra många olika arrangemang och haft ett levande hus, samt alla samarbeten med andra föreningar och organisationer. Dessutom har vi ökat antalet medlemmar.

Vad ser ni fram emot?

Vårt projekt *The Bridge* för ungdomar som vi ska göra i samarbete med Gålöstiftelsen. Vi vill också engagera och samarbeta med fler föreningar och Fisksätabor i vår verksamhet och söka och få fler bidra så att vi kan ha ännu mer kulturverksamhet.

Varför behövs Folkets Hus?

Folkets Hus är en viktig mötesplats där samhälle och kultur får växa tillsammans, särskilt i områden där människor från olika kulturer lever sida vid sida och där många har begränsade resurser. Det skapar gemenskap och möjligheter för möten, engagemang och kreativt utbyte. Genom att erbjuda kultur, konserter, teater och andra evenemang bidrar Folkets Hus till ett levande kulturliv som är tillgängligt för alla. Dessutom är det en plats för utbildning, föreningsliv och aktiviteter som stärker både individer och samhället. Här kan människor växa tillsammans och bygga ett mer inkluderande och jämlikt samhälle

Hjorthagens Medborgarhus Folkkulturcentrum

Vad var bäst med 2024?

Det var stödgalan vi hade tidigare i december. Det kom enormt mycket folk och vi drog in bra med pengar! Artister och konstnärer ställde upp gratis för att de vill stötta verksamheten. Inte minst visade det på hur många som känner väldigt starkt för vår verksamhet!

Vad ser ni fram emot?

Vi ser fram emot att arbeta ännu mer med förankringen i vårt närområde, vilket växer så det knakar i takt med att staden växer och vi får nya grannar! Vi kommer att satsa på verksamhet för en större och bredare målgrupp och utöka den publika verksamheten under året!

Varför behövs Folkets Hus?

Folkrorelsedrivna mötesplatser behövs mer än någonsin i dessa polariserade tider. Vi står för det demokratiska mötet, en mångfald av berättelser och upplevelser, och bygger civilsamhälle!

Senhösten 2024 skickade Hägerstensåsens medborgarhus i södra Stockholm tre frågor till kollegor runt om i landet. Vad var bäst förra året, vad ser ni fram emot och varför behövs Folkets Hus? Enkäten genomfördes av praktikanterna Malin Almén, Nazan Kaplan och Elijah Rezaie och presenterades i form av en julkalender på sociala medier. Här återfinns svaren i en för Folkets Folkblad något förkortad form.

Motettens Folkets Hus

Vad var bäst med 2024?

Året har varit fullt av roliga och spännande minnen. Det bästa skulle vi säga har varit Förorts nätverket som ägde rum hos oss i våras. Det var ett viktigt tillfälle för oss att träffa övriga Folkets Hus runt om i Sverige, inspireras och dela kunskap och idéer som vi nu tar med oss i vårt arbete. Förorts nätverket är en slags nätverksträff som årligen samlar medlemsföreningar i Sverige för att genomföra inspirerade föreläsningar och utrymme för erfarenhetsutbyte mellan föreningar.

Vad ser ni fram emot?

Vi möter 2025 med stor förväntan på alla samarbeten med nya föreningar och individer som tillsammans fortsätter att forma och berika huset. Vi hoppas också att Motettens Folkets Hus fortsätter att vara en plats för spännande möten. Det kommande året kommer vi fortsätta skapa förutsättningar för fler kulturupplevelser och aktiviteter med och för barn och unga i Lindängen.

Varför behövs Folkets Hus?

Folkets Hus är oerhört viktiga för att de fortfarande fungerar som mötespunkter för demokratiska diskussioner, facklig och politisk organisation, samt för kulturell och social samvaro. De fortsätter att vara en central del i att stärka samhällsgemenskapen och demokratiska värderingar. Som en medlem driven organisation bär vi även ansvaret som den naturliga mötesplatsen för boenden såväl som lokala aktörer.

TRE FRÅGOR *till* Alexandra Pascalidou, skribent och författare

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

Redan de gamla grekerna förstod värdet av agoran – den öppna platsen där folket samlades för att diskutera, drömma och forma framtiden. Folkets Hus och Folkets Park är våra moderna agoror. Här får vi tänka och tala fritt, mötas jämlikt och skapa något som är större än oss själva!

Varför är kultur viktigt?

Platon lärde oss att konsten är en spegel för själen. Aristoteles visste att tragedin kunde rena våra känslor genom

katharsis. Kulturen är inte en lyx, utan en livsnödvändighet. Den lär oss att känna, tänka och förändra. Utan kultur tappar vi inte bara fantasin – vi tappar förmågan att föreställa oss en bättre värld.

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Det var på Rinkeby Folkets Hus jag läste upp min första egna dikt som barn och spelade teater inför min farmor som ropade: ”Du har inte alls förlorat ett barn i ett krig! Du har ju inga barn!” Folkets Hus och Parker är en del av det fundamentet!

KÖN
BÖRJAR
HÄR

Konsten har alltid varit en källa till stolthet för rörelsen!

Folkets Folkblad ställer tre frågor till Paula Hoffman, konstansvarig på Folkets Hus och Parker, om hur centralorganisationen arbetar med konsten

Varför behövs konst i Folkets Hus och Folkets Park?

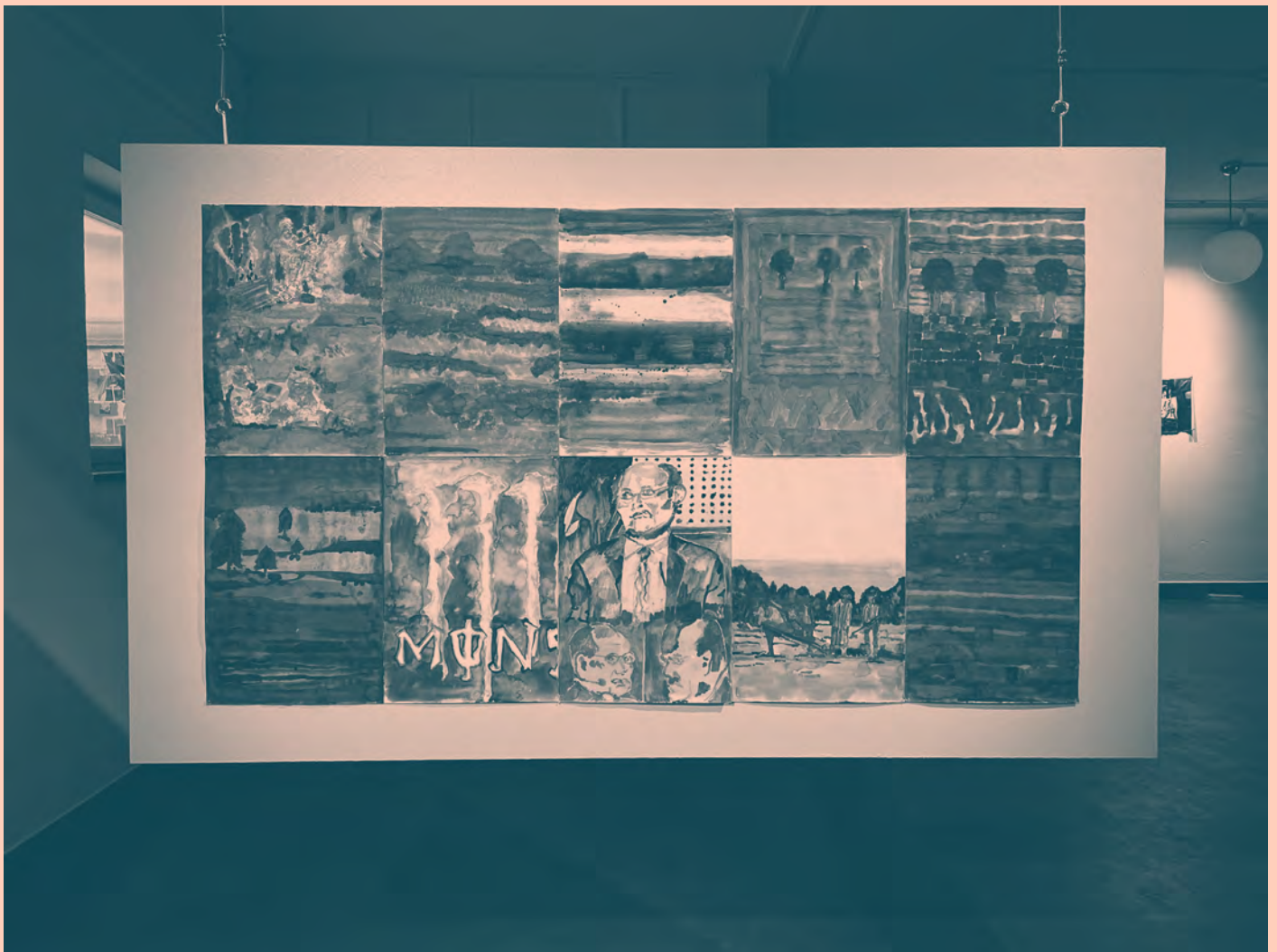
Det är en självklarhet att konsten ska vara en del av våra gemensamma mötesplatser. Konsten har alltid varit en källa till stolthet för rörelsen! Det märker jag inte minst när jag pratar med många medlemmar runt om i landet. De bryr sig, håller konsten levande och är väldigt stolta över sina samlingar. Dessutom skapar våra hus och parker förutsättningar för människor att möta konst på platserna där de bor, utan att behöva söka sig till konsthallar eller museer. Landets Folkets Parker har en något annorlunda historia, då det i parkerna inte finns lös konst i samma utsträckning som i husen. Här finns istället mängder av skulpturer, grindar, entréer och andra arkitektoniska detaljer skapade av konstnärer. Konstnärerna blev väldigt tidigt en del av konstruktionen av våra Folkets Hus och Parker och det är så många konstnärer som passerat och lämnat avtryck genom åren.

Hur arbetar ni med konst idag?

Dels har vi en konstsamling som omfattar 10.000 konstverk av olika slag. Många av dessa konstverk är deponerade i olika hus och parker runtom i landet. De flesta av konstverken är inköpta i samband med konstutställningarna Konst åt alla som vi varje år organiserar tillsammans med Bygdegårdarnas Riksförbund och Riksföreningen Våra Gårdar. Den första Konst åt alla-utställningen gjordes under 1977, vilket betyder att vi har hållit på i snart femtio år! Detta gör vår samling unik, då varje årlig utställning organiseras i en ny del av landet och inbegriper verk av konstnärer från respektive plats. Vi gör också olika sorters vandringsutställningar som turnerar varav vissa har varit renodlade konstutställningar. Arbetet började under 1980-talet i samarbete med Konstfrämjandet och 1994 började vi producera egna vandringsutställningar. Fram till idag har vi gjort hundratals utställningar!

Har du några tips till den som vill ha mer konst i sitt hus eller sin park?

Först och främst tror jag på vikten av att vara nyfiken! Ta reda på vad för konst som finns i huset eller parken, häng om den så att tavlor inte hänger på trekvart, håll konstsamlingen levande. Konsten har alltid varit en självklar del av landets Folkets Hus och Parker och borde vara en självklar del av varje verksamhet, lyft den även på styrelsemötena! Vidare så tycker jag att man ska bjuda in konstnärer och andra konstintresserade från närområdet att bli medlemmar i föreningen eller i styrelsen. Det är alltid enklare om man är fler som kan göra saker ihop. Då kan man snart börja arrangera egna utställningar och lyfta den konst som redan finns lokalt men också presentera konst från andra håll. Vissa Folkets Hus har en biograf, andra har kanske en scen, sedan finns det åter andra som saknar båda men som sannolikt har något rum som enkelt skulle kunna användas som utställningsrum. Vill ni komplettera er konstsamling med ny konst eller presentera en vandringsutställning så kontakta mig och min kollega Edvard.

Akvareller av Victor Lizana från *Konst åt alla*-utställning

Invigningen av Helene Billgrens ridå i Hammarkullens Folkets Hus. Foto: Hendrik Zeitler

Bara det bästa är gott nog åt Folkets Hus! – tre frågor till Margareta Ståhl

Vilken betydelse har konsten spelat för Folkets Hus och Folkets Park?

Den första målningen jag känner till i ett Folkets Hus är från Kristianstad Folkets Hus. Huset invigdes 1890 och genom att studera äldre protokoll har jag lyckats ta reda på att målningen, som gestaltar socialismens frihetsgudinna, ramades in 1898 men sannolikt målades den direkt på väggen redan under början av 1890-talet. I övrigt var det förhållandevis ont om konst i husen under de första decennierna. Det fanns inga pengar och inte något eget bildspråk tillhörande arbetarrörelsen att tala om. Det fick arbetarna själva utveckla över tid. När arbetarkonsten sedan kom att blomstra under 1930-talet så kom den därför med nya motiv: bilder från arbetsplatser och politisk kamp liksom organiseringen av en meningsfull fritid. Kampen för ett demokratiskt samhälle var tätt ihopkopplad med kampen för en gemensam konst!

Under 1970-talet blomstrade konsten i Folkets Park när föreningarna anlidade konstnärer för att smycka parkerna med konstverk av olika slag. Skulpturerna här föreställer ofta arbetarrörelsens ledare och den arbetande människans villkor. Konsten kan också sägas gestalta befolkningen och är därtill kollektivt ägd. Historiskt har man ofta samlat ihop pengar tillsammans för att köpa in konst. Den konsten skulle då ofta inte bara vara vacker utan även vara meningsfull i det lokala sammanhanget. Folkets Hus och Parker

har varit normgivande för den platsspecifika konsten.

Vilken betydelse har muralmålningens spelat historiskt?

Det är ju en helt fantastisk konstart som blev stor i Sverige under 1940-1950-talet. Här ser vi ytterligare ett exempel på platsens betydelse. Jag tänker bland annat på Nils Wedels *Arbetets söner* på Linköpings Folkets Hus som målades i nära dialog med arkitekten Sven Markelius byggnadssyn. Här ser vi också ett typexempel på muralmålningarnas olika element såsom gestaltningen av arbetet, kampen, kulturen och hemmet. Muralmålningen finns kvar även om huset numera är omvandlat till nationernas hus och verksamheten drivs av stadens universitet.

Folketshusrörelsens första nationella vd Karl Kilbom har haft stor betydelse för att muralmålningarna skulle växa fram. Han brukade säga "bara det bästa är gott nog åt Folkets Hus". Här kommer vi in på utställningens betydelse i Folkets Hus. Folkets Hus och Parker har organiserat otaliga utställningar vilka då fångar upp och engagerar konstnärer lokalt, en viktig roll som man spelar inte minst idag.

På vilket sätt är konsten i Folkets Hus och Parker fortfarande aktuell?

Eftersom den vänder sig till en publik som sällan går på konstmuseer så har den en otroligt viktig funktion. Nu hörde jag precis på radio att kulturpolitiken idag föreslår att företagen ska sponsra konsten. Då kan man tänka sig att det blir en annan konst där företagen vill påverka konstens innehåll. I den mån arbetarrörelsens konst finns kvar så har den därför ännu större betydelse eftersom den gestaltar dimensioner av livet och samhället som företag ogärna skulle finansiera. Det är här vi kan ta del av arbetarrörelsens syn på sig själv.

Replik av C. Meunier
Hamnarbetaren
Folkets Hus i Stockholm

Muralmålning på Folkets Hus Klemensnäs. Foto: Johannes Samuelsson

Tre konstverk som Margareta Ståhl vill lyfta:

Hildur Hults *Agitation* från 1899

Ett banbrytande verk med motiv som aldrig tidigare hade förekommit i konsten. Målningen gjordes när Hult fortfarande gick på Konstakademien och belönades med en kunglig medalj. Hult ville donera den till Folkets Hus på Norra Bantorget i Stockholm och där hamnade den tillslut. Numera återfinns målningen däremot i Nationalmuseums samling.

Rickard Berghs *Riddaren och Jungfrun* från 1897

Bergh ansåg att bara det bästa var gott nog åt folket och skänkte den till Folkets Hus på Norra Bantorget. Tyvärr köptes den tidigt av Ernest Thiel för att istället hamna i hans konstsamling där den hänger än idag. Som en del av uppgörelsen med Thiel fick Folkets Hus skulpturen Hamnarbetaren av den belgiska skulptören Constantin Meunier. Den finns fortfarande att se utanför Norra Latin i Stockholm.

Albin Amelins *Demonstration* från 1938

När man pratar om konst och Folkets Hus och Parker kan man inte undgå Albin Amelin, arbetarrörelsens målare nummer ett! Jag väljer här Amelins stora väggmålning *Demonstration* från 1938 som gjordes till Metallindustriarbetareförbundets 50-årsjubileum. Här visas en strejk där demonstranterna närmar sig centrum i målningen med röda fanor. Väggmålningen visades först på Skansen när arbetarrörelsen gjorde ett försök att tränga in i den borgerliga konstens rum men när det nya Folkets Hus senare uppfördes i Stockholm så monterades den i huset. Amelin fick skära bort några meter av målningen för att den skulle få plats. Jag tror att den hänger där än idag, och gör den det inte så är det en katastrof!

Margareta Ståhl är författare och historiker. Tillsammans med fotografen Marie Eriksson gjorde hon i början av 2000-talet en inventering av konsten i landets Folkets Hus och Folkets Park. Registret över konsten finns fortfarande tillgänglig på Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek.

För att demokratisera konsten krävs en analys!

Folkets Folkblad ställer tre frågor till Izabella Borzęcka, verksamhetsledare på FOLK i Skärholmen, om deras etablering av en ny konsthall i Skärholmens galleria.

Hur kom ni på idén att ha en konsthall i ett köpcentrum?

Sedan FOLK grundades så har vi alltid haft konst som en del av programmet, eftersom vi hade konstnärer som var aktiva i föreningens tillblivelse. Jag har också en bakgrund i konstvetenskap. Vi utvecklade tidigt ett samarbete med det lokala köpcentret och gjorde flera pop up-utställningar. Det var litet, enkelt och opretantiöst! Efter det gjorde vi också utställningar i biblioteket och sedan fick vi en lokal där vi fick möjlighet att arbeta fram en mer etablerad konstverksamhet. När vi var tvungna att flytta från den gamla lokalen pratade vi med centrumägaren och fick möjlighet att flytta in i större lokaler. Vi tänkte att det var ett ypperligt tillfälle att etablera och lansera oss som en etablerad konsthall! Det har vuxit från ingenting till något jättestort!

Vad är för- och nackdelarna med ha en konsthall just i ett köpcentrum?

52 Det är en intressant plats att arbeta utifrån! Det här är

inte en plats där man tror att man ska ta del av en konstupplevelse. Vi erbjuder möten, bildning och dialog mellan människor och konst vilket man inte tror man ska möta på en plats för konsumtion. Det blir en spännande kontrast! Vissa tycker kanske att det här är problematiskt men jag tycker det är intressant. Vi får väldigt många spontana besökare och når därför ut brett. De är här för att köpa en tröja men så råkar de se en konstutställning. Konsthallens plats här är en demokratisk tillgång då det gör det lättare för vem som helst att komma hit.

”De är här för att köpa en tröja men så råkar de se en konstutställning.”

Nabila Abdul Fattahs utställning GRABBAR på SKHLM Konsthall

Utställning på SKHLM Konsthall i Skärholmen

Hur gör ni när ni väljer vilka utställningar som tar plats hos er?

Det bygger på en curatorieell metod där utgångspunkten är tre principer: utställningarna ska ha lokal förankring, lokal relevans eller lokal angelägenhet. Ibland kan alla tre principer vara aktiverade, ibland bara en. Men vi vill gärna lyfta alla konstnärer här i Skärholmen som annars inte tar plats i konstvärlden i stort. Det handlar om att synliggöra dem som förebilder. Med relevans handlar det om att vi alltid funderar på huruvida det vi visar är relevant för området. Vad är viktigt för medborgarna här? Detsamma gäller för angelägenheten: hur påverkas ett samhälle som Skärholmen av de större processerna? Vi har alltid det lokala i fokus, och på så vis blir det också angeläget för alla.

Vilka tips vill du ge till kollegor som vill öppna en konsthall?

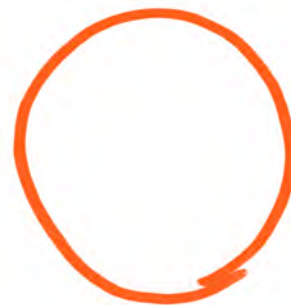
Tänk igenom de klassiska frågorna: Varför ska ni öppna en konsthall just här, just nu? Det här är frågor som

man måste ha svar på! Att det är en kul grej räcker inte. Om ni svarar på de här frågorna så får ni också syn på ambitionerna och drivkrafterna. Vem är det som ska ta plats i konsthallen? Vilka röster ska höras? Vilka besökare vill ni nå? Vem ska arbeta med konsten? I och med att konstvärlden är så segregerad och homogen som den är så måste vi tänka igenom processerna i alla led. För att demokratisera konsten krävs en analys! Jag tycker inte heller att man ska vara rädd för att vara lokal. Prata med de konstnärer som finns på orten. Man behöver inte ta in några stora stjärnor för att bli framgångsrik!

”Vi har alltid det lokala i fokus, och på så vis blir det också angeläget för alla.”

Nabila Abdul Fattahs utställning *Grabbar* som visades på FOLK:s SKHLM Konsthall våren 2025 kommer nu att bli en vandringsutställning via Folkets Hus och Parker.

I all denna vardaglighet så ryms andra världar – om häxor, kollektiv minnesförlust och vikten av Folkets Park

Sebastian Dahlqvist och Elof Hellström,
konstnärliga ledare på Hägerstensåsens medborgarhus

"Mamma ... har du hört att det skulle vara nåt konstigt med Kärrgruvan?"

"Vadå?"

"Jag vet inte, om nån har sagt att det har hänt nåt skumt där."

Mamma ser undrande på henne.

"Vad pratar du om?"

"Folkparken!"

"Vilken folkpark?"

"Kärrgruvan!"

Mamma rynkar pannan.

"Det låter vagt bekant. Var ligger den?"

"Här i Engelsfors."

Mamma gick ofta till Kärrgruvan när hon var ung och lyssnade på konserter och dansade. Hon har berättat om det med stor nostalgi. Nu skrattar hon bara.

"Du måste verkligen ha drömt konstigt i natt", säger mamma. "Ja, jag måste väl ha gjort det", mumlar Rebecka."

Nu finns möjligheten att förverkliga drömmen om en egen "folkpark". Den anrika Kärrgruveparken är nu till salu. Ett ställe som för många har vart given att besöka igenom åren. Under storhetstiden på 80-talet stod bl.a Europe, Carola, Magnus Uggle, Eldkvarn och Thomas Ledin för underhålningen. Kärrgruvans Folkets Park byggdes i början av 1900-talet. Parken har kvar en del av sin originalkänsla i kombination av modern och praktisk standard via den nya byggnaden som uppfördes 2022 och är om ca 300 kvm, festlokal med ett komplett restaurangkök, bar, wc och festlokal/dansgolv med plats för ca 65-70st sittande gäster, max antal gäster är 250 st.

Delar av annons på Hemnet, besökt i juni 2025

Cirkeln, Mats Strandberg & Sara Bergmark Elfgren

Cirkeln

Mats Strandbergs och Sara Bergmark Elfgrens Engelforstriolog handlar om sex tjejer i gymnasieåldern i den fiktiva bruksorten Engelsfors som tvingas inse att de är häxor. För att kunna besegra den nyväckta ondska som hotar allt liv på jorden måste den utvalda gruppen lära sig att både hantera sina

magiska krafter. Deras fiender är demoner som vill infö-

ra en värld med perfekt ordning. Då mänskligheten är alltför kaotisk behövs en ny struktur och demonerna samarbetar med Rådet som än mer oförblommerat hatar svaghet och allt de inte kan kontrollera. Platsen gymnasieungdomarna får beskedet på att de är just häxor - de utvalda - är Folkets Park och under trilogin tydliggörs att detta är en skyddad plats.

I Folkets Park är häxorna inte synliga och därmed borta från fara.

Här är dessutom en trygg plats där de kan träna på sin magi, lära sig att samarbeta och hitta metoder för att skapa bryggor över gruppens olikheter (en process som inte är helt olik en...studiecirkel). Dessutom är det självklart att självaste rotundan, dansbanan, även den är formad som just en cirkel. Det ska sägas att det som gäller för Folkets Park i Cirkeln är giltigt för alla Folkets Park, Folkets Hus, allaktivitetshus, kulturhus och allmänna samlingslokaler.

Tusen kulturhus

Mellan 2023-2025 drev vi kursen Tusen kulturhus på Kungl. Konst-högskolan, vilken utgick från Hägerstensåsens medborgarhus i Stockholm där vi också arbetar. Kursdeltagarna var tjänstepersoner, kulturarbetare, arkitekter, konstnärer, kockar och DJ:s och under en vecka i månaden samlades vi för att med utgångspunkt i historien fråga oss vilka kulturhus och allmänna samlingslokaler som behövs idag och imorgon. Blicken har vänts mot Folkets Husrörelsens, medborgarhusens och kulturhusens tidigare strategier för att se hur de kan användas och tänkas om utifrån dagens utmaningar och möjligheter. Hur skulle ett kulturhus se ut som svarar mot samtidens och framtidens sociala, politiska och teknologiska förutsättningar?

Bland mycket annat läste vi under kursen texter av Hans-Erland Heineman, arkitekten bakom Sveriges första kommunala kulturhus i

Skövde. Heineman är en av få som försökt nedteckna kulturhusens historia i Sverige, och i boken *Rum för kulturen?* slår han fast att Folkets Husrörelsen i slutet av 1800-talet är den första vågen av kulturhus i Sverige. När vi nu befinner oss i den femte vågen av kulturhus varav många, i synnerhet de kommunala, planerats utifrån en idé om att allt ska vara mobilt och dynamiskt - och kulturhusen fungera som konferenscenter och producera både turism och en välbeställd medelklass - så blir det än viktigare att ge våra gemensamma rum ett historiskt sammanhang. Genom att studera både äldre byggnader och förvaltningsformer och tidigare idéer som aldrig förverkligats så framträder nya möjliga sätt att organisera kulturhusen och de allmänna samlingslokalerna, både idag och imorgon.

Ett annat återkommande spår i kursen var frågan om skalbarhet. Ett hus eller en park är aldrig tillräckligt - hur fräckt, omtyckt och framgångsrikt det än råkar vara.

”Blicken har vänts mot Folkets hus-rörelsens, medborgarhusens och kulturhusens tidigare strategier för att se hur de kan användas och tänkas om utifrån dagens utmaningar och möjligheter.”

Arkivbild: Norberg Folkets Hus

För att på riktigt kunna bidra till en demokratisering av den byggda miljön och platserna de befinner sig på måste husen och parkerna ingå i ett större ekosystem. Under kursen har vi därför närmast oss kulturhusen som infrastrukturer och en integrerad del av den byggda miljöns kretslopp snarare än som solitära byggnader. Det är därför vi undersökt just Folkets Husrörelsens 130 år långa historia, men även kulturpolitikens framväxt i Sverige sedan 1946. När de första nationella kulturpolitiska målen formulerades 1974 var de modellerade efter en utredning publicerad två år tidigare och skriven av det då nyligen skapade Kulturrådet. Rådets medlemmar utgjordes av konstnärer och kulturarbetare från samtliga fält. Grunden för det kulturpolitiska projekt som med 1972 års kulturutredning sjuöstades var att hävda att en fri konst

kräver ett fritt samhälle, att utvidga välfärdsbegreppet till att även inkludera kultur och mötet med kultur, att genom kulturen demokratisera samhället. Dessa mål förverkligades aldrig fullt ut, men i en läsning idag blir det tydligt hur Folkets Husrörelsen och de allmänna samlingslokaler kan bli infrastrukturer för en ny livspraxis där alla ges förutsättningar att skapa och möta konst i sin vardag och följa sina bästa stämningars längtan.

Tusen kulturhus är namnet på en kurs och en långtidsundersökning, men också ett förslag på vad som behövs *just här, just nu*. Vi vill avslutningsvis återvända till *Cirkeln*, för det som gäller för Kärrgruvan gäller för alla Folkets Hus, Folkets Parker, medborgarhus, allaktivitetshus, bygdegårdar, nykterhetsloger, föreningsdrivna mötesplatser, kulturhus och allmänna samlingslokaler.

”Ett hus eller en park är aldrig tillräckligt – hur fräckt, omtyckt och framgångsrikt det än råkar vara.”

- Det är bara häxorna som minns och hittar till parken. Den kollektiva minnesförlusten kring Folkets Park i Engelsfors påminner oss om att de allmänna samlingslokalerna och kulturhusen är kraftigt underbeforskade. Dessutom visar det med tydlighet att kampen kring de gemensamma rummen också är en kamp om minnet. Det finns en stark koppling mellan hur vi förstår historien och vilka framtider som möjliggörs.

- Häxornas användning av Folkets Park visar hur våra gemensamma rum fungerar som träningsplatser. Det vi övar oss i är kollektivitet och på så vis får vi verktygen som krävs för att skapa möjliga och levbara framtider. Det hela är enkelt: här kan vi tillförskaffa oss andra kunskaper och färdigheter än på arbetsplatserna och i hemmen.

- Det häxorna i Engelsforsforstologin visar oss är att det här är platser där det extraordinära kan ske. Även om platserna i fråga kan se hur vardagliga ut som helst; skitiga hörn, linoleumgolv i uslast möjliga skick och 60 watts ljus, så är det här meningsfullheten fördjupas och förskjuts. I all denna vardaglighet ryms andra världar.

- När vi senast besökte Hemnet var Kärrgruvan fortfarande ute till försäljning. Men oavsett vad som sker med Folkets Park så är detta inte slutet.*

Texten är en förkortad och bearbetad version av en föreläsning som hölls på konferensen Tusen kulturhus i Bergslagen som organiserades av kursen Tusen kulturhus på Kungl. Konsthögskolan, Region Västmanland och Norbergs kommun. Konferensen organiserades både 2024 och 2025. Medverkade gjorde bland andra Söråkers Folkets Hus, Kopparbergs Folkets Hus och processledaren Amin Barkhadle från Folkets Hus och Parkers Centralorganisation.

Det där är inte bara en gammal stol – det är en berättelse du sitter på

Britta Järliden,
bygg- och fastighetsrådgivare
på Folkets Hus och Parker

I många hus och parker runt om i landet står det möbler och lampor som varit med ett tag. En del är lite nötta i kanterna, andra har sett fler danskvällar än en turnerande dragspelsorkester. Men innan någon får för sig att slänga ut den där gamla stolen eller lampan – ta en närmare titt!

Ni kanske har ett helt gäng Orkesterstolar av Sven Markelius stående i ett hörn – stapelbara, stilrena och slitstarka som få. Designade för att klara både vardag och ståbas. Eller så hänger där en Fata Morgana, den svävande skulpturlampan från 70-talet som ser ut att ha kommit direkt från ett framtidsmuseum. Eller så glänser en mässingslampett av Josef Frank på väggen.

Men det behöver inte vara ett stort designnamn för att vara värdefullt. Många Folkets Hus och Folkets Park byggdes eller renoverades av lokala hantverkare, snickare och elfirmor som specialbeställde eller tillverkade belysningsarmaturer på plats. Kanske har ni en specialbyggd takkrona från det lokala smidesföretaget, eller vägglampetter som bara finns i just ert hus. Dessa unika detaljer är inte bara funktionella – de är tidsdokument, som berättar om lokal industri, formkänsla och hantverk från en annan tid. Och det gör dem precis lika bevaransvärda som något som finns i en designbok.

Att ha koll på inredningen i våra hus och parker handlar inte bara om stil – det handlar om kulturarv. Många byggdes under decennier då svensk och nordisk design var världsledande, och då lokalt tillverkade lös-

ningar var självklara. Det betyder att era bord, stolar, lampor och textilier inte bara är funktionella – de är delar av Sveriges form- och folkrörelsehistoria.

- Inventera. Gå ett varv i huset, titta under stolar och lampfötter efter etiketter, stämplor eller signaturer.
- Dokumentera. Fota föremålen – det kan vara till hjälp både vid bevarande, försäkring och eventuell restaurering.
- Fråga runt. Kanske vet någon äldre eldsjäl exakt var den där lampan eller takkronan kommer ifrån.
- Bevara – eller återbruka varsamt. Istället för att slänga en gammal armatur, kanske den kan få ny eldragning men behålla sitt originalutseende?

Så nästa gång du tänder en lampa innan alla kommer, tänk:

”Det här är inte bara belysning, det är en bit av vår berättelse – och den lyser fortfarande starkt.” *

Rinkeby Folkets Hus

Högboda Folkets Hus. Foto: Gunilla Fält

Intervju med folkparksentusiast

Folkets Hus och Parkers regionala strateg Gunilla Fält tog ett kort samtal med folkparksentusiasten Markus Redman.

Gunilla: Hej Markus! Du har ju ett så stort intresse av folkparker och dansband, när började ditt intresse?

Markus: Det var när jag var typ fjorton år. Då var jag på dans i Kristinehamns Folkets Hus. Egentligen var jag för ung för att komma in eftersom de hade åldersgräns. Men jag fick komma in och lyssna om jag lovade att inte köpa något i baren. Det var jag såklart ändå inte intresserad av, jag ville ju lyssna på musiken. Det var Christina Lindbergs orkester som spelade – en av alla mina favoriter. Sedan dess har intresset för dansband, musiken och Folkets Hus och Parker ökat.

G: Du har också väldigt mycket bilder från värmländska folkparker på din hemsida.

M: Ja, det stämmer! Men jag har ännu fler bilder på folkparker, men på hemsidan har jag begränsat mig till att presentera de värmländska jag besökt. De andra parkerna utanför Värmland presenterar jag på Facebooksidan "Våra svenska folkparker och festplatser". Ofta är parkerna inte öppna, men ibland är det öppet så att jag kan gå in och fotografera. Det är magiskt!

G: Är du mycket på dans också? Måste du åka långt när du ska dansa?

M: Det blir mest i närheten. Jag åker ofta med min familj till parken i Degerfors, men även andra folkparker och

Folkets Hus i närheten. Jag sitter också i styrelsen för Folkparkerna i Väst. Där vi bland annat jobbar med *Stora Folkparksdansen*. Genom mitt jobb hjälper jag många Folkets Hus och parkföreningar med trycksaker som dansprogram. Jag hjälper även några dansband med deras kort, affischer och reklamaterial.

G: Jag ser på din hemsida att du också är engagerad i FUB, föreningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Hur kom det sig att du började hjälpa dem?

M: Min pappas bror hade intellektuell funktionsnedsättning. Det var på den vägen jag blev intresserad av att hjälpa till i föreningen. Idag hjälper jag till med bland annat hemsidan, medlemstidningen och massa andra saker. Jag är även med och arrangerar Länsdanser som är oerhört populärt.

G: Ja, jag har ju sett dig på FUB:s danser i Värmland också när jag följer med min bror. De är ju ofta på Folkets Hus och i folkparker. Där ses vi nog snart igen! Tack Markus för att jag fick prata med dig.

M: Tack själv för pratstunden.

Ps! Kolla in Markuz.se, här finns massor av bilder och nedskrivna historier om Värmlands folkparker. Dessutom massor med info om dansband, folkparker och bussar. *

Den största vinsten är något helt annat

Carin Nilsson,
kassör, Häljeboda Folkets Hus

Vi är en liten folketshusförening i orten Häljeboda, Eda kommun, Västra Värmland. Föreningen Häljeboda-fors Folkets Hus bildades här 1918, och engagemanget kring huset och föreningen har under åren varit stort. Många i bygden har varit aktiva i föreningen och bidragit till att huset varit den naturliga samlingspunkten vid olika arrangemang, firanden och sammankomster. Den mest framgångsrika perioden var nog 1980-talet med dess bingokvällar som, enligt säkra källor, var en riktig succé ekonomiskt sett.

I takt med att föreningsliv och samkväm fått ge vika för hemmakvällar och sociala medier, samti-

digt som husets driftkostnader stadigt ökat, har också vi fått en mer pressad ekonomi. De senaste tio åren har minst sagt varit kämpiga. Det har varit otroligt svårt att rekrytera nytt folk till styrelsen men även att få människor att komma till årsmöten eller tillställningar som erbjudits. Som grädde på moset kom ett par tunga Covid-år på det, med restriktioner som följde.

Efter pandemin fick vi stöd från Folkets Hus och Parkers centralorganisation, och utan det hade föreningen varit nedlagd idag. Trots stödet har det varit svårt att få i gång verksamheten och engagemanget. Inför årets årsmöte var kassan tom och motivationen hos sittande styrelse slut. Samtliga styrelsemedlemmar annonserade avgång och inga nya kandidater fanns att tillgå.

Vi ringde in Gunilla Fält från Folkets Hus och Parker och skrev i kallelsen att föreningens framtid stod på spel. Till vår förvåning dök det denna gång upp en del människor. När frågan om det fanns någon som ville engagera sig i en ny styrelse lyftes blev det tyst, och alla förstod att nu är det slut. Så plötsligt...en

röst: "Jag ställer upp om X ställer upp". Det var allt som behövdes. Innan mötet var slut hade vi en sprakande ny, ung styrelse samt en kassör (undertecknad) som valde att sitta kvar.

Redan nästa dag drogs nya planer upp. Det konstituerande mötet följdes upp av täta styrelsemöten. Tankar, idéer och olika förslag om hur ekonomin kunde räddas stöttes och blöttes. Alla fick olika ansvarsområden, och som det jobbats sedan dess! Medlemsavgift till föreningen har införts och olika företag i kommunen har rekryterats som sponsorer. Tipspromenader och diverse andra evenemang har genomförts och ligger spikade i kalendern. Förutom det har vi skaffat egen mail, Facebook-sida och ett nytt bokföringssystem, allt för att underlätta styrelsearbetet och informationsflödet.

Från några hundralappar kvar i kassan i början av maj har vi nu en god ekonomisk grund i vår förening. Än är vi en bit ifrån att kunna investera i fastigheten eller påbörja några av de renoveringar som är nödvändiga, men vi hoppas komma dit också. Vi kan i alla fall sänka axlarna och betala de löpande utgifterna.

Den största vinsten är något helt annat: den nya styrelsen är ung och fylld av framtidstro! De ser huset och föreningen som en central och viktig punkt i den bygd de valt att bo i. Här ska deras barn växa upp och de vill ha en levande landsbygd. Engagemanget smittar och har skapat ett pånyttfött intresse för föreningen. Förhoppningsvis kommer vårt Folkets Hus återigen bli en samlingspunkt för samkväm och riktiga möten människor emellan, som det alltid varit menat att vara. ✨

Buskul en söndag i månaden

Ingela Léman,
verksamhetschef,
Iggesunds Folkets Hus

Söndagskul är ett integrationsprojekt som sker en söndag i månaden där vi i Iggesunds Folkets Hus samverkar med Rädda Barnen Hudiksvall, Hudiksvalls Kommun och RF-Sisu Gävleborg, med stöd från Länsstyrelsen. Vi bjuder på sopp-lunch, bröd, smör, ost, frukt, te, kaffe och försöker i största mån att lägga det helgen före lön då vi ser det största behovet. Vid varje tillfälle har vi med oss olika idrottsföreningar som erbjuder prova på-aktiviteter. Dessutom finns det alltid bord för pyssel och lego, och för de allra minsta en lekhörna. Två gånger per år erbjuder vi också ett större kulturevenemang, och runt högtider som halloween, jul och påsk har vi temaaktiviteter. Vår strävan är integration, att familjerna ska få en aktiv fritid tillsammans och få äta sig mätta.

Söndagskul är väldigt uppskattad och det kommer runt 150 personer varje gång. När dagen är slut är man helt slut i huvudet men hjärtat svämmar över!*

”När dagen är slut är man helt slut i huvudet men hjärtat svämmar över!”

Det är rätt häftigt att vi haft kommunens största spök-vandring

Lotta Jansson,
föreståndare och fritidsledare,
Nyhammars Folkets Hus

Vi i Nyhammars Folkets Husförening driver sedan 2009 en fritidsgård på uppdrag av Ludvika kommun. Vår fritidsgård och Fredriksbergs fritidsgård upphandlas var fjärde år, och utöver dessa två gårdar driver kommunen själv två stycken i centralorten Ludvika och en i Grängesberg.

Ungdomarna som kommer till vår gård i Nyhammar är mellan 11 och 19 år och på ett år har vi mellan 130-150 unika besökare och ett genomsnitt på 22 besökare varje kväll.

Nu till snacket:

TRE FRÅGOR till Petra Bauer, konstnär och professor

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

Detta är rum där tankar kan få ta form tillsammans med andra. Här får vardag och vision mötas utan krav på prestation. Dessa platser är viktiga inte minst för att de möjliggör möten mellan människor som annars kanske inte skulle ha träffats — mellan generationer, kulturer, erfarenheter. I en tid då så mycket i samhället tenderar att separera oss

är Folkets Hus fortfarande platser där det gemensamma får en kropp. För mig är Folkets Hus inte bara byggnader — de är infrastruktur för omsorg och motstånd!

Varför är kultur viktigt?

Kulturen är viktigt för att den ger oss andra språk att förstå världen på. Den öppnar sprickor i det självklara och får oss att se det vi an-

Milo 16 år

”Jag är nog en av dem som varit på Folkan längst, i alla fall av alla som är här ikväll. Jag började komma hit i 5:an och nu går jag i 9:an. Det är skönt att komma hit efter skolan; slappa lite, kaka en toast och hänga med kompisar. Jag gillar att vi kan vara ute och spela basket nu när snön är borta. På vintern spelar vi mest pingis och innebandy”.

Lotta frågar vad Milo har tyckt varit roligast under de här åren på Folkan.

”Det är rätt häftigt att vi har haft kommunens största spökvandring och att vi fick skrämra så många. Men det är synd att de yngre inte vill fortsätta med det. De vill hellre göra egna tvålar och slime, det är oxå kul men spökvandringen var häftig. Förresten så tycker jag att 5:orna är rätt så dryga, det kan du skriva!”

**Märta 12 år
Freja snart 12 år
Anastasia 12 år**

”Vi har varit här sen vi började på Folkan, alltså i 5:an. Vi vill göra slime för det är jättekul men kladigt. Lotta köpte fel linsvätska första gången så då blev det jätteäckligt.”

Märta: ”Jag gillade att vi hade övernattning i skogen på höstlovet, det var kallt men vi fixade det hela natten. Ingen åkte hem!”

Anastasia: ”Jag gillar när vi pärlar armband och när vi bakar eller lagar mat. Det är oxå kul att fixa fruktsallad och nyttigt mellis”.

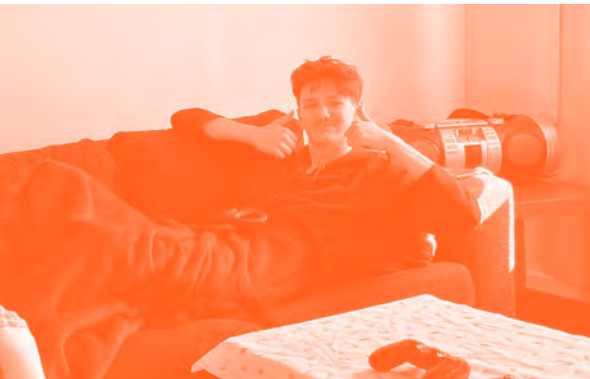
Freja: ”Jag tycker det är bäst innan de äldre kommer, då är det lugnare och vi kan göra saker utan att de stör oss”.

**Emil 15 år
Martin 15 år
Waldemar 17 år
Elliot 16 år**

”Vi hänger med kompisar och spelar innebandy eller dart. Är det fint väder så sitter vi ute och spelar musik från någons Epa, köper något i kiosken, spelar basket, biljard eller något annat.

På fredagarna brukar vi beställa mat från pizzerian Rossa. En del gånger bjuder Folkan på pizza och då köper vi 4-5 familjepizzor och delar på. Ibland spelar vi bingo, det är skitkul!

Vi kör Epa och kommer hit och hänger. Ibland är vi på andra fritidsgårdar också, men nu var det länge sen”.*

nars inte ser. I min praktik — som konstnär, filmare och medmänniska — handlar kultur inte om att skapa produkter, utan om att skapa relationer. Kultur bjuder in till lyssnande, till närvaro, till ett ”vi” som inte alltid är givet men som kan formas i stunden.

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Förra hösten reste vi runt till olika Folkets Hus och medborgarhus i Sverige för att visa vår film *Femton noll tre nittonde januari tvåtusensexton*. Överallt mötte vi människor som bar på egna minnen, egna

förluster, egna former av styrka. Ett särskilt ögonblick stannar kvar. Efter visningen i Rinkeby Folkets Hus reste sig en kvinna i publiken upp och sa: ”Det här är inte bara Carros sorg. Det är vår sorg. Det här är vår berättelse också.” I det ögonblicket blev det tydligt för mig vad ett Folkets Hus kan vara: en plats där vi inte bara ser varandra, utan också speglar något större — ett sammanhang vi kanske inte visste att vi delade.

Stillbild från videoverket *This is how we continue* från 2025 av Ailin Mirlashari.
I bild syns en av muralmålningarna på Folkets Husby.
Foto: Ailin Mirlashari och Hashem Omar.

Vägg- målningen i Virsbo

*Torgny Larsson,
ordförande i Virsbo Folkets Hus*

Konstnär är Laura Kavaluus. Ytan till vänster om den stora målningen görs klar i augusti. Där kommer bland annat att stå Virsbo Folkets Hus 100 år, ihop med en text som nämner de största sponsorerna och en tavla med de som skänkt 1000 kr eller mer. Någon form av belysning planeras även!

För att ha råd med konstverket har vi via crowdfunding fått ihop cirka 28.000 från privatpersoner och 15.000 kr från lokala företag

och föreningar. Företag har även bidragit i form av material till en kostnad av 30.000 kr. Budgeten är på 75.000 kr. Allt det här ha vi har fått ihop utan hjälp av kommunen! Förra augusti hade vi festlig invigning i Folkets Hus tillsammans med konstnären.*

Målningen är synlig från riksväg 66 och fungerar som en portal till orten.

TRE FRÅGOR *till* Jeanette Gustafsdotter, fd Kulturminister

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

Vi befinner oss i en orolig tid med stora utmaningar. Något av det viktigaste vi har idag för att övervinna dem är möten mellan människor genom kulturupplevelser. Folkets Hus och folkparker gör att det blir möjligt i hela Sverige.

Varför är kultur viktigt?

Personligen är kultur för mig är en kombination av välmå-

ende och bildning men gör också våra liv rikare, samhället starkare och bidrar till personlig och kollektiv utveckling.

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Jag är uppvuxen med Kävlinge Folkets Park, Silverforsens. Jag har många varma minnen från när jag var där som barn. Det starkaste var nog när vi tittade på sommar-teater i parken. En sommar vann jag dessutom på chokladhjulet.

Folkets Hus: En bastion för vår demokrati

Jan Scherman,
journalist och tidigare VD
för TV4-Gruppen

Jag tänker ofta på Tage Danielsson. En skarp, obändig och underhållande samhällskritiker från en tid då ord som gemenskap och solidaritet fortfarande var levande. Tage skrev många klokskaper. Bland annat:

”Om man vägrar se bakåt och inte vågar se framåt måste man se upp.”

Jag tänker på den tid då arbetare inte kunde samlas till ett gemensamt möte. Den tid då polisen löste upp pionjären och agitatorn August Palms sammankomster. Den första hölls i Malmö 1881. Många av Palms meningsfränder attackerades också.

Det är viktigt att se bakåt.

Det dröjde länge innan mötesfriheten blev inskriven i svensk lag. Det var långt efter demokratins införande, även om praxis formade rättigheten till föreningsmöten av både politisk, facklig och kulturell karaktär. Den så kallade lagen om allmänna sammankomster trädde i kraft först 1948 och omfattade demonstrationer och möten. Arbetsgivarnas rätt att träffas har alltid varit självklar. Aldrig ifrågasatts.

Mötesfriheten och rätten till en mötesplats är och förblir en maktfråga. Det är i det perspektivet jag ser Folkets Hus-rörelsen växa fram. Socialdemokraten Hjalmar Brantings ord från 1898 ljuder med eftertryck när han talade om vanliga människors rätt att kunna ordna sina sammankomster:

”Folkets Hus ska bli deras fästning, från vilken de skola försvara vad de redan vunnit, men framför allt med andens och kraftens vapen draga ut till nya landvinningar.”

Detta var en slags revolution - rätten att ses. I gemenskap och solidaritet för att bruka ord från Tage Danielssons tid. I syftet att stärka varandra. Ofta i folkbildningens namn, förkovran till förhoppningen om ett bättre liv. Här spreds kultur i form av film, litteratur och konst. Ovärderlig kunskap om samhället.

När jag under de senaste åren rest runt i Sverige och visat min film *Make Democracy Great Again* har jag besökt många Folkets Hus. Jag minns Iggesund, där man i stora möteslokalen högst uppe i huset ordnade söndagsmöten med matlagning från olika kulturer - integration

TRE FRÅGOR *till* Lars Bygdén, musiker

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

I vårt groteskt överkommersialiserade samhälle är alla platser som erbjuder ett innehåll som erbjuder alternativ till den marknadsierade normen livsviktiga. Folkets Hus och Folkets Park som en gång var en skapad av folket, för folket, är idag en outsider i den kulturella faunan. Jag önskar att det inte vore så.

Varför är kultur viktigt?

Om kulturyttringar i allt högre grad är en cover i nedsänkt tempo, sjungen med tillgjord sårbarhet i en bilreklam, vad är det för mening med något överhuvudtaget?

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Det var sommaren när jag fyllde 17 år i en av landets vackrast belägna folkparker, Hundskinnet i Bergsjö, Hälsingland. Jag såg Edgar Winter och hans gitarrist och ständige vapendragare Rick Derringer.

Båda var duktigt på dekis, hårt tärda av sina rockliv.

i praktiken. Biosalongen nyrenoverad och filmutbudet imponerande. Det var en kall vinterkväll och närmare 100 personer kom. Både unga och gamla. Vi diskuterade hur demokratin ska försvaras.

Jag minns Folkets Hus i Ulricehamn med sin ståtliga byggnad i nationalromantisk stil som invigdes 1905. Där fastnade jag för två aktuella erbjudanden. En filmatisering av *Hamlet* från National Theatre i London och en musikalisk hyllning till historiska kvinnor med titeln *Åh, ni fantastiska kvinnor*. För tio år sedan installerade föreningen en ny filmprojektor med lokalt sponsorstöd. Hit kom många besökare när min demokratifilm visades och visningen följdes av långa, engagerade diskussioner.

Från Jokkmokk i norr och hela vägen söderut. Snart har vi gjort 75 stopp. Demokratidagen den 15 september firades i Årsta Folkets Hus. Det var tredje gången demokratifilmen visades just där. Fullsatt. Och med en tidigare demokratiminister, Amanda Lind, på plats för att samtala om hur demokratin pressas tillbaka.

Det är ingen budgetteknisk fråga som gör att sittande regering skär ner anslag till folkbildningen med en halv miljard kronor. Det är en ideologisk attack mot folkets egna hus. Folkets förkovran tycks fortfarande vara farlig. Färre Folkets hus förstärker de redan mäktiga makten. Hade August Palm liksom Kata Dahlström, en annan agitator som stoppades av polisen, varit levande så hade de manat till mobilisering och motstånd.

I min egen födelsestad Filipstad kastades Folkets Hus-föreningen nyligen ut från de lokaler man haft i decennier. Hyresavtalet sades upp. Det har hänt på fler platser. Men motkrafterna agerar också, det renoverats och byggts nytt - bland andra Rågsveds Folkets Hus och Folkets Hus i Koppaberg.

Kampen blir dock ojämn om pengarna får styra ostört och folkets röster tystnar. Den som i Tage Danielsens anda verkligen ser bakåt och med orädd blick tittar framåt reser sig upp med rak rygg till försvar av Folkets Hus - för fler folkliga hus runtomkring i vårt land. Det är en omistlig del av vår demokrati. Gör vi inte det så gäller det att se upp, demokratin går inte ta för given. *

Vem ska bort?

Vilken av följande verksamheter sköts INTE av en av våra medlemsföreningar?

Boulebana i källaren

Badhus

Isrink

Naturslinga

Minigolfbana

Badplats

Konstgalleri

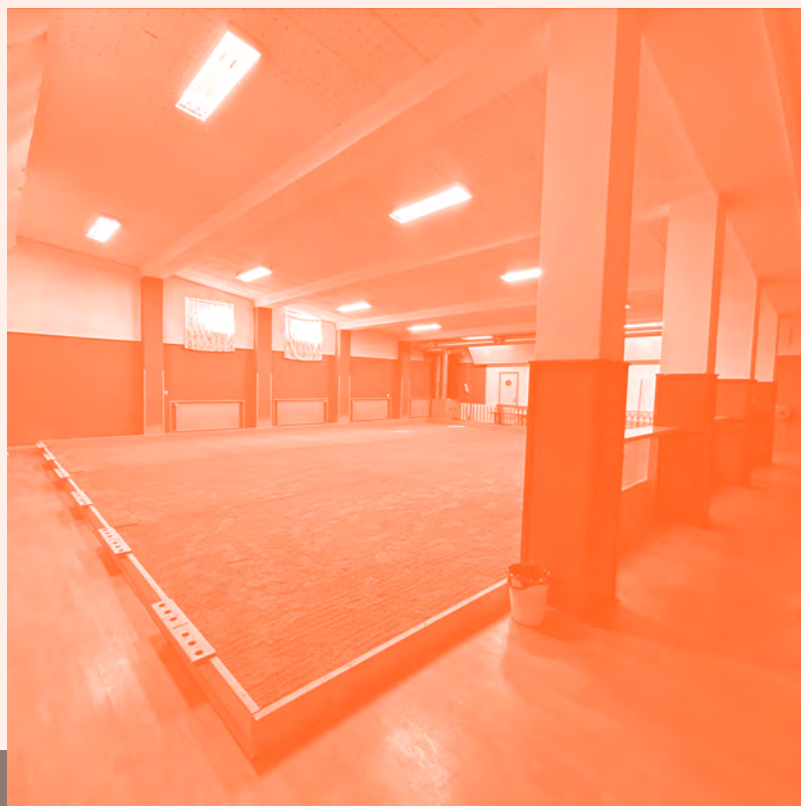
Bowlingbana

Biograf

Tryckeri

Radiostation

Svar: det var en kugghäga - ingen ska bort

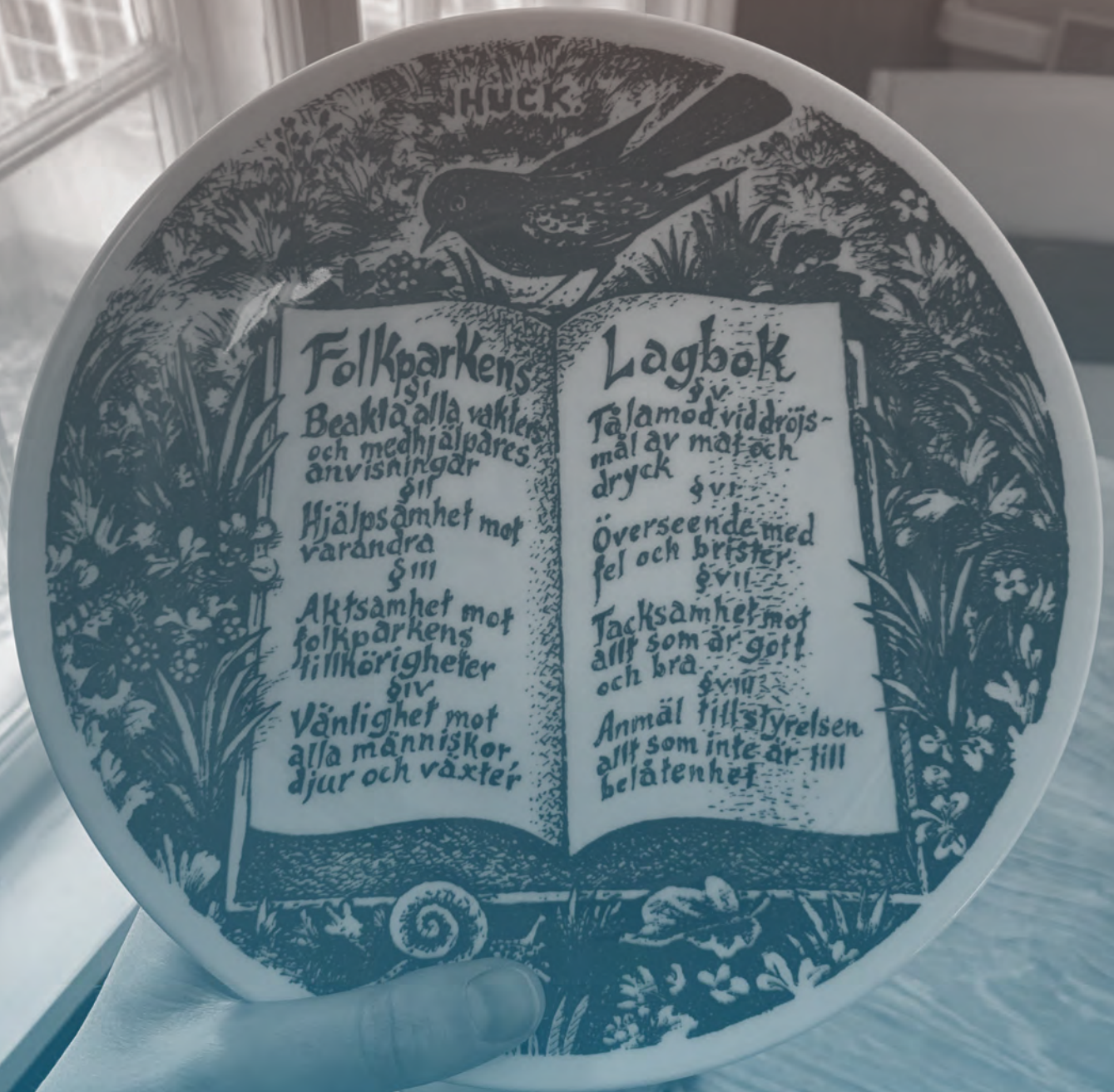
TRE FRÅGOR till Sissela Kyle, skådespelare

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

Jag hade en genomgående positiv upplevelse av samarbetet med Folkets Hus och Parker och mötte många engagerade människor runt om i landet.

Varför behövs kultur?

Från småskolan till större organisationer är kulturföreningar basen för kulturlivet i Sverige. Vi är ett land där körsång, läsecirklar, amatörteater och musicerande sedan lång tid tillbaka varit grundstenar. Folkets Hus och Parker är en del av det fundamentet!

HUCK.

Folkparkens

§ I
Beakta alla vaktens
och medhjälparens
anvisningar

§ II
Hjälpsamhet mot
varandra

§ III
Aksamhet mot
folkparkens
tillhörigheter

§ IV
Vänlighet mot
alla människor
djur och växter

Lagbok

§ V
Talamod vid röjs-
mål är mat och
dryck

§ VI
Överseende med
fel och brister

§ VII
Tacksamhet mot
allt som är gott
och bra

§ VIII
Anmäl till styrelsen
allt som inte är till
belåtenhet

Tallrik från pentryt i
Folkets Hus Kopparberg

Södra Folkparken – dans och diskussion bland höga furor och bergsknallar

Jonas (J) Magnusson & Cecilia Grönberg

”Södra Folkparken ute vid Midsommarkransen torde sannolikt få anses som en av de vackraste och mest välskötta anläggningarna i sitt slag i landet.” Detta lyskraftiga omdöme återfinns i *Arbetaren* 8/9 1924, med anledning av att parken då firar sin tionde teatersäsong, ”en verksamhet som [den] i alldeles särskild grad inriktat sig på under sin tillvaro”.

Initiativet till Södra Folkparken hade tagits av Liljeholmens Folkets Hus-förening, vilken med ”seg energi och uthållighet och en aldrig sviktande tro på företagets framgång”, trots en uppsjö av svårigheter, lyckas fullfölja planerna och ”såmedelst förverkliga tanken på ett arbetarörelsens eget parkföretag, där gedigna förströelser kunde göras tillgängliga för en publik som icke hade så gott om slantarna”.

Det är alltså föreningen bakom Södra Folkparken som tidigare ägt Folkets Hus i Liljeholmen/Gröndal, där en intensiv föreningsverksamhet utvecklades under det tidiga 1900-talet och där många för arbetarrörelsen viktiga beslut kom att fattas. Till detta Folkets Hus, med dess ambitiösa arbetarbibliotek, hörde också en mindre park som användes till möten och sommarfester. Men eftersom huset och parken i och med ett växande Aspudden, Tellusborg osv. började bli alltför små, letade föreningen efter en annan plats. 1917 eldhärjades huset på Gröndalshöjden. Då reparationerna skulle bli kostsamma såldes istället marken och ett större område, som man först under några år gratis disponerat för Södra Folkparken i Västberga,* köptes in 1918. En förening arbetade samtidigt för byggandet av ett stort och rymligt förstädernas Folkets Hus, som skulle förläggas på en central plats mellan de olika samhällena.** Något sådant kom dock inte att realiseras, varför man under åren istället hyrde olika möteslokaler - vid slutet av 20-talet till exempel på Erik Segersälls väg 1 i Aspudden, där det också fanns ett arbetarbibliotek. 1957 stod emellertid ett medborgarhus klart på Hägerstensåsen, under vars invigning det utförligt refererades till det forna Liljeholmens Folkets Hus.

70 Efter markköpet 1918 kom Föreningen Södra Folkparken, heter det vidare heter i den citerade

artikeln i *Arbetaren*, att lägga ner ”ett oerhört arbete på förskönandet och kultiverandet av området”, och den som beger sig dit

”måste ovillkorligen skänka sitt varma erkännande åt det sätt på vilket vederbörande i företagets ledning förstått att lösa uppgifterna härvidlag. De naturliga förutsättningarna ha väl tillvaratagits och utnyttjats, smak och pietet har fått råda och resultatet har blivit en härlig oas i skogsdungen, med färggranna blomstergrupper prunkande i saftigt gröna gräsmattor mellan de höga furornas stammar, skuggiga bersåer och planteringar, vilka väl gå ihop med den övriga omgivningen.

Serveringspaviljongen med tillhörande anordningar ha en tilltalande exteriör, och inga ansträngningar ha sparats för att skapa trevnad och bekvämlighet åt de besökande.”

Avslutningsvis konstateras att det i sin omgivning synnerligen välintegrerade folkparksbygget hunnit bli en omtyckt tillflyktsort under vackra sommandagar och kvällar, och att "särskilt de södra stadsdelarnas arbetarebefolkning i växande skaror dragit [dit] för att njuta av de möjligheter till vila och förströelser som bjudits i den vackra naturen", varför parken "även i det kommande [ska] förstå att upprätthålla och befästa det goda renomméden förskaffat sig, och möjligheterna härtill skola också ökas i samma mån publiktillströmningen växer, något som man har all anledning att hoppas på till kommande år".***

Den starka tilltron till Södra Folkparkens potentialer omfattar under dessa år också konstens konstruktiva kraft i samhällsbygget. Sommaren 1924 invigs till exempel en skulptur som deponerats av Gottfrid Larsson, "Valsverksarbetare", en hyllning till arbetets ära som 1909 belönats med andra pris vid en idéävling om industrimonument. "Den naturliga omgivningen är", skriver *Arbetaren* 16/8, "den allra bästa. Höga furor och väl vårdade planteringar bilda så att säga ram åt konstverket. Hela parkanläggningen vittnar om idogt arbete och det är detta som konstverket symboliserar." Och 18/8, mer utförligt:

"Konstverket, som fått en förträfflig placering i en grupp av tallar, har på grund av materialets ömtålighet försetts med en överbyggnad av trä, till vilken arkitekt Torsten Stubelius gjort ritningarna. Vid avtäckningshögtidligheten, som övervars av stora skaror av människor, omgavs skulpturen av en fanborg av röda fackföreningsstandar. [...] Naturligtvis har, yttrade [invigningstalaren, metallindustriarbetareförbundets ordförande] herr Johan Olov Johansson, arbetarrörelsen som allt mänskligt sina fel och brister, men den skiljer sig fördelaktigt från många andra folk Rörelser däruti att den icke trampat ned och förstört kulturella värden. [...] Hos arbetarrörelsen har hela tiden på djupet legat ett levande intresse

för bildningen och de andliga värdena. Vi ha ihärdigt arbetat på att skänka arbetarklassen kulturell lyftning [...]. Detta bildningsarbete ha icke varit förgäves och det är dess förtjänst att arbetarna här i landet i kulturellt hänseende stå så mycket högre än i andra länder. Konsten var förut de högre klasserna förbehållen. En och en kunde vi icke komma i delaktighet av den, men gemensamt hålla vi nu på att tillgodogöra oss även den. [...] Arbetarna och konstnärerna måste räcka varandra handen. Vi skola gemensamt erövra icke endast den ekonomiska utan även den kulturella makten i samhället."

Som ett slags apoteos för denna offensiva framtidstro vad gäller Södra Folkparken är det kanske möjligt att betrakta invigningen av den monumentalabysten av Hjalmar Branting två år senare, "en av de största porträttskulpturer som rests i vårt land" (*Arbetaren* 22/9 1926). Den 27/9 1926 rapporterar *Arbetaren* begeistrat om en "ansläende högtidlighet vid avtäckandet":

"I Södra Folkparken avtäcktes på söndagen den av skulptören Adolf Jonsson utförda bysten av Hjalmar Branting. Mycket folk, omkring 3000 personer, hade samlats därute i den vackra, i höstfärger skrudade parken. Omkring bysten ställde sig ett 60-tal representanter för fackföreningar, jämte fanor och standar. [...] Parkföreståndaren Bernhard Johansson höll så hälsningstalet, vari han erinrade om att det var Hjalmar Branting som för 12 år sedan [22/5 1915] höll invigningstalet när Södra Folkparken öppnade. I talet erinrade hr Johansson om med vilket starkt intresse Hjalmar Branting omfattat folkparkrörelsen i landet och hur detta intresse höll sig även under de senaste åren av Brantings liv. [...]

Redaktör Zeth Höglund bjöd så täckelsets fall, och under det fanorna höjdes och huvudena blottades, föll täckelset. Så sjöng kören. Redaktör Höglunds tal framfördes med stort patos och gjorde ett stort intryck. Sedan kören sjungit 'Fast liksom klippans grund', sjöng dir. Elvin Ottoson Eklövs 'Morgon'. Så utbragte Bernh. Johansson ett fyrfaldigt leve för arbetarrörelsen, vilket besvarades med taktfasta hurrarop.

Rop höjdes på att bystens skapare skulle fram för att hyllas. Med milt våld fördes han fram och blev livligt hyllad av de församlade.

Bysten gjorde ett mäktigt intryck. Det storsulna hos Hjalmar Branting hade konstnären fått fram på ett utomordentligt sätt och därför blev det en enkel och spontan hyllning av konstnären.

Monumentet, som gör ett mäktigt intryck, har en sammanlagd höjd av nära 5 meter. Postamentets mittelparti är i ett enda block 3 meter. Postamentet har hållits i enkla rena linjer. Bysten är några gånger naturlig storlek. [...] Södra Folkparken är att gratulera till att ha erhållit det storslagna och mäktiga konstverket. När den nya entrén till parken en gång blir färdig kommer parkens skönhetsvärde däri-genom att än ytterligare höjas. Då besökarna komma in i parken skola de mötas av bilden av en av den svenska arbetarrörelsens största personligheter."

Denna nya entré, sålunda föranstaltad att ytterligare höja "parkens skönhetsvärde", kommer emellertid aldrig att förverkligas, varför detta tänkta publika möte med Branting i storformat uteblir. Drygt två år senare har Föreningen Södra Folkparken gått i konkurs och marken sålts på auktion.

Våren 1926 hade föreningens verksamhet varit intensiv. *Arbetaren* låter till exempel den 15/5 meddela att det "för närvarande [pågår] ett livligt nybyggnadsarbete i den vackra folkparken vid Västberga. Det sågas och hamras för fullt, från morgon till kväll. På torsdagen besökte vi parken för att se vad som försiggick därute. Då vi kom inom entréporten upptäckte vi, på platsen där restaurangen låg, en stor byggnad uppförd i trä, vilket visade sig vara ett stort danspalå." Folkparkens gamla dansbana hade varit liten och utan tak, medan detta nya danshus omfattade 420 m², med möjlighet till expansion på ytterligare 100 m² genom att dörrarna till en intilliggande sal öppnades.

Den nämnda dansbanan hade våren 1926 på ett planerat vis bränts upp under en filminspelning av Bragefilm av Henning von Melsteds *Mordbrännerskan*, men under det därpå följande året skulle både det nya danshuset och serveringspaviljongen förödas i en eldsvåda, "varvid byggnaderna nedbrunno till grunden" (*Arbetaren* 12/11 1927). Inte desto mindre lyckas man under den kommande våren uppföra nya byggnader, varför Södra Folkparken åter kan öppnas för publik den 5/5 1928:

"Som läsarna veta for den röda hanen synnerligen våldsamt fram för en tid sedan [...]. Då idag publiken kommer ditut så finner den att ledningen för parken med Bernh.

Södra Folkparkens ~ Teaterprogram ~

Veckan den 20–26 maj 1922

Teatern i Södra Folkparken.

RABATT-BILJETT till Södra Folkparken

Berättigar till 50 procent å entrén.
OBS! ENDAST TEATERAFTNAR
Spårvagn Slussen—Midsommarkransen Linje 17 M.

1

SÖDRA FOLKPARKENS SOMMARRESTAURANT

MAT.

Biffstek	
" med ägg	
Kottlett	
Bräckt skinka med ägg...	
Ägg pr st.	
Smör	
Bröd	
Smörgås	
Mjölk	

DRICKA.

Sockettdricka	
Limonad	
Vatten, st.	
" små	
Citronil	
Cinalco	
Mjöd	
Pomril	
Svagdricka	
Pommac	
Guldus	
Porter, liten	
" stor	
Pilsnerdricka	

Johansson och arkitekt Stubelius i spetsen och en stab skickliga arbetare byggt upp en stor och magnifik dansbana samt en stor och fullständigt modern restaurang. Byggnaderna har ritats av arkitekt Stubelius och utmärka sig för stor enhetlighet och ansluta sig såväl vad planläggning och stil beträffar med terrängen och de vackra skogspartierna.

Dansbanan är överbyggd och med flit hållen så låg, att den ej skjuter över den omgivande skogen. Färgen är grön utvändigt och invändigt äro tak och bärbjälkar hållna i en röd färg som ansluter sig till tallskogen. [...] 3000-4000 personer kunna serveras på en gång [...] Restaurangen är hållen i en behaglig grön färg och ansluter sig till den omgivande naturen.”
(*Arbetaren* 5/5 1928)

Artikeln avslutas med den tidigare nämnda förhoppningen om att parken under det kommande året, i och med den planerade nya entrén från landsvägen, med Brantingbysten i bakgrunden, ska göra ”ett ännu vackrare intryck”. Dessutom ska ”tivolinjena för barnen [...] förbättras och flyttas upp till lekplanen”. 13/2 1929 låter dock *Arbetaren* dystert meddela att Södra Folkparken nu finner sig tvungen att ”för alltid slå igen portarna”. Till detta har en serie omständigheter bidragit, varav vädret, med ”flera regniga och kalla somrar i följd, som drivit folk till att söka sina nöjen inomhus”. Dessutom har fjolårets brand ”undergrävt föreningens ekonomi”. Den största orsaken till att ett arbetarföretag måste läggas ner, konstaterar man djupt beklagande, ”torde dock vara, att arbetarna själva icke stödjade sina företag såsom de borde göra. De privata nöjesetablissemangen lämna i regel stora vinster och det säger sig självt att arbetarna i icke så liten utsträckning bidra till dessa vinster. Dock ha folkparkerna numera så goda program att bjuda på, att de gott kunna mäta sig med de privata företagen. Det hela bottnar som sagt i arbetarnas likgiltighet för de egna företagen”.

Den utauktionerade Södra Folkparken ropas in av notarien Carl Wallenstrand, som sedan överför köpet på direktör J.R. Lundgren vid Nöjesfältet på Djurgården, som i pressen gör gällande att Södra Folkparken ska göras om till en zoologisk trädgård av kontinentala mått med tropiska djur. Dessa sensationsartade ambitioner kommer snart att krympa, men i april 1929 framstår den nye ägarens planer ännu som tämligen spektakulära:

”Södra Folkparken håller nu på att rusta för fullt. Den nya ledningen ämnar tydligen icke sky några kostnader för att förmå söderborna ’att stanna kvar på mammas gata’ för att roa sig.

Södra Folkparken har ju hittills varit en tillflyktsort under sommarkvällarna för speciellt Söder med omgivning, men i och med denna säsong ämnar man slå ett stort slag för att upptaga konkurrensen med det övriga Stockholm. Det är oerhörda kostnader som där nedläggas. Endast utjämnandet av den kuperade marken inom det 53 000 m² stora området kräver flera tusentals lass fyllning. På detta väldiga område finnes ju möjligheter att framtrolla en folkpark, så full av sensationer på nöjesområdet man gärna kan önska sig.

Det är arkitekt Stubelius, som står för det konstnärliga omdanandet av det hela, vilket visar, att man ej ämnar förfuska något utan hålla allt på den höga nivå tidsandan kräver.

Alla gamla byggnader komma antingen helt att rivas, byggas om eller förbättras. Ljuset, som man visserligen hittills icke kunnat klaga på, kommer att ännu mer förbättras och sålunda förvandla hela folkparken till ett enda ljushav.

Den djurpark som planeras, hinner ej på den korta tid som står till buds bli verklighet i sin helhet, men början till den komma dock Stockholmsarna att få se. Det blir ej några ryttande lejon eller fastkedjade elefanter men dock ett inslag av vår djurvärld, som säkert blir en sevärdhet för envar.

Intet av ett tivolis mångskiftande nöjen kommer att saknas. Såväl de yngstas som de äldstes smakriktningar komma att tillgodoses. [...] En helt säkert kärkommen nyhet för de dansande är, att en jättedansbana är inköpt från en av våra större utställningar och skall hittransporteras och uppsättas i parken.”
(*Arbetaren* 13/4 1929)

I januari 1930 framstår det emellertid ”som om alla stora planer beträffande parken har skrinlagts”; ”ingenting [har] på senare tiden hörts om densamma”, varför överståthållarämbetet nu ”förordnat om exekutiv auktion av fastigheten Södra Folkparken” (*Arbetaren* 14/1 1930). Vad gäller den omtalade Brantingbysten, har den några månader tidigare ”vigts i ny jord” i Folkparken i Södertälje, där den nu fått ”en dominerande plats i [...] sluttande terräng bland resliga furor”. Liksom vid den ursprungliga invigningen i Södra Folkparken tre år tidigare är Zeth Höglund med och högtidstalar. Publik-tillströmningen blir dock denna gång, skriver *Arbetaren* besviket den 22/9 1929, ”ej så storstilad som väntat var”.

Bernhard Johansson, initiativtagaren till Södra Folkparken, vilken ”under hans ledning ut-

vecklades till en storartad anläggning" (*Arbetaren* 18/5 1931), avlides 1930. Johansson hade också stått bakom mycket av det kulturella arbetet, och verkat "för arbetarklassens fostran" även genom att till exempel varje år upplåta parken åt Arbetslösa förening i Stockholm, med gratis mat, underhållning och föreläsningar. Under det tidiga 30-talet fortsätter ändå energier att strömma in i parken, som när LS Studiekommitté tillsammans med Syndikalistiska ungdomsklubben och Anarkistiska föreningen med Emil Manus 1933 anordnar "en storlagen sommarfest" ("Klara Folkets Hus lagrar", heter det i *Dagens Nyheter* den 8/7 1932, "ha tydligen inte lämnat Södra Folkparken någon ro. Till omväxling med de andra nöjena [...] skall därför med början kl 2 varje söndag i sommar anordnas stora folkdiskussioner av Stockholms fria diskussionsförening").

Den mest intensiva kulturverksamheten är ändå teatern. Men 1935 eldhärjas teaterbyggnaden, för att två år senare, när den äntligen färdigrestaurerats, brinna ned till grunden. Ytterligare två år därpå, 1939, reduceras också det ursprungliga namnet till blott "Parken", och 1944 säljs marken till Stockholms stad för bostadsbebyggelse. "De Södra förörternas mister nu snart sin gamla folkpark", konstaterar *Arbetaren* 24/7 1945, då Sven Markelius stadsplan vinner laga kraft: "På måndagen börjar arbetena för gator och husgrunder till den stora bebyggelsen, vilken bedrivs av Byggnadsföreningen Sociala Bostäder AB. Vid årsskiftet räknar man med att de första lägenheterna skall vara färdiga för inflyttning. Byggnadsföreningen planerar att inom området ordna biograf, danslokal, barnkrubba och ungdomsgård. Cirka 850 bostäder skall byggas i ett 30-tal fastigheter, där man skall kunna utan kontantinsats hyra en lägenhet till rimligt pris."

Vid Karusellplan, i områdets östra del, skapar Markelius ett torg med bank, restaurang, butiker, gemensamhetslokaler och en biograf. Bostadsområdet, kallat "Folkparksområdet", frammanar också den tidigare nöjesparken genom sina gatunamn (Cirkusvägen, Dansbanevägen, Karusellvägen, Tivolivägen, Tombola-

vägen) och kvartersbeteckningar (Kasperteatern, Luftbössan, Lyckohjulet, Ormtjusaren, Pilkastningen, Radiobilen, Tivolit, Trollkarlen). Av den forna parkens byggnader återstår idag dock bara en liten gul paviljong, flyttad till Botkyrka Hembygdsgilles festplats Trädgårdstorp i Tullinge. Men också resterande furor bland berghällar i Västberga påminner om det skogsområde som en gång kännetecknade den välbesökta folkparken.*

Not. Texten har tidigare publicerats i *OEI #104–105: Organisering!?. Rum för kultur: Folkets Hus, kulturhus, publiceringspraktiker* (2024). Fotografierna på sidorna 70 och 75 är tagna av Cecilia Grönberg.

* "Folkparken anlades inom ett vidsträckt område naturmark, i den tallbevuxna, bergiga terrängen mellan [dagens] Södertäljevägen, Västberga allé och Västbergavägen" (Lotta Pahl, "Södra Folkparken", *Hägerstensbygden 1998: Folknöjen i Hägersten 1*).

** Ett flygblad från 1929 uppmanar till exempel allmänheten att "Gynna Södra Förstäder Folkets Husförenings STORA FOLKFEST till förmån för ett Folkets Hus genom massbesök i Södra Folkparken om fredag, lördag, söndag!" Här utlovas: "Storstilade arrangemang! Förstklassiga attraktioner! Gratis cabaret å restaurantens utvidgade estrad. Roliga schlagers och komiska visor m.m. [...] Bland de många attraktionerna i parken: Basarnöjen och tombola med många värdefulla vinster. [...] Alla tre festdagarna: Modern dans på den kontinentalt illuminerade jättedansbanan efter Conbrio Jazzband. På Bryggan: Kulturell dans efter gamla

TRE FRÅGOR till Anki Albertsson, skådespelare, sångare och musikalartist

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

Dessa platser är på många sätt en grundbult i den svenska kulturen. Jag som växte upp på landet hade möjlighet att se pjäser på Folkets Hus i Värnamo och ta del av band, danskvällar och kräftskivor i vår folkpark i Rydaholm. Folkets Hus och Folkets Park är livsviktiga som samlingsplatser för en levande kultur!

Varför är kultur viktigt?

Utan kultur skulle livet förvandlas till en enda grå massa av

dagar. Kultur innebär möten, identifikation, upplevelse, glädje och beröring. Utan kultur blir vi små!

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Folkets Park hade när jag var ung talangjakter som de reste runt med. Först ville jag inte vara med men sen hoppade jag på. Jag var 16 år, vann flera tävlingar och gick till final i Norrköping med Ulf Elfving som konferencier. Kvinnorna hemma i Rydaholm hyrde en stor buss och följde med som supporters. Oförglömligt!

hederliga takter från den stormpopulära Essingekvartetten. Obs! Som vanligt parkens glada tivolinöjen och sist men inte minst den genomroliga Smålands-Lisa.”

*** Till detta ändamål anstränger sig också Föreningen Södra Folkparken genom skilda annonser, lotterier och cirkulär, såsom exempelvis detta från 1921, som försäkrar läsaren om att: ”Den mest väl använda tid är att göra ett besök i Södra Folkparken. / Med täta spårvagnsturer Hornstull Midsommarbransen kommer man direkt på entrén till Folkparken. / För en billig penning kan man finna sitt nöje på samma gång man idkar friluftsliv.” Här lockar nämligen: ”Teater med utsökta, väl givna program. [...] Dansbana (Stockholms största) med glatt golv som parkett och den bästa dansmusik. [...] Restauranten, med sitt lilla, men för sin goda musik väl kända kapell, är även att rekommendera. Där tillhandahålles kaffe, dricka (klass II), mjölk, smörgåsar, varm mat, glace, varm korv, vofflor m.m. Lekplats för barn med gungor. / Synnerligen

vacker och inbjudande ter sig parken nu i sin yppiga grönska, med sina vackra planteringar och efter mörkrets inbrott då den strålar i rik illuminering och f.ö. väl upplyst. / Till besök inbjudes!” Och för att ge ytterligare intensifiera parkens oemotståndliga lyskraft, citeras en rad utdrag ur pressen: ”N.D.A. 2/5 21: Sommarteatern i Södra Folkparken har på lördagen och söndagen givit sina första föreställningar för säsongen under gynnsammaste förhållanden: strålande väderlek och stark publiktillströmning. Parken, klädd i ljusaste vårgroenska, ter sig ännu mera tilltalande än tillförne, tack vare under våren utförda terrasserings och planteringsarbeten.”; ”Soc.-D. 30/5 21: Detta av särskilt Söders befolkning så omtyckta förlusteställe, är också alltid värt ett besök. Även av norrbor! Södra Folkparken, som i alla avseenden ledes och skötes på ett utomordentligt förtjänstfullt sätt, varför den också fått rättvisa erkännanden från, de mest skilda håll, kan sägas utgöra idealet för en folkpark. Den utsökt vackra naturen, den mönstergilla ordningen, den goda teatern och de förtjänstfulla an-

ordningarna i övrigt, bilda tillsammans en helhet, som är ingenting mindre än en fröjd för sinnet hos var och en, som lärt sig förstå och inse betydelsen av verkligt folkuppfostrande nöjen. Med glädje kan också konstateras, att denna park i vidaste mening gör skäl för namnet folkpark. Man strävar här efter att komma in på den väg, som är den enda riktiga: att få publik ur olika samhällslager, vilket säkerligen också efter hand skall krönas med framgång, om nivån hålles uppe såsom hittills.”; ”D.N. 20/5 21: Det är väl nu ett kvarts sekel sedan de första folkparkerna började anläggas här och var i vårt land. Bland arbetare hade det varit en länge närd önskan att få en friluftsplats, där man efter dagens mödor kunde mötas till vederkvickelse och förströelse. [...] Tar man så i betraktande att detta arbete till stor del varit frivilligt – många kvällar och nätter ha tillsatts för att förvandla steniga backar till grönskande parksluttningar – och att fortfarande mycket frivilligt arbete utföres för att hålla rörelsen i gång, så framstår det hela i ännu högre grad som en vördnadsväckande strävan kulturen till möte.”

TRE FRÅGOR *till* Elisa Lindström, sångerska

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

För att bevara vårt kulturarv och för att det ska finnas kvar gemytliga, varma och trevliga platser att träffas på!

Varför är kultur viktigt?

Det är en del av vår livslåga. Att ta del av kultur skapar må bra-hormoner som bidrar till lyckligare människor och ett mer välmående samhälle. Det finns forskning!

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Dessa platser har haft en stor betydelse för min karriär och jag har haft så många fina stunder tillsammans med mitt dansband och publiken där. Ett starkt minne är vår första spelning i Ljungsbro Folkets Park. Jag slogs av den starka glädjen och gemenskapen på dansbanan och kände mig så tacksam över den värld jag hade fått komma in i.

Skandinaviens största artistförmedling
marknadsför artist- och orkesterattraktioner av absolut högsta klass.
Ring eller skriv! Vi har vad Ni önskar!

FOLKPARKERNAS ARTISTFÖRMEDLING

Svedenborgsgatan 1 116 48 STOCKHOLM Tel. 08/44 01 20

**Dikt om första handlingsprogrammet:
"Program för folketshusrörelsen"
Enhålligt antaget av Folkets Husföreningarnas
Riksorganisations – FHR:s – kongress
den 15–18 maj 1972 i Folkets Hus
på Norra Bantorget i Stockholm**

Stig Sjödin

Efteråt, i det som blir och kallas historier,
verkar kulturer enhetliga, entydiga,
men i det som verkar gripbart enkelt gömmer sig alltid
flera kulturer, flera skikt, traditioner och seder,
som endast historien rår med att sälla bort.
Så förhåller det sig också med vår egen kultur.
Den består av en rad inbördes olika kulturer,
där värderingarna skiljer sig från varandra,
tangerar varandra eller stöter bort varandra.
Först i en sammanfattning långt efteråt
upptäcker man befruktningarna eller det gemensamma.

Finns det något som är angeläget i dag,
så är det uppdraget att låta alla former
av kulturell, politisk och andlig gestaltning
komma till tals, manifesteras sig, propagera för sig.
Ett levande samhälle är sällan något fast,
en gång för alla fastställt och ordnat.
Okulturen ingår som en oundviklig del i vår kultur.
Den får oss att betrakta och bedöma oss själva.

I ett framtida hus för gemenskaper borde alla
sorters mänskliga böjelser och krafter ges plats
Noga betraktat är den kultur vi omhuldar
en herrskapskultur och därmed något vi deltar i
eller utför när vi vill visa fram våra goda sidor.
Teater, bio, föreläsning, musik, konst
bär mycket ofta mörk kostym. Och silvergrå slips.

Andra mänskliga yttringar får hålla till utanför.
Kanske kommer bingorörelsen att framstå
som det mest tidstypiska, mest mystiska och egendomliga,
som förindustrialismen hittade på.

Vi behöver alltså hus med mycket rörliga
och tånjbara väggar och rum.
Vi behöver inte kalla dem kulturhus.
Folketshusrörelsen är som skapt för att ta hand om det nya.

Toalett →

En gemensam kärlek till dansen!

*Gunilla Fält,
regional strateg,
Mellansveriges Folkets Hus och Parkregion*

Hur får man ut unga egentligen? Hur får man dem ut ur hemmen, ut ur sofforna, ut ur bilarna och ända upp på dansgolvet? Här i Mellansvenska regionen gör vi under året en satsning på just detta. Genom att locka med ett yngre dansband, en kort dansstegsworkshop och till och med pizza hoppas vi att våra hus och parker får några nya dansare framöver.

Mellansveriges Folkets Hus och Parkregion erbjuder varje år familjeföreställningar till våra medlemsföreningar. Genom kulturmedel och regionala bidrag har föreningen möjlighet att subventionera så att det blir låga kostnader för arrangörerna. I år ville vi prova något nytt, något för unga vuxna, och i vår satsning får därför ett gäng yngre killar i dansbandet Luddes chansen att turnera och spela runt om i regionen.

De föreningar som vill haka på har nu chansen att locka en ny, och yngre, publik. Men såklart så bjuds alla åldrar in till dansen. För på dansgolven samsas ju både unga och gamla - i en gemensam kärlek till dansen!*

Tänk dig en kväll på dans!

*Cecilia Rose,
Folkets Park Örebro Brunnsparken och Nätverket för
Folkets Hus och Parkers dansarrangörer*

Ett gäng samlas och samåker till danspalatset som för kvällen har ett bra dansband på scenen. Allt startar med en kopp kopp kaffe (de flesta danser är ju alkoholfria) innan vi ser efter vilka som är på plats och språkar en stund med några bekanta. Glada hälsningar och kramar blir det många av när en efter en som man känner dyker upp.

I danslokalen är ljuset dunkelt och danspar börjar smyga ut på dansgolvet. Äntligen drar bandet igång! Stämningen är på topp, rent av magisk och man hittar både gamla favoriter och nya bekanskapen att dansa med. Bandet bjuder till och ger nu det lilla extra för att alla ska trivas.

Mot slutet av kvällen är det ofta varmt och svettigt samtidigt som många är lyriska över de fantastiska danser de haft under kvällen. När bandet bjuder på ett extranummer så vet många att det kan bli både två och tre extranummer till på en lyckad kväll. Gästerna vill inte att natten tar slut men till sist är det ändå dags att hämta ut sina saker från garderoben, köpa en sista korb och säga hejdå till sina vänner.

Bakom kulisserna har arrangören, ofta helt ideellt, haft fullt upp. Det har fixats mackor och annat i cafét, lokalen har tänts upp, gäster har välkomnats och skor, väskor och ytterkläder har tagits emot i garderoben. Fixandet och donandet pågår kvällen lång och allt görs för att dansgästerna ska känna sig välkomna. Det ska vara trevligt att gå på dans både på och utanför golvet!

Dans är bra på så många sätt:

Dans är social gemenskap! Oavsett om man går ut själv, med vänner eller med sin partner så har man snart en större bekantskapskrets. Många har genom åren träffat både sin livspartner och sina bästa vänner genom dansen.

Dans är fantastisk motion! Fyra timmars dans ger många steg och är nyttigt för både kropp och knopp. Detta om något kan man kalla friskvård!

Dans är kultur! Dansbandskulturen gör att många får uppleva livemusik och publiken finns i alla åldrar, från barn till de som närmar sig hundra år! ✱

**”Dans är
fantastisk motion!
Fyra timmars dans
ger många steg och är
nyttigt för både
kropp och knopp.
Detta om något
kan man kalla
friskvård!”**

Hågelbyparken. Foto: Dunkens Dansbilder

Fanfarer för Folk- biografen Kosta

Margaretha Elfström Södergren,
ordförande, Kosta Folkets Hus

Hösten 2022 började projektorn i Kosta Folkets Hus att strejka. Vi hade under åren delat projektorn med både Hovmantorps och Skruvs Folkets Hus, och den hade flyttats runt otaliga gånger. Inte undra på att den lade av till sist.

Vi tog in ett antal offerter på ny, egen projektor, valde leverantör och beviljades ett bidrag från Svenska Filminstitutet. Då kom PANDEMIN och satte stopp. På grund av en global brist på halvledare kunde inte projektorn levereras. Vi väntade och väntade och gav till sist nästan upp förhoppningarna att kunna visa bio i Kosta igen. Strax före julen 2024 fick vi äntligen beskedet att vi kunde få en helt ny projektor, men en uppdaterad modell, till ett högre pris. Nu saknades plötsligt 50.000 på grund av renoveringar vi ålagts under tiden.

Vad göra? Vi startade en insamling i samhället och förklarade bakgrunden till varför allting dröjt. Vi lovade också alla som skänkte minst

300 kronor att de skulle bli inbjudna till grötlunch i december och de som skänkte minst 500 kronor att de skulle bli inbjudna till biopremiären. En månad senare hade vi summan vi behövde och den fjärde maj kunde vi bjuda in till premiärvisning. Det var en röd matta, bubbel, tilltugg och glastrumpeter som blåste fanfar inför nyöppnandet av Folkbiografen Kosta.*

Våga tänka nytt – så fick vi fart på styrelse- arbetet i Lomma

Filip Åkerberg,
ordförande, Lomma Folkets Hus

För några år sedan stod vi i Lomma folketshusförening inför ett akut problem. Vår verksamhet växte så det knakade – men mitt i detta stod vi plötsligt utan kassör. Ett ögonblick av panik, kanske. Men också ett startskott för att börja tänka nytt.

Till en början försökte vi på traditionellt vis; vi gick ut till våra medlemmar och frågade om någon kunde tänka sig att ta på sig uppdraget. Inget napp. Då bestämde vi oss för att testa något helt annat – vi la ut en annons på en förmedlingssida på nätet. Vi var tydliga med att det handlade om ett ideellt uppdrag, men också med vad vi faktiskt gör i vår förening. Gensvaret kom direkt.

En av dem som svarade var Ronny, nyinflyttad från Stockholm. För honom blev uppdraget ett sätt att

TRE FRÅGOR till Athena Farrokhzad, poet

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

Alla forum som ägs gemensamt och drivs utan vinstintresse, där människor samlas för att organisera och roa sig, dit vi går för att delta i ett möte eller i ett disco, där vi kan förstå oss själva som ett kollektiv, som delar problem och drömmar, har varit livsviktiga för arbetarrörelsen under

hela nittonhundratalet och kommer att fortsätta vara det. Idag kanske mer än någonsin, eftersom de påminner oss om att vi faktiskt tillhör en rörelse, att vi har en historia och att våra krav är det som står mellan mänskligheten och barbariet.

Varför är kultur viktigt?

Utän kulturen är vi funktioner av våra fysiska behov, med kulturen är vi varelser som kan reflektera över vårt lidande och

både engagera sig lokalt och knyta nya sociala kontakter i en ny kommun. Och för oss blev han en ovärderlig kugge i det fortsatta bygget av vår verksamhet.

Sedan dess har vi fortsatt på samma spår - vi annonserar inte bara bland våra medlemmar, utan även via LinkedIn och andra nätverk. Och det fungerar. Idag har vi en av kommunens mest aktiva kulturföreningar med runt 40 offentliga arrangemang varje år. Vår styrelse har vuxit till 13 personer och inkluderar kompetenser som affärsutveckling, eventplanering och kommunikation.

Vi erbjuder ett litet arvode, omkring 2000 kr per år, men är nogna med att tydliggöra att det i praktiken är ett ideellt uppdrag. Trots det ser vi ett växande intresse - inte minst från yrkesverksamma som vill bidra med sin kunskap, utveckla sig själva eller engagera sig i samhället.

Så mitt råd till er andra i rörelsen är enkelt: våga annonsera! Det öppnar dörrar för nya människor - och nya möjligheter för er förening att växa och utvecklas.*

Ingen kompetens är sämre eller bättre, vi är bäst tillsammans

*Helena Palm,
styrelseledamot,
Nävekvärns Folkets Park*

Även om vi förstås inte har sett alla brukar vi säga att Nävekvärns Folkets Park är Sveriges vackraste folkpark. Vi tycker att det är okej att skryta när parken ligger så bedövande vackert i en skogstomt alldeles invid Bråviken. Dessutom har parken kvar sitt originalutseende sedan 1930- och 40-talen med träbyggnader i gult och grönt, luftgevärsbana, korvkiosk och lotteristånd. Parken är definitivt en anledning till att den gamla bruksorten Näve kvarn söder om Nyköping! Byn är högst levande, trots att bruket lades ner för femton år sedan.

Detta fantastiska kulturarv har en ny styrelse sedan ett par år, och nu 2025 börjar vi bli varma i kläderna och vågar ta ut svängarna. Tidigare styrelser har förvaltat traditionerna väl med en årlig *Rocka-*

”Årets skräll var att reggae-giganterna Inner Circle valde att lägga en av sina fyra spelningar i Sverige i lilla Näve kvarn”

billy weekend och en mängd andra uppskattade evenemang, men vi har velat föra in nya element bland det vana och återkommande.

Årets skräll var att reggae-giganterna Inner Circle valde att lägga en av sina fyra spelningar i Sverige i lilla Näve kvarn. Det var faktiskt de som frågade oss - inte tvärtom. Nytt för i år är också en countryafton och att parken går på "export" in till Nyköping för stadsfesten *Park till Park*, där vi för en begränsad tid fått ta över hela Teaterparken och förvandla den till Folkets Park. Här återupplivar vi också en gammal tradition med bussar till och från parken när det är sena spelningar och kollektivtrafiken slutat gå. När vi skriver detta har inget av detta inträffat ännu, men ni som läser har såklart facit på huruvida sommaren varit en succé eller ej (inte jinxa nu!).

Vi slår oss för bröstet och vågar komma med en tipslista till dig som vill utveckla din parkförening →

vår njutning, vi är kapabla till kritik och utopi, till ett gemensamt språk för vår sinnliga erfarenhet som sträcker sig framåt och bakåt i tiden, och som i bästa fall kan upplösa gränsen mellan natur och kultur, som kan göra våra fysiska behov till utgångspunkt för vår politiska längtan.

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Mitt första framträdande i livet var som sjuåring och pianist på Folkets Hus i Hammarkullen. Jag var så nervös att jag kräcktes på toaletten. Under samma period organiserade sig våra föräldrar, som flytt till Sverige till följd av sin antifascistiska kamp i andra världsdelar, mot nynazisterna i vår förtort. Jag tror att Folkets Hus var deras mötesplats.

Näverkvarn Folkets Parks tipslista:

Bygg en styrelse med många kompetenser

Hos oss har vi delat upp det som behöver göras baserat på kompetens. Vissa kan bygga nya toaletter och laga scengolvet, en person har koll på alla tillstånd, bidrag och beställningar medan ett gäng har span på vilka artister som går hem hos publiken, ser till att boka dem och planerar evenemangen i detalj. Andra fotograferar och filmar, en gör parken synlig via webbplats och sociala medier, en ser till att betalterminalerna funkar och visar rätt priser, en sköter luftgevärsskyttet och en annan basar över städning och mat. Ett par personer ansvarar för att det finns folk som jobbar i parken under evenemangen, några vattnar blommor och rensar rabatter - och alla ställer upp för varandra när det behövs. Ingen kompetens är sämre eller bättre, vi är bäst tillsammans.

Engagera lokala förmågor utanför styrelsen

Parken skulle inte klara sig utan alla volontärer som jobbar i lotteriet, korvkiosken, insläppet, barerna eller serveringen under evenemangen. De som klipper gräset, eller ser till att soptunnorna hamnar där de ska när de ska tömmas. Alla är välkomna i gänget, och vi vill alltid bli fler!

Låt alla göra så mycket eller lite de vill och mäktar med

Allt jobb, både i styrelsen och runt omkring i parken är ideellt, och ideellt arbete ska inte kännas som en press. Både styrelsemedlemmar och volontärer gör så mycket som funkar för dem i deras livspussel. Såklart drar några ett tyngre lass än andra för att parken ska fungera, men det ska vara okej att hoppa in någon gång då och då eller att säga nej till arbetspass efter 22:00 för att man är kvällstrött.

Sikta högt, men bygg upp förnyelsen steg för steg

Det är peppande med högtflygande visioner, men kom ihåg att allt inte kan hända på en gång samtidigt. Tålmod och enträgenhet vinner i längden! Kan inte drömbandet komma i år, kanske de kan nästa. Det kommer ju alltid fler somrar i parken.

Inspireras av andra

Vår arrangörsgrupp har varit på studiebesök i Huskvarna Folkets Park och fick mängder av bra tankar och idéer.

TRE FRÅGOR *till* Sanna Martin, sångerska och musikalartist

Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?

Därför att vi behöver fler mötesplatser, inte färre. Det är egentligen hela skälet tycker jag. Dessa platser är till för gemensamma upplevelser som vidgar våra perspektiv vilket är än viktigare i vår tid.

Varför är kultur viktigt?

Därför att kultur speglar oss människor och ger insikter och tankar. Vi utvecklas och då utvecklas också

tonläget och världen. Kultur skapar engagemang genom att vi får med oss något som inte är mätbart. Det som dröjer sig kvar blir i många fall mer förståelse, fördjupning och insikter. Jag tänker ofta på kultur som själen i samhället.

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

När jag var liten upplevde jag Herreys i Folkets Park. Jag minns upplevelsen av folkfest. Det var en familjär känsla som rymde både gräsfläckar och någon slags glamour. För alla.

Var synlig

Arrangörgruppen åker på mässor och evenemang som Sweden Live för att berätta om parken men också för att få koll på vilka artister som skulle passa hos oss. Vi syns och hörs också gärna i sammanhang som lokaltidningen Sörmlands Nyheter eller podden Nyköping Live, föreningsdagar i kommunen och sociala medier. På Instagram och Facebook har vi under denna säsong också jobbat aktivt med att få till ett tydligt och igenkännbart utseende på våra inlägg, och det har vi fått många tummar upp för.

Sök bidrag och sponsorer

Det här tipset skulle vi kunna bli ännu bättre på själva, men vi jobbar på det. Det finns många bidrag att söka och fler lokala företag än man skulle kunna tro vill hjälpa till att få parken att leva.

Ha kul!

Vi ska inte låtsas som att det inte behövs hårt arbete för att driva en folkpark ideellt. Men just därför är det jätteviktigt att se till att njuta på vägen. Våga stanna upp och andas och tänk: Just jag får vara en del av detta! Den tanken värmer och ger bränsle till ännu en natt i korvkiosken, ännu en helg med reparationsarbeten, ännu ett Instagram-inlägg och ännu ett styrelsemöte.

Och du - varmt välkommen till Nävekvärn! Nu är parksäsongen slut för i år, men både parken och byn är värda ett besök oavsett tid på året. Hör av dig till oss så ger vi dig en rundtur och visar våra bästa hörn av samhället.

TRE FRÅGOR till Thomas Bodström, advokat och fd justitieminister**Varför behövs Folkets Hus och Folkets Park?**

Folkets Park är en viktig del av vår historia hur demokratin växte sig stark i Sverige.

Varför är kultur viktigt?

Kultur är folkbildande vilket är en viktig del i ett humant och fredligt samhälle där människor håller ihop.

Vill du dela ett minne från ett Folkets Hus eller Folkets Park?

Jag har minnen av när det varit riktigt dåligt väder och jag har hållit tal på första maj i Folkets Park, då jag stått på scenen under tak medan alla i publiken stått i regnet och väntat på att det ska ta slut.

Recept för hus och parker

*Daniel Israelsson Casta,
Vår Lokal, Gnesta*

**Daniel Israelsson Casta
är en del av Vår Lokal,
ett vardagsrum,
en kulturscen och en
restaurang mitt i Gnesta.
Föreningen är också medlem
i Folkets Hus och Parker.**

Ända sedan våra första hus och parker grundades har det gemensamma ätandet och fikandet spelat en avgörande roll. Oavsett om det sker på en picknickfilt i en Folkets Park eller sittandes vid ett bord i ett föreningsdrivet café i ett Folkets Hus så är den delade måltiden betydande. Här skapas utrymme för reflektion, eftertanke och nyfikna samtal. Det är bara med mätta magar vi orkar med vardagens slit och helgernas festligheter. Ska du laga mat till femtio besökare för första gången? Är du trött på den vanliga menyn och vill prova någonting nytt?

Simpel cassoulet med kärnbiffar, sallad och vinägrett

Räcker till 50 personer

Denna rätt är en gratinerad gryta och tillagas i ugn i 180 grader varmluft. Det kommer att bli rester över, se det som en lyx att äta senare!
Cassouleten tillagas i djupare bleck i ugn.

Första lagret

4 hela vitlökar, skalade i klyftor
8 stora gula lökar, skalade och delade i kvartar
3 krukor persilja, grovt hackade (spara lite till garnering)
500 gram tomatpuré
1 dl torkad timjan
1 dl torkad rosmarin
10 lagerblad
Ca 1/2 dl salt
Ca 1/2 dl svartpeppar

Andra lagret

3 kg stora tomater, hela
10 st stora morötter, skurna i grytbitar
4 palsternackor, skurna i grytbitar
1 stor rotselleri, skalad och skuren i grytbitar
4 st squash, skurna i stora bitar
apelsinskal och juice från en apelsin
3 dl olivolja
1 flaska rött eller vitt vin

Bygg en grythög: Lägg först ner första och därefter andra lagret i en ugnsfast form.

Avsluta med att ringla rikligt med olivolja över hela skönheten, salt och peppra.

Baka i ugnen i 45 min.

Ta sedan ut och ös på med vin samt de torkade örterna, se till att vinet får rinna in i grytan och inte bara hamna på sidan. Använd ett redskap för att liksom peta in vinet.

Ställ tillbaka i ugn och låt baka ytterligare 10 min på samma temperatur.

Ta ut grytan och låt den svalna lite innan du försiktigt vänder ihop de båda lagren så att alla delar blandas, håll upp i en ny karott, smaka av med salt och peppar, garnera med färska örter.

Lupinfalafel med fluffigt ris, yoghurtsås och tomatragu

Räcker till 25 personer

Falafel

- 1, 5 kg förvållda och kokade (lupinbönor eller kikärter)
- 4 medelstora gula lökar, skivade
- 3 vitlöksklyftor, skivade
- 1 knippe salladslök, skivad
- 2 dl maizena
- 2 msk spiskummin
- 1/2 msk torkad timjan, koriander
- Salt och peppar efter smak

Mixa alla ingredienser i en matberedare, smaka av med salt.

Stekning av falafel

Ett lätt sätt att forma falafel är att använda två matske-
dar för att få dem fina och runda. Efter ett tag kommer
du att bli mästare på detta, övning ger färdighet.

Jag brukar faktiskt endast "skeda-upp" önskad storlek
direkt ur skålen med falafelsmet med en sked och lik-
som tippa ner i fritös eller stekpanna - det ger falafelna
lite roligare och knasigare former.

Tillaga falafeln i en fritös 180 grader eller stek dem i
stekpanna eller på stekbord i rikligt med rapsolja på
medelhög effekt.

Du kan även baka av dem på plåt i ugn, se bara till att
pensla plåten eller bakplåtspappret med olja. Pensla
även ovansidan av falafeln med olja så att den får en
finare yta när den ugnsteks. Grädda i 200 gr varmluft,
ca 20 minuter, till fin färg.

Servera med basmatiris, toppad med skivad salladslök,
färsk koriander eller persilja.

Yoghurtsås

- 1 l Yoghurt (soygurt eller havregurt och/eller Imat)
- 1 stor gurka, riven grovt eller tärnad
- 2 msk mynta torkad
- 2 vitlöksklyftor rivna
- 1 msk pressad citron
- salt/peppar

Blanda alla ingredienser i en skål, smaka av med salt.

Tomatragu

- 3 gula lökar, tärnade
- 4 klyftor vitlök, skivade
- 3 medelstora morot, riven grovt
- 1 palsternacka, riven grovt
- 1 nypa torkad timjan
- 4 msk olivolja eller rapsolja
- 1 dl vin, vitt eller rött
- 1 tub tomatpuré
- 4 tetror krossade tomater

Många vändor med svartpepparkvarnen

- 2 tsk salt
- 2 tsk, vinäger eller citron

Tomatsåsen: Stek försiktigt på medeltemp i en bredare
kastrull, i den rikliga oljan, alla grönsaker och rotsaker
tills de är mjuka. De ska inte få färg utan mera sauteras
mjuka. Det tar omkring 10 minuter.

Tillsätt vinet och tomatpurén samt alla kryddor och låt
det hela puttra och blandas samman, gärna under 5 min.

Tillsätt de krossade tomaterna, rör om ordentligt, låt allt
puttra på låg värme medan ni gör falafeln. Smaka sedan
av med vinäger, salt och peppar.

Kärnbiff på baljväxter

2 kg färdigkokta kikärter alternativt motsvarande mängd hemkokta baljväxter

6 stora lökar, skivade

10 vitlöksklyftor, skivade

1 msk torkad timjan

1 msk kryddpeppar

4 dl rapsolja

5 dl msk solroskärnor

5 dl pumpakärnor

1 kg maizena

Salt och peppar efter smak

Sautera lök och vitlök i oljan tills de är riktigt mjuka tillsammans med den torkade timjan. Avsluta med att varva ner solroskärnor och pumpakärnor.

Mixa sedan bönorna släta med stavmixer.

Blanda sedan löken och kärnorna med den släta bönmixen. Avsluta med att vända ner maizenan, smaka av med peppar och salt. Blanda hela biffsmeten ordentligt.

Hetta upp en stekpanna eller stekbord till omkring 70% effekt med en "spegel" rapsolja, tricket att steka fina biffar är just en generös mängd olja. Skeda ner önskad storlek på biffarna och låt dem ligga still att stekas till de får en fin färg, vänd endast en gång och låt andra sidan få samma fina färg.

Om du önskar en plattare biff så kan du pressa lite med stekspade efter att du vänt. Vänd ifrån dig, så att du inte stänker den heta oljan på dig själv!

Sallad

Spetskål eller vitkål

Blad(salladsblad)

Morot

Skiva kål och morot fint och varva med bladen, dressa med vinägretten.

Vinägrett

2 dl olivolja

1 dl hackad persilja

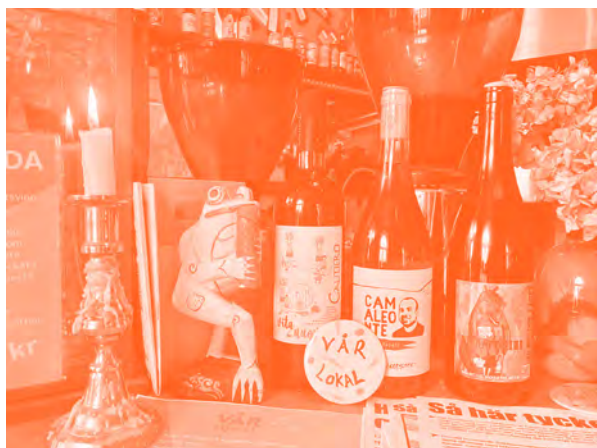
2 vitlöksklyftor

1 dl citronjuice eller vinäger

2 dl kallt vatten

Salt/peppar efter smak

Mixa alla ingredienser ordentligt med stavmixer, smaka av med salt och peppar.

MOTETTENS FOLKETS HUS

@sagieart

Folkets Hus biografer: biografkultur på landsbygden!

*Rickard Gramfors,
tidigare anställd på Folkets Hus och Parker,
nu ägare till Lakene Folkets Park med tillhörande bio.*

Innan TV:n förvandlade de svenska hemmen på 1960-talet fungerade Folkets Hus biografer som viktiga kulturella mötesplatser som knöt samman mindre orter i vårt avlånga lan. Här fick alla ta del av underhållning, kultur och tankar från hela världen!

Folkets Hus-rörelsen såg till att bion nådde bortom storstäderna. Programsättningen bestämdes av lokala kommittéer som representerade rörelsens intressen snarare än rent kommersiella överväganden. Denna demokratiska inställning till filmvisning innebar att landsbygdspubliken mötte ett väldigt varierat utbud av film. Amerikanska Hollywoodfilmer, svenska filmer, spaghet-tvästerns, skräckfilm, en och annan konstnärlig film – och till och med dansk gladporr, visades på vita duken i hela landet.

För många på landsbygden innebar filmvisningen på

det lokala Folkets Huset en bro till samtida kultur och globala händelser. Innan TV:n kunde journalfilmer visa världshändelser kort tid efter att de inträffat och långfilmerna förde med sig berättelser och världsbilder från avlägsna länder på sätt som radion ensam inte kunde uppnå.

Den sociala dimensionen var lika betydelsefull. Filmvisningar blev gemensamma ritualer där grannar samlades för att dela inte bara underhållning utan även samtal och diskussioner. Det var kollektiva upplevelser – publiken skrattade, förfärades och förfördes – vilket skapade ett gemensamt kulturellt minne som band samman samhällena.

Televisionens ankomst till svenska hem under 1960-talet förändrade fundamentalt detta kulturella landskap. När familjer samlades runt tv-apparaterna i sina vardagsrum minskade till en början behovet av den gemensamma upplevelsen av biobesök dramatiskt. Många Folkets Hus-biografer stängde sin biografverksamhet permanent, eftersom det var svårt att konkurrera med bekvämligheten och omedelbarheten hos TV-underhållningen.

Trots utmaningarna med TV, video, streaming och övergången till kostsam digital biografteknik så är det många Folkets Hus-biografer som överlevt och utvecklas. Tack vare digitalbion kan landsortsbiografer idag dessutom irektsända opera, teater, balett, konserter och även inspelade musikalerna och konstfilmer, vilket gett en otrolig bredd i kulturutbudet på biograferna. Flertalet av Folkets Hus biografer frodas idag – behovet av att samlas utanför hemmen verkar vara på väg tillbaka!*

”I arbetarrörelsen strävan att förändra samhället och bygga en värld utan kommersialism grundades egna tidningar och bokförlag samtidigt som rörelseägda fabriker tillverkade varor för de kooperativa butikerna. När Folkets Hus började satsa på biograffilm satsade man därmed på egen produktion och skapade Nordisk Tonefilm som fick en central roll som distributör, importör och producent av film i Sverige. 1944 – 1969 ägdes Svenska AB Nordisk Tonefilm av Folkets Hus Riksorganisation och producerades och distribuerades en mängd filmer. Visningsrättigheterna till dessa filmer ägs idag av Folkets Hus och Parker.”

Mer finns att läsa i boken *Film för folket* av Jon Asp.

Kan vi inte börja skriva brev igen?

*Morgan Karlsson,
föreståndare för Folkets Hus Hallunda*

04.00 Securitas ringer, det har gått ett larm. Jag förstår att det är på kontoret. Det är förmodligen rörelselarmet som utlösts då jag glömt fästa gardinen IGEN. Note to self: säkra gardinen.

08.00 Det första jag gör när jag kommer till huset är att hämta en kopp kaffe i Frejas Kök. Kaffet är viktigt, men ännu viktigare är att få heja på dem i köket. Det finns alltid saker att avhandla. Barn eller barnbarn, att det är så galet med specialkost till bokningen i dag eller att världen är upp och ned och att man blir helt tokig.

08.20 Jag passar på att stämma av med Fuat om gårdagens uthyrning. INGET STRUL! Kors i taket! Han ger sig i kast med telefonsamtal och bokade möten om kommande event; Folkets Hus och Parker har gjort en hybridbokning, Kultur dagar och Föreningsstämma. Det skall nog funka bra. Det ska bli kul!

08.30 Jag sätter mig vid datorn. 60 olästa mail. Kan vi inte börja skriva brev igen? Mycket skönare att bara sitta där och sprätta 60 kuvert, dricka kaffe och lyssna på Sunn O))).

09.00. Gemensam fika med personalen, den viktigaste stunden på dagen. Det är NU vi löser dagens och världens alla problem. I dag är det en konferens i rummet Valhall. 200 gäster som alla ska ha fika och lunch. Jag passar på att prata med de som bokat och lovar att allt är i sin ordning. Tekniken kommer att fungera! Trots det är jag säker på att de ändå kommer vara stressade innan de drar i gång då bilden kanske inte funkar eller ljudet låter konstigt. Skönt att våra tekniker är så luttrade och löser allt snabbt, "De hade mutat ljudet på datorn". Nu funkar allt som det ska.

10.00 Skolbio i Brage, det kommer massor med energi. Verkligen underbart när huset är fullt av ungdomar (men tur att det inte serveras popcorn på skolbio). Vi hoppas att projektorn inte strular. Tekniken är ytterligare ett "måste ordna, har dåligt samvete!". Men ibland är det svårt att prioritera bland alla måsten. Rökluckorna måste också ses över och hur var det med det talande larmet? Är det beställt? Tunneldiskmaskinen strular och jag ska säkerställa att maten är beställd till kvällens styrelsemöte. Just ja. Måste beställa filament till 3d-skrivaren. Folk Lab ska ha ett event nästa helg.

12.00 Under lunchen kommer kökschefen och viskar till mig: "Kommunen är här för kontroll". Han är säker på att allt är i sin ordning men vi båda vet att de alltid hittar något att slå ned på.

13.00 Här sker ett mirakel, jag får nästan ostört sitta vid datorn en timme! Fuat sitter med vaktmästarna och går igenom nästa veckas alla bokningar. Henrik påminner mig om hur tunga borden är och att jag måste köpa en ny mixer.

14.00 Ahh, någon har fått för sig att klippa ned buskarna nästan till roten. De har stått där i nästan 40 år, men de hämtar sig säkert. Är potthålen på parkeringen åtgärdade än? Jag beställde det förra veckan.

● 15.00 Eftermiddagsfika. Mer politik och samtal om Live på bio. Hur ska vi få fler att upptäcka opera? Vi har stammisarna men hur kan man få ungdomar att komma?

● 15.30 Jag går in i Folk Lab. Vilken energi, 20 barn på plats, puuh, det är imponerande vad Olle och Mats lyckat åstadkomma med små medel. I korridoren ljuder det från kulturskolan. Det är något visst med en inte helt tight trummis ändå.

16.00 På väg tillbaka till kontoret kommer jag på att jag ska prata med Paula om videokonst. Vi har pratat om det tidigare, och jag skulle verkligen vilja ha det i foajén. Jag måste också vända på lite fler papper sen tar jag cykeln hem. Orkade inte ta den i går. Det är så lyxigt att kunna cykla, hjärnan rebootar och kroppen får jobba.

● 22.30 Innan jag lägger mig för natten svarar jag på några mail till. Kanske har jag bara 50 mail att svara i morgon?*

Folkets Hus

SKELLEFTEHAMN

EXPEDITION

Foton på detta uppslag: Johannes Samuelsson
Till vänster, människans bästa vän visar vägen till Folkets Hus Skellefteåhamn.
Till höger, det går fort i hockey, på Boliden Folkets Hus.

Teater kräver scener
Konserter kräver scener
Bridge kräver bord
Dansband kräver rotundor
Kaffe kräver kokare
Demokrati kräver
Folkets Hus och Parker

**Anastasia & Anki Albertsson & Malin Almén & Louise Andersson
Nina Andersson & Petra Bauer & Glenn Berggård & Thomas Bodström
Jonna Bornemark & John Brattmyhr & Lars Bygdén & Daniel Israelsson Casta
Sebastian Dahlqvist & Axel Danielsson & Lennart Derehag
Anna-Karin Drugge & Lina Ekdahl & Elliot & Emil & Tommy Eriksson
Athena Farrokhzad & Freja & Gunilla Fält & Cecilia Grönberg
Jeanette Gustafsdotter & Per-Albin Hansson & Elof Hellström
Paula Hoffman & Ronson Huynh & Marita Johanson & Thord Jonsson
Izabella Borzęcka & Britta Järliden & Nazan Kaplan & Morgan Karlsson
Sissela Kyle & Lena Adelsohn Liljeroth & Maria Lind
Elsa Lindström & Frida Linnell & Victor Lizana & Jonas (J) Magnusson
Martin & Sanna Martin Faisa Maxamed & Milo & Ailin Mirlashari
Bruno Mitsogiannis & Märta & Calle Nathanson & Hashem Omar & Helena Palm
Alexandra Pascalidou & Mikael Persson & Bahman Pourjanaki
Redline Recordings & Markus Redman & Elijah Rezaie & Cecilia Rose
Johannes Samuelsson & Jan Scherman & Josefin Sers & Göran Sonnevi
Margaretha Elfström Södergren & Stig Sjödin & Carl-Oscar Sjögren
Ingegärd Steén & Margareta Ståhl & Rachel Tess & Thorleifs
Waldemar & Hedvig Wiczell & Filip Åkerberg**

